

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Fakulta financí a účetnictví

Katedra bankovníctví a pojišťovnictví

Studijní obor: Bankovníctví a pojišťovnictví

Faktory ovlivňující volbu spotřebitelského úvěru

Autor diplomové práce: Bc. Tereza Venhudová

Vedoucí diplomové práce: doc. RNDr. Jarmila Radová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2018

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Faktory ovlivňující volbu spotřebitelského úvěru“ vypracovala samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označila a uvedla v příloženém seznamu.

V Praze dne

Podpis

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala doc. RNDr. Jarmile Radové, Ph.D. za vedení mé diplomové práce, cenné rady a připomínky.

Anotace

Diplomová práce se zabývá faktory, které ovlivňují volbu spotřebitelského úvěru. Práce je rozdělena do dvou hlavních částí. První je převážně teoretická, která se zaměřuje na obecné charakteristiky spotřebitelského trhu, právní úpravy a jeho legislativní změny v posledních letech. Druhá část obsahuje analýzu determinantů, které ovlivňují spotřebitele při volbě spotřebitelského úvěru u vybraného vzorku poskytovatelů a vývoj spotřebitelského trhu se zadlužeností českých domácností. K pochopení faktorů spotřebitelského chování při výběru poskytovatele jsou využity také průzkumy trhu. Zjištěním je, že jsou pro spotřebitele mimo ceny úvěru důležitá také rychlost vyřízení a náklady při předčasném splacení. Práce by měla přispět k hodnocení současných podmínek na trhu a usnadnit výběr poskytovatele spotřebitelského úvěru.

Klíčová slova

Spotřebitelský úvěr, zákon o spotřebitelském úvěru, faktory ovlivňující volbu spotřebitelského úvěru

Annotation

The Diploma thesis deals with factors affecting the choice of customer loan. The thesis is divided into two main parts. The first is mostly theoretical and is focused on general features of credit market, legislation and legislative amendment in recent years. The second part contains analyses of determinants affecting the choice of customer loan on selected sample of consumer credit providers and a development of customer credit market with the indebtedness of Czech households. Market researches are also used for supporting comprehension of factors of consumers' behaviour in the choice of consumer credit provider. The conclusion is that there are as important factors as price and there are the time taken to loan process and breakage costs. Generally, the work should contribute to evaluation and understanding of the current market conditions in order to facilitate a choice of consumer credit provider.

Key words

Customer loan, Consumer Credit Act, factors affecting the choice of customer loan

Obsah

Úvod.....	7
1 Úvěrové produkty	9
1.1 Peněžní úvěry	10
1.2 Závazkové úvěry a záruky	12
2 Spotřebitelský úvěr	13
2.1 Žádost o úvěr a jeho splácení	15
2.2 Úvěrové registry	16
3 Legislativní rámec a jeho změny	21
3.1 Zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru	21
3.1.1 Osoby oprávněné poskytovat a zprostředkovávat spotřebitelský úvěr	22
3.1.2 Oprávnění k poskytování spotřebitelských úvěrů	24
3.1.3 Požadavky k vykonávání činnosti poskytovatele spotřebitelského úvěru	25
3.1.4 Smlouvy o poskytování a zprostředkování spotřebitelských úvěrů a postup věřitele při prodlení	28
3.2 Zákon č. 145/2010 Sb. o spotřebitelském úvěru a novela zákona	31
4 Faktory ovlivňující volbu spotřebitelského úvěru	34
4.1 Cena úvěru	34
4.1.1 Úroková míra	35
4.1.2 RPSN	36
4.1.3 Koeficient navýšení	39
4.2 Jiné faktory odlišující věřitele	40
4.2.1 Pojištění	40
4.2.2 Právní poradenství	43
4.2.3 Komunikace se zákazníkem, dostupnost informací a loajalita	43
4.2.4 Zajištění úvěru	46
4.2.5 Náklady v případě předčasného splacení	48

4.2.6	Následky v případě prodlení	49
4.2.7	Rychlost získání peněžních prostředků	51
4.3	Celkové hodnocení.....	52
4.4	Průzkumy spotřebitelského trhu.....	53
5	Analýza spotřebitelského trhu	61
Závěr		75
Seznam literatury a použitých zdrojů		77
Seznam grafů, obrázků, tabulek a příloh		82
Seznam použitých zkratk		84
Příloha.....		85

Úvod

Téma „Faktory ovlivňující volbu spotřebitelského úvěru“ jsem si zvolila kvůli jeho aktuálnosti. Sektor vkladů a úvěrů je pro řadu ekonomik nejvýznamnější oblastí finančního trhu, kde na jedné straně figuruje jednotka s přebytnými prostředky a na straně druhé jednotka deficitní. Na trhu existují platformy pomáhající zlepšit finanční gramotnost a informovanost obyvatel, avšak lidé se stále špatně orientují na trhu s úvěry. K celkovému problému přispívají sociální nerovnosti a růst obecného bohatství, které zapříčiňují umělou potřebu zvýšit svou životní úroveň na úkor vlastního zadlužení.

Tato diplomová práce si klade za cíl přispět k porozumění, na základě čeho se spotřebitelé rozhodují ohledně poskytovatele úvěru, a zlepšení celkové orientace na spotřebitelském trhu.

V prvních dvou kapitolách budu rozebírat spotřebitelský úvěr v teoretické rovině a jeho zařazení mezi úvěrové produkty. Dále se budu zabývat jednotlivými charakteristikami, druhy, dělením, ale také i celým úvěrovým procesem s využitím úvěrových registrů.

V další kapitole se budu soustředit na legislativní rámec spotřebitelského úvěru a jeho změny v posledních letech. Nejprve se zaměřím na zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru platný v současné době. Tento zákon porovná se zněním zákona č. 145/2010 Sb. o spotřebitelském úvěru a novelou zákona č. 43/2013 Sb. Současně bych zdůraznila změny platného zákona ovlivňující spotřebitele a poskytovatele spotřebitelského úvěru.

V předposlední kapitole budu rozebírat jednotlivé faktory, které mohou ovlivňovat spotřebitele při volbě spotřebitelského úvěru. Zároveň budu analyzovat faktory na názorném příkladu vzorku současných nabídek jednotlivých poskytovatelů. K podložení celkové analýzy budu využívat také průzkumy trhu provedené důvěryhodnými společnostmi na kvalitním vzorku reprezentantů. Následně budu všechny společnosti vyhodnocovat na základě zvolených determinantů a řadit podle jejich vhodnosti.

Na závěr budu analyzovat trh spotřebitelských úvěrů v České republice a současně ho porovnávat s trhem spotřebitelských úvěrů v eurozóně. K hodnocení budu využívat různé ukazatele získané ze zdrojů České národní banky, České leasingové a finanční

asociace a jiných institucí. Mezi ukazateli budu popisovat vývoj bankovních a nebankovních spotřebitelských úvěrů a jejich zastoupení na trhu s úvěry. V neposlední řadě budu řešit zadluženost českých domácností a jeho očekávaný vývoj s vlivem na různé makroekonomické ukazatele.

1 Úvěrové produkty

Úvěr lze obecně charakterizovat „jako právo použít cizí peněžní prostředky pro vlastní potřebu s povinností je v určité lhůtě vrátit a zaplatit za toto právo odměnu (úrok)“¹.

Úvěrové produkty jsou jedním z nejpoužívanějších a také nejdůležitějších instrumentů komerčního bankovníctví. Banky poskytují nejrozličnější typy úvěrů, které se navzájem liší v několika kritériích. Jejich členění není jednoduché, ale pomáhá to bankám při posuzování rysů úvěrů, stanovení podmínek jejich poskytování, úrokových sazeb, nebo také dává možnost vhodného zajištění či časovou sounáležitost úvěrových zdrojů. Takové rozlišení se může lišit jak teritoriálně, tak i mezi jednotlivými institucemi.

Podle Dvořáka² lze dle základních kritérií rozdělit:

1. Podle příjemce úvěru:
 - a. Stát, municipality a veřejnoprávní subjekty,
 - b. Podnikatelské subjekty a
 - c. Fyzické osoby
2. Podle osoby poskytující úvěr:
 - a. **Bankovní**, kde je věřitelem banka nebo družstevní záložna a
 - b. **Nebankovní**, kde je věřitelem nebankovní instituce s oprávněním poskytovat úvěry na základě licence udělené Českou národní bankou (ČNB).
3. Podle formy poskytnutí úvěru:
 - a. **Peněžní úvěry**, které jsou poskytnuty jak v hotovostní, tak i bezhotovostní formě. Příjemce musí v předem stanovené lhůtě splatit získaný úvěr i sním spojené úroky. Taková forma úvěru se projeví v bankovní bilanci a přímo ovlivňuje její likviditu.
 - b. **Závazkové úvěry a záruky**, v rámci nichž dlužník nezískání likvidní prostředky. Banka se pouze zaručuje či zavazuje, že v určité době a při splnění určitých podmínek splatí jeho závazky.
4. Podle doby splatnosti:
 - a. Krátkodobé se splatností do jednoho roku,

¹Ministerstvo financí. Dostupné z: <https://www.psfv.cz/cs/uvery/zakladni-informace>

² DVOŘÁK, P. Bankovníctví pro bankéře a klienty. Str. 511-512

- b. Střednědobé se splatností od jednoho do pěti let a
 - c. Dlouhodobé se splatností delší než pět let.
- 5. Podle účelu použití:
 - a. **Neúčelové**, kde není přesně specifikován účel použití a úvěr může být využit podle žadatele úvěru, a
 - b. **Účelové**, kde je přesně stanoven účel, za jakým je úvěr sjednáván.
- 6. Podle měny, ve které je úvěr poskytován. Může se jednat o měnu tuzemskou (korunovou) či zahraniční (devizovou).
- 7. Podle způsobu zajištění úvěrů:
 - a. **Nekryté úvěry**, které banka poskytuje bez zajištění (blanko úvěry), a
 - b. **Kryté úvěry**, u kterých se sjednává určitá forma zajištění, které lze dále dělit dle druhu zajištění³ na:
 - i. Úvěry kryté *osobním zajištěním* (ručení, směnečné zajištění)
 - ii. Úvěry kryté *reálným zajištěním* (zástava věcí movitých nebo nemovitých)
- 8. Podle vazby na cenné papíry:
 - a. Eskontní, kde banka odkoupí od majitele směnku před lhůtou splatnosti za cenu sníženou o diskont. Banka si může tuto směnku ponechat do doby splatnosti nebo ji může dále reeskontovat jinému subjektu.
 - b. Směnečný, kde je směnka využita místo smlouvy o úvěr.
 - c. Akceptační, kde banka akceptuje na žádost výstavce směnku cizí a stává se dlužníkem vůči směnečnému věřiteli a věžitelem vůči výstavci.
 - d. Lombardní na zástavu movité věci (cenný papír, pohledávka, zboží).
 - e. Ručitelský, kde se banka zaručuje uhradit závazek za svého klienta vůči třetí straně.
 - f. Hypoteční, kde je úvěr zajištěn zřízením zástavního práva k pozemku nebo domu.

1.1 Peněžní úvěry

Dle výše zmíněného rozdělení úvěrových produktů, jsou tyto úvěry spojeny se získáním likvidních finančních prostředků klientem od banky. Mezi nejznámější peněžní úvěry lze zařadit kontokorentní úvěry, hypoteční úvěry a spotřebitelské úvěry.

³ Liška, V. Finanční teorie 14 Bankovníctví. Str. 75

Kontokorentní úvěr je v dnešní době jedním z nejpoužívanějších krátkodobých úvěrů. Klient má sjednaný smíšený účet – běžný a kontokorentní, kde je na základě sjednané úvěrové smlouvy stanovena výše mezního limitu pro čerpání likvidních prostředků. Klient tak v případě nedostatku svých peněžních zůstatků na běžném účtu může čerpat likviditu banky za předem sjednaných podmínek. Díky tomu se může konečný stav běžného účtu nacházet jak v kladném (kreditním), tak i v záporném (debetním) zůstatku. Kontokorentní úvěr je charakteristický krátkodobou splatností. Vzhledem k tomu, že u bonitních klientů může docházet k automatickému prodlužování smlouvy, může se tento úvěrový vztah stát středně až dlouhodobým. Nákladem klienta na kontokorentní úvěr je především úrok, ale může obsahovat i další položky. Banka totiž musí po dobu platnosti úvěrového vztahu kdykoli klientovi zpřístupnit sjednanou výši prostředků, s tím jsou pro banku spojené vyšší náklady. Klient však platí pouze za skutečně čerpaný úvěr. Proto je sjednána úvěrová provize, která se projevuje jako úroková přírážka nebo jako pohotovostní provize z celého sjednaného rámce, nebo z nečerpané části. Další položkou nákladů může být provize za překročení úvěrového rámce stanovená v podobě sankční sazby. Výše provize je závislá na částce překračující limit a délce překročení. Poslední položkou je provize spojená s vedením účtu.

Hypoteční úvěr je úvěr, který je specifický svým zajištěním ve formě zástavního práva k nemovité věci⁴, a to i rozestavěné.⁵ Od roku 2004 není hypoteční úvěr omezen svým využitím za účelem financování bytových potřeb, ale může být i neúčelovým, nazývaným americká hypotéka⁶. Maximální výše úvěru je omezena *cenou zástavy*, která je určena jako cena obvyklá, za kterou by byla daná zastavená věc prodána v daném místě a čase. V případě hypotečních úvěrů použitých ke krytí pohledávek z emitovaných hypotečních zástavních listů nesmí úvěr překročit 70 % ceny zastavované nemovitosti. Dalším faktorem je výše disponibilních příjmů klienta, které musí představovat jistotu toho, že bude docházet k řádnému splácení po dobu splatnosti úvěru. Cenou hypotečního úvěru je úroková sazba, která má podobu pohyblivé, pevné nebo kombinované sazby⁷. S touto formou úvěru se váže i státní podpora v podobě

⁴ Ta se musí nacházet na území České republiky, členského státu EU nebo jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor.

⁵ Dvořák, P. Bankovníctví pro bankéře i klienty, str. 528

⁶ Kalabis, Z. Bankovní služby v praxi. Str. 79

⁷ Tzv. fixace, kdy po předem stanovené době se pevně sjednaná sazba mění na pohyblivou sazbu ovlivněnou situací na trhu.

příspěvků na úroky⁸, nebo možnosti odečíst si od základu daně z příjmů částku v max. výši 300 tis. Kč na jedno zdanitelné období, musí se však jednat o účelový úvěr poskytnutý na financování bytových potřeb.

Spotřebitelské úvěry jsou další kategorií peněžních úvěrů, které jsou poskytovány bankami pro jednotlivce - spotřebitele. Úvěr může být sjednán s přímo specifikovaným účelem, tak i neúčelově. Hlavním důvodem čerpání úvěru je úhrada koupě zboží dlouhodobé spotřeby (dopravní prostředek, vybavení domácností), splacení dluhu nebo získání prostředků na dovolenou. Více se problematikou spotřebitelských úvěrů budeme zabývat v následujících kapitolách.

1.2 Závazkové úvěry a záruky

Závazkové úvěry a záruky jsou produkty, které nepředstavují poskytnutí likvidních prostředků, ale získání určité jistoty, kdy se banka za svého klienta zaručuje splnit jeho závazky. V současné době se můžeme setkat se závazkovými úvěry ve formě akceptačního úvěru nebo avalového úvěru, avšak nejvíce využívanou formou je bankovní záruka. Její uplatnění figuruje na mezinárodním i na tuzemském trhu.

Jednotlivé druhy bankovní záruky můžeme rozdělit na dvě skupiny, a to na **záruky platební a neplatební**. Platební zárukou se banka zavazuje za svého klienta zaplatit jeho závazek. Může se jednat např. o splacení faktury nebo úvěru. Neplatební záruka je poskytována na jiné účely než pro úhradu platebního závazku. Mezi neplatební záruky patří *záruka na nabídku*, která je využívána především u veřejnoprávních nabídek, u nichž se vypisovatel potřebuje chránit v případě nedodržení podmínek obsažených v nabídce. Další neplatební zárukou je *kauční záruka*, která se váže k řádnému provedení kontraktu. Záruku obdrží kupující ve formě finančního plnění, pokud dodávka neodpovídá ve smlouvě sjednaným podmínkám. Tím je vytvářen tlak na dodavatele, aby zajistil kvalitní a odpovídající dodávku.

⁸ Od roku 2004 je tento příspěvek nulový.

2 Spotřebitelský úvěr

V zákoně o spotřebitelském úvěru (ZOS) je definován spotřebitelský úvěr jako „*odložená platba, peněžitá zápůjčka, úvěr nebo obdobná finanční služba poskytovaná nebo zprostředkovaná spotřebiteli*.“⁹ Výše zmíněná definice je velice obecná, proto je doplněna o blíže specifikované druhy spotřebitelského úvěru rozdělené dle účelu sjednání¹⁰:

- **Úvěr na bydlení** je zajištěný zástavním právem k nemovité věci nebo jiným věcným právem, a je účelově určený nebo poskytnutý stavební spořitelnou (dle zákona upravující stavební spoření).
- **Úvěr vázaný** je vázán na koupi zboží nebo poskytnutí služby, pokud je určen výhradně k financování takové koupě s výjimkou úvěru na bydlení. Zároveň osoba, která prodává zboží nebo poskytuje tuto službu, musí být poskytovatelem úvěru a mezi oběma stranami musí být uzavřena smlouva o spotřebitelském úvěru, kde je přesně vymezen předmět koupě či služby.
- **Úvěr určený částečně na bydlení a na jiný účel než na bydlení**, kde záleží na převažujícím účelu úvěru, podle kterého se bude daná právní úprava řídit. Pokud to nelze stanovit, použije se právní úprava spotřebitelského úvěru jiného než na bydlení.

Dále je v ZOS výlučně stanoveno, na které úvěry se tento zákon nevztahuje:¹¹

- Úvěr jiný než na bydlení, který byl sjednán s obchodníkem s cennými papíry, bankou, zahraniční bankou nebo zahraniční osobou.
- Úvěr jiný než na bydlení, sjednaný v podobě průběžného poskytování služby nebo dodávání zboží stejného druhu, za které spotřebitel může platit v průběhu jejich poskytování nebo dodávání formou splátek.
- Úvěr, který byl sjednán s poskytovatelem provozujícím zastavárenský závod, kdy je poskytovateli přenechána movitá věc a nevzniká mu právo na vrácení peněz.

⁹ Česká republika. Zákon o spotřebitelském úvěru, § 2

¹⁰ Tamtéž

¹¹ Česká republika. Zákon o spotřebitelském úvěru, § 4

Spotřebitelské úvěry mohou poskytovat banky i nebankovní instituce a jak bylo výše zmíněno, vyskytují se v účelové nebo neúčelové podobě. Spotřebitelský úvěr je specifický v tom, že je poskytován fyzické osobě na nepodnikatelské účely. Tyto úvěry se mohou vzájemně víceméně lišit, proto je jejich dělení z praktické hlediska následující:

1. Podle subjektu poskytujícího úvěr:
 - a. **Přímé spotřebitelské úvěry**, které jsou nabídnuty přímo klientovi. Existuje smluvní vztah mezi klientem a bankou.
 - b. **Nepřímé spotřebitelské úvěry**, které jsou naopak poskytovány prostřednictvím obchodní společnosti jejich zákazníkům. V takovém případě je úvěr poskytnut přímo obchodníkem, který se refinancuje u banky, nebo figuruje pouze jako zprostředkovatel úvěru poskytovaného bankou.
2. Z hlediska způsobu poskytování úvěru:
 - a. **Jednorázové spotřebitelské úvěry**, kde je po splacení úvěru úvěrový vztah ukončen.
 - b. **Revolvingové spotřebitelské úvěry**, které jsou poskytovány podle určitého úvěrového rámce. Úrok je placen pouze podle skutečné výše čerpaného úvěru. Mezi formy revolvingového úvěru patří:
 - i. *Kontokorentní úvěr*, který je spojen s běžným účtem a povoleným přečerpaním, kde klient může do tohoto limitu přecházet do debetu.
 - ii. *Úvěrové karty*, které klient využívá k placení (výběru hotovosti) bez využití vlastních prostředků. Tímto mu vzniká závazek vůči bance, který je splatný v předem stanovené době.
3. Podle účelu použití:
 - a. **Neúčelové úvěry**, u nichž není přesně specifikován účel použití. Jedná se o jednorázové úvěry, u kterých je sjednaná částka obvykle nižší než u účelových.
 - b. **Účelové úvěry**, u nichž je přesně stanoven účel, za jakým je úvěr sjednáván – financování nákupu spotřebních předmětů či služeb.

4. Podle způsobu zajištění úvěrů:

- a. **Nekryté úvěry**, které nejsou zajištěny žádným instrumentem a které jsou většinou sjednávány na nižší částku nebo s bonitní klientelou.
- b. **Kryté úvěry**, u kterých se sjednává určitá forma zajištění, např. ručení jiné osoby či zřízení zástavního práva.

2.1 Žádost o úvěr a jeho splácení

Žádost může být podána v písemné formě nebo formou ústního jednání. Písemná žádost obvykle obsahuje údaje o klientovi, doklad o trvalém příjmu – jedná se o potvrzení zaměstnavatele, důchodový výměr či daňové přiznání za poslední zdaňovací období. Žádost dále obsahuje doklad ověřující místo trvalého pobytu, dokumenty, které se váží k zajištění úvěru, pokud to banka požaduje. V individuálním případě může banka vyžadovat i životní nebo jiné pojištění.¹² Již v navázání kontaktu dochází k hodnocení ratingu klienta pracovníkem banky, který využívá posuzovací úvěrové analýzy založené na subjektivním hodnocení. Celý proces může být ukončen ještě před sjednáním smlouvy, a to pokud je klient vyhodnocen jako nežádoucí z hlediska úvěrové politiky banky, nebo pokud nedisponuje dostatečným zaručením. Pro vyloučení subjektivní stránky hodnocení, se využívá *bodovací metoda* neboli *credit scoring*. Tato metoda je založena na vyhodnocení relevantních údajů o klientovi na základě matematicko-statistických metod. Dochází tak k odstranění zaujatosti a přispívá ke zjednodušení a zlevnění celého úvěrového procesu. Klientovi jsou přiděleny body podle jednotlivých charakteristik a výsledný počet je rozhodující pro poskytnutí či neposkytnutí úvěru.¹³

V případě, že je žadatel vyhodnocen jako úvěruschopný, je vypracován **úvěrový návrh**, který obsahuje podrobné podmínky nabízeného úvěru. Jedná se o výši úvěru, která může být ponechána na původně požadované hranici nebo snížena, o způsobu a časovém harmonogramu čerpání¹⁴, splácení jistiny a úroků. Dochází také k ohodnocení stupně zajištění instrumentu, zda je dostačující nebo bude vyžadována další forma zajištění. V úvěrové smlouvě je uveden i splátkový kalendář, který představuje přehled dílčích splátek s přesnou výší a daty splatnosti. Splátky lze sjednat nejrůznějšími způsoby. Mezi takové patří například *jednorázová splatnost*, kdy se úvěr

¹² Kalabis, Z. Bankovní služby v praxi. Str. 81

¹³ Šenkýřová, B. Bankovníctví. Str. 221

¹⁴ jednorázově, postupně, opakovaně.

splatí pouze jedinou splátkou. Dále může být sjednána splatnost *po výpovědi*, kdy se úvěr zaplatí po určité výpovědní lhůtě. Může být dohodnuto také *pravidelné splácení* s pravidelnými měsíčními splátkami nebo *průběžné splácení*, v rámci něhož klient splácí úvěr nepravidelně podle svých platebních možností.¹⁵

Po kladném vyhodnocení veškerých informací se uzavírá **úvěrová smlouva**, která vymezuje pravidla úvěrového vztahu. Nový občanský zákoník (zákon č. 89/2012Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů) upravuje smlouvu o úvěr v ustanovení § 2395 až 2400, kde se smlouvou „*úvěrující zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a úvěrovaný se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.*“¹⁶ Na smlouvy, ve kterých se sjednává spotřebitelský úvěr, se navíc vztahuje speciální úprava obsažená v zákoně č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru¹⁷.

Informace předkládané klientem jsou méně kvalitní a rozsáhlé, než je tomu v případě žadatele – právnické osoby. Nižší kvalita je zapříčiněna menší vypovídací schopností a rozsahem informací. Pro banku je zároveň obtížnější ověřit si správnost obdržených informací, proto při posuzování žadatele fyzické osoby nepodnikatele hrají významnou roli také úvěrové registry.

2.2 Úvěrové registry

Úvěrové registry se využívají při rozhodování žádosti o úvěr, jestli je žadatel vhodným kandidátem pro poskytnutí úvěru.

Jedná se o databázi informací ohledně všech typů klientů, ať už se jedná o fyzické osoby – občany, fyzické osoby podnikatele nebo i právnické osoby. Hlavním účelem existence registru je poskytovat informace obchodním bankám ohledně klientů, kteří žádají banku o úvěr, o jejich kvalitách. Úvěrové registry se dělí podle nejrůznějších hledisek, mezi nejdůležitější patří členění na negativní a pozitivní.¹⁸ Negativní úvěrové registry obsahují pouze informace ohledně klientů, kteří mají problémy se splácením svých úvěrů. Pozitivní úvěrové registry obsahují jak pozitivní, tak i negativní informace ohledně platební morálky klientů, kteří získali nebo jenom požádali o úvěr.

¹⁵ Kantnerová, L. Základy bankovníctví. Str. 116-117

¹⁶ Česká republika. Zákon občanský zákoník. § 2395

¹⁷ Blíže specifikováno v kapitole *Smlouvy o poskytování a zprostředkování spotřebitelských úvěrů a postup věřitele při prodlení*

¹⁸ Kalabis, Z. Základy bankovníctví. Str. 124

Databáze obsahuje identifikační údaje klienta, informace o jeho bonitě a jeho úvěrovou historii. Tou se rozumí informace o typech úvěrů, které klient čerpá, v jaké bance, jak pravidelně splácí, jestli splácí v čas nebo se zpožděním, aj. Problém může nastat, pokud je klient kvalitní, ale má např. horší platební morálku se splácením účtů u mobilního operátora nebo poskytovatele energetických služeb. Registry totiž sbírají informace nejenom od finančních institucí, ale i mimo ně. Taková negativní informace může zůstat v registru i několik let a poškodit tak reputaci klienta.¹⁹ Jedním z neevidovaných informací jsou dluhy vůči státním institucím, jako je např. finanční úřad. Obecně se díky úvěrovým registrům zrychlil celý proces vyhodnocování žadatele o úvěr. Čím lepší záznamy klient má, tím má vyšší bonitu a o to nižší úrok na úvěr může dostat.

V České republice existuje několik typů úvěrových registrů, ale pouze některé jsou důvěryhodné a používané finančními institucemi. K takovým patří úvěrový registr vedený Českou národní bankou, nazývaný **Centrální registr úvěrů (CRÚ)**. CRÚ vede informace o úvěrových závazcích fyzických osob podnikatelů a právnických osob. Na jeho základě se mohou banky nebo pobočky zahraničních bank působících na území České republiky navzájem informovat o identifikačních údajích jejich klientů, o jejich bonitě nebo důvěryhodnosti, a to bez uděleného souhlasu klienta. Přístup je podmíněn vyhláškou ČNB č. 164/2002 Sb. o podmínkách přístupu k informacím v informační databázi České národní banky – Centrální registr úvěrů a její novelizací č. 292/2010.

Informace, které může uživatel registru získat, jsou následující²⁰:

- Identifikační údaje o dlužníkovi,
- Souhrnné údaje o pohledávkách všech uživatelů registru,
- Údaj o počtu uživatelů registru, kterým vznikla za dlužníkem pohledávka a
- Časové určení období, ke kterému se informace z registru vztahuje.

Registr umožňuje nahlédnout do databáze i samotnému klientovi. Požadavek na vyřízení výpisu z databáze CRÚ může být podán prostřednictvím datové schránky ČNB, v listinné podobě zaslané na adresu ČNB nebo osobním podáním na podatelnu. Za poskytnutí tohoto výpisu se účtuje administrativní poplatek²¹. V databázi CRÚ nejsou evidovány spotřebitelské úvěry fyzických osob, hypoteční úvěry fyzických osob,

¹⁹ Úvěrové registry: cesta tam a zpět. Dostupné z: <https://edufi.cz/clanky/uverove-registry-cesta-zpet/>

²⁰ Česká republika. Sbírka zákonů. 164/2002. §2 písmeno f)

²¹ K 20.2.2018 činil tento poplatek 400 Kč za jedno vyhotovení.

ručitelské závazky klientů, údaje o depozitních účtech (běžné účty bez povoleného debetu, spořicí, termínové účty).²² Obecný přehled provozní charakteristiky CRÚ je uveden v tabulce č. 1.

Tabulka 1: Provozní charakteristiky Centrálního registru úvěrů

	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016
Počet evidovaných dlužníků	611 885	621 716	628 436	630 549
z toho: fyzických osob podnikatelů	339 730	338 394	336 897	331 540
právnických osob	272 155	283 322	291 539	299 009
Celkový objem zůstatků úvěrů (mld. Kč)	1 508	1 568	1 617	1 607
Počet uživatelů aplikace CRÚ	2 836	2 151	2 146	2 259
Ad hoc dotazy na úvěrové zatížení (tis. ks / rok)	234	285	285	299
Počet dotazů na úvěrové zatížení klienta v měsíčních sestavách (tis. ks / rok)	3 759	4 300	4 292	4 215
Počet pořízených výpisů pro klienty (ks/rok)	520	499	423	536

Zdroj: Zpracováno autorem podle dat ze Zprávy o výkonu dohledu ČNB

Druhou databází informací jsou **Registry CCB – Czech Credit Bureau**, z nichž jeden obsahuje informace o bankovní klientele a druhý o té nebankovní. Tyto registry jsou navzájem oddělené, ale po udělení souhlasu klienta může dojít k vzájemné výměně informací, které jsou následně dostupné i ostatním bankovním a nebankovním věřitelům.

Další organizovanou právníkou osobou shromažďující informace o klientech je **Bankovní registr klientských informací (BRKI)**. BRKI je veden společností Czech Banking Credit Bureau (CBCB). Uživatelé BRKI mohou být banky anebo pobočky zahraničních bank, které mají s CBCB uzavřenou tzv. smlouvu o účasti na projektu BRKI. V současné době využívá služby BRKI 25 společností, mezi které patří např. Air Bank, Česká spořitelna nebo ČSOB. Jedná se o pozitivní registr, který obsahuje pozitivní i negativní informace o smluvních vztazích mezi bankami a jejich klienty – občany a fyzickými osobami podnikateli.²³

Nebankovní registr klientských informací (NRKI) je subjekt založený leasingovými firmami a splátkovými společnostmi a je provozován zájmovým sdružením Czech Non-Banking Credit Bureau (CNCB), které má v současné době 43 uživatelů. CNCB

²²ČNB. Centrální registr úvěrů. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/centralni_registr_uveru/

²³CBCB. O nás. Dostupné z: <http://www.cbcb.cz/cz/cbcb-czech-banking-credit-bureau-a-s--1404041448.html>

shromažďuje informace o bonitě a platební morálce klientů leasingových a úvěrových institucí, kterými jsou fyzické a právnické osoby.²⁴

Mezi NRKI a BRKI funguje vzájemná dohoda o výměně informací, které nejsou navzájem dostupné bez dvojího souhlasu klienta. NRKI se neřídí bankovním zákonem, proto musí klient udělit souhlas se zpracováním osobních informací a s možností dotazovat se na zpracované údaje. Informace jsou pravidelně aktualizovány a uchovávány podobu trvání smluvního vztahu, a následně po dobu 4 let od jeho ukončení. Pokud smlouva s klientem nebyla uzavřena, jsou informace uchovány v NRKI po dobu šesti měsíců, v BRKI po dobu jednoho roku.²⁵

Následujícím povědomým registrem je **Sdružení na Ochranu Leasingu a Úvěrů Spotřebitelů**, známým pod zkratkou **SOLUS**. Jedná se o zájmové sdružení právnických osob, mezi které patří bankovní i nebankovní instituce. Jejich cílem je podpora spotřebitelů k odpovědnému úvěrování a také k prevenci jejich předlužování, k prevenci růstu počtu dlužníků v prodlení, ke zvyšování vymahatelnosti stávajících dluhů po splatnosti a rovněž ke snižování potenciální finanční ztráty věřitelů. Avšak společná databáze má především sloužit svým členům, kterých je v současné době 57.

SOLUS spravuje dva negativní registry – již jmenovaný *Registr fyzických osob*, ve kterém jsou evidovány záznamy o fyzických osobách (spotřebitelích) a také *Registr IČ*, do kterého jsou zařazovány fyzické osoby podnikající a právnické osoby, které se dostali do prodlení u jednoho z členů sdružení. Sdružení vede i *Pozitivní registr*, který obsahuje i kladné stránky klientů jejich členů, a také *Registr třetích stran*. V tomto registru si jednotliví členové vzájemně vyměňují informace o nekalých praktikách a podvodech třetích stran, se kterými spolupracovali nebo spolupracují. SOLUS využívá i pomocných registrů - *Registr neplatných dokladů* a *Insolvenční registr*. V těchto registrech je databáze, kde jsou informace, které mají např. zabránit sjednání nových produktů na základě odcizených dokladů nebo zjistit podrobnější informace o insolvenčním dlužníkovi.²⁶

Do negativních záznamů SOLUSu se může klient dostat v případech, kdy dlužná částka převyšuje 500 Kč, neuhradil jedné z členských společností sdružení tři po sobě následující splátky, nebo má u mobilního operátora déle než tři měsíce nezaplacenou

²⁴ CNCB. O společnosti. Dostupné z: <http://www.cncb.cz/cz/o-spolecnosti-1404041456.html>

²⁵ CNCB. Otázky a odpovědi. Dostupné z: <http://www.cncb.cz/cz/otazky-a-odpovedi-1404041403.html>

²⁶ SOLUS. Dostupné z: <https://wwwsolus.cz>

fakturu, dále pokud má klient dlouhodobě neuhrazenou poslední splátku při ukončení smluvního vztahu, nebo také nezaplatil dvě splátky na počátku smluvního vztahu. Informace o dluhu v registru SOLUS zůstávají 3 roky po jeho zaplacení. Záznamy o dlužné částce vůči telekomunikačním společnostem či poskytovatelům energetických služeb uchovává registr rok po jejich uhrazení.

3 Legislativní rámec a jeho změny

Zákon o spotřebitelském úvěru (ZOS) platný v současné době je daleko rozsáhlejší a strukturovanější než jemu předcházející. Snaží se vytvořit jednotný právní rámec pro poskytovatele, zprostředkovatele a pro spotřebitele. Lze vidět, že se ZOS signifikantně zaměřil na podmínky vstupu do odvětví poskytování a zprostředkování spotřebitelského úvěru, dále na náležitosti smluv a dohledu nad poskytovateli a zprostředkovateli spotřebitelského úvěru.

3.1 Zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru

V současné době platí zákon o spotřebitelském úvěru, který vyšel ve Sbírce zákonů dne 5. srpna 2016 **s účinností od 1. prosince 2016**. Původní znění nového zákona bylo navrženo Ministerstvem financí, které bylo s pozměňovacími návrhy schváleno Poslaneckou sněmovnou dne 14. července 2016.²⁷ Novým zákonem bylo nahrazeno dosavadní znění zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru.

ZOS transponuje do českého právního řádu směrnici č. 2014/17/EU o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a dále zahrnuje transpozici směrnice č. 2008/48/ES o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady č. 87/102/EHS a ustanovení směrnice č. 2011/90/EU ze dne 14. listopadu 2011, kterou se mění část II přílohy I směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES, kterou se stanoví dodatečné předpoklady pro výpočet roční procentní sazby nákladů.²⁸

Nové přijetí ZOS přineslo daleko více informací, co se týče pojmů, které jsou blíže specifikovány v § 3, ať už jsou to rozdíly mezi *poskytováním* a *zprostředkováním* spotřebitelského úvěru, *poskytovatelem* a *zprostředkovatelem*, nebo také *posouzením úvěruschopnosti spotřebitele*, vymezením *zastoupeného* v případě vázaného zástupce nebo zprostředkovatele vázaného zástupce nebo stanovením potřebných *identifikačních údajů*. Nově je definován *pracovník*, který je v pracovněprávním vztahu s poskytovatelem nebo zprostředkovatelem nebo je členem jejich statutárního orgánu nebo správní rady, prokuristou či odpovědnou osobou za poskytování nebo

²⁷ VOJÍKOVÁ, M. <http://zpravy.alfa9.cz/absolutenm/templates/zprava.aspx?a=43188>

²⁸ BBH, advokátní kancelář, s.r.o., <http://www.bbh.cz/files/publikace/bulletin-bbh-zakon-o-spotrebitelskem-uveru.pdf>

zprostředkování spotřebitelského úvěru. Zákon také stanovuje *zahraničního zprostředkovatele*, který má domovský členský stát mimo Českou republiku a má oprávnění zprostředkovávat úvěry na bydlení. *Domovský členský stát* je tam, kde má zprostředkovatel sídlo nebo skutečné sídlo. *Hostitelský členský stát* je odlišný a je tam, kde má zprostředkovatel pobočku nebo dočasně zprostředkovává své služby.²⁹

Spotřebitelský úvěr na bydlení může být poskytnut i v *cizí měně*, která je jiná, než má spotřebitel příjem, nebo drží svá aktiva či v měně státu, kde má bydliště. *Překlenovací úvěr* je v ZOS definován jako spotřebitelský úvěr, který je dočasným finančním řešením přechodu od jednoho spotřebitelského úvěru na bydlení k jinému. Má však jisté podmínky: nemá mít pevně stanovenou dobu trvání nebo má být splacen do 1 roku.³⁰

ZOS se nepoužije *na poskytování informací a doporučení* v rámci činnosti osoby oprávněné k výkonu advokacie nebo notáře, v rámci řízení stávajícího dluhu nebo na poskytnutí obecných informací o produktech nebo subjektech spotřebitelského úvěru.

3.1.1 Osoby oprávněné poskytovat a zprostředkovávat spotřebitelský úvěr

Osoby oprávněné poskytovat spotřebitelský úvěr jsou banky, zahraniční banky, zahraniční finanční instituce, spořitelni a úvěrní družstva, platební instituce a zahraniční platební instituce, poskytovatelé platebních služeb malého rozsahu, instituce elektronických peněz a zahraniční instituce elektronických peněz, vydavatelé elektronických peněz malého rozsahu nebo nebankovní poskytovatelé spotřebitelského úvěru. Nově jsou podle ZOS jednotné podmínky pro finanční instituce i pro nebankovní poskytovatele.

Nebankovní poskytovatel spotřebitelského úvěru je definován v zákoně jako „*právnícká osoba, která je oprávněna poskytovat spotřebitelský úvěr na základě oprávnění k činnosti nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru, které jí udělila Česká národní banka*“³¹

²⁹ Česká republika. Zákon o spotřebitelském úvěru, § 3 odst. 1

³⁰ Česká republika. Zákon o spotřebitelském úvěru, § 3 odst. 2

³¹ Česká republika. Zákon o spotřebitelském úvěru, § 9

Osoby oprávněné zprostředkovávat spotřebitelský úvěr jsou: samostatný zprostředkovatel, vázaný zástupce, zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru, nebo zahraniční zprostředkovatel.

Samostatný zprostředkovatel má oprávnění zprostředkovávat spotřebitelský úvěr udělené ČNB a zprostředkovává úvěr na základě smlouvy uzavřené v písemné podobě s jedním nebo více poskytovateli spotřebitelského úvěru nebo smlouvy o zprostředkování se spotřebitelem. Žádost o udělení oprávnění musí být podaná v elektronické podobě, kde musí být uvedeno splnění podmínek stanovené tímto zákonem. Po schválení žádosti je zprostředkovatel neprodleně informován o zápisu do registru. Oprávnění trvá do konce kalendářního roku a prodlužuje se zaplacením správního poplatku vždy o dalších 12 měsíců. Pro samostatného zprostředkovatele platí povinnost být po celou dobu trvání činnosti pojištěn s limitem pojistného plnění nejméně ve výši stanovené nařízením Komise v přenesené pravomoci (EU) č. 1125/2014^{32 33}, a aby spoluúčast, byla-li sjednána, nepřekročila vyšší z limitů 5 000 Kč nebo 1 % sjednaného limitu pojistného plnění. Zprostředkovatel může být zastoupen pracovníkem nebo vázaným zástupcem, u kterých má povinnost kontrolovat splnění podmínek odborné způsobilosti a důvěryhodnosti, ale také dodržení podmínek činnosti, např. řádného jednání nebo odměňování. Samostatný zprostředkovatel si musí dát pozor mimo jiné na střety zájmů, vyřizování stížností nebo na právní odpovědnost za protiprávní činy, které vykonal svým či jménem poskytovatele.³⁴

Vázaný zástupce je oprávněn zprostředkovávat spotřebitelský úvěr na základě zápisu do registru a zprostředkovává ho výhradně pro jednoho zastoupeného (poskytovatelem či samostatným zprostředkovatelem) na základě písemné smlouvy. Oznámení o zastoupení může podat zastoupený pouze v elektronické podobě a musí obsahovat náležitosti splnění podmínek definovaných právním předpisem. ČNB musí v takovém případě vázaného zástupce neprodleně zapsat do registru, nejpozději však do 5 pracovních dnů od doručení oznámení. Zastoupený musí uchovávat dokumenty ohledně činnosti zástupce po dobu trvání oprávnění a po skončení následně 5 let. Oprávnění a prodloužení oprávnění funguje stejně jako u samostatného zprostředkovatele, rozdíl je v tom, že ČNB komunikuje se zastoupeným. Ten jí musí

³² 460 000 EUR na každou jednotlivou pojistnou událost; nebo celkem 750 000 eur na všechny pojistné události za kalendářní rok.

³³ EURLEX. <http://www.eurlex.cz/dokument.aspx?celex=32014R1125>

³⁴ Česká republika. Zákon o spotřebitelském úvěru, Hlava II

oznámit, kterým osobám se má prodloužit oprávnění a současně musí zaplatit správní poplatky. Vázaný zástupce může být zastoupen pouze pracovníkem. Za přestupky vázaného zástupce odpovídá zastoupený, kromě přestupků způsobených neukončením závazků z nesplnění podmínek pro činnost nebo provozuje-li činnosti prostřednictvím jiné osoby než je pracovník.³⁵

Zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru se podle ZOS rozumí ten, kdo má oprávnění zprostředkovávat vázaný spotřebitelský úvěr určený k financování jím prodávaného zboží nebo jím poskytované služby, na základě zápisu do registru ČNB. Zápis je proveden na základě žádosti podané zastoupeným. Ostatní pravidla jsou identická s předchozím zástupcem.³⁶

Zahraniční zprostředkovatel je oprávněn zprostředkovávat spotřebitelský úvěr na bydlení v rozsahu, které mu dovoluje povolení z domovského členského státu, a to prostřednictvím pobočky, nebo jinak než pobočky. ČNB provede zápis zahraničního zprostředkovatele do registru až po obdržení identifikačních údajů a potvrzení od domácího orgánu dohledu o zápisu subjektu do registru v domácí zemi. Časovým limit pro zápis do registru ČNB je 1 měsíc. Zprostředkovatel může začít provozovat činnost až po měsíční lhůtě, kdy mu domovský orgán dohledu oznámil, že splnil veškeré informační povinnosti vůči ČNB.³⁷

3.1.2 Oprávnění k poskytování spotřebitelských úvěrů

Nebankovní poskytovatelé spotřebitelského úvěru byli v minulosti zvyklí vykonávat činnost na základě živnostenského listu a při výkonu své činnosti podléhat pouze dohledu České obchodní inspekce (ČOI). ZOS přinesl zásadní změnu, kde pro svůj výkon činnosti potřebují oprávnění, které uděluje ČNB, a která nad nimi zároveň provádí dohled. Podmínky, které musí splňovat, jsou následující:³⁸

- právní forma – akciová společnost, společnost s ručením omezeným nebo evropská společnost,
- důvěryhodnost, odborná způsobilost,
- zřízená dozorčí rada,

³⁵ Česká republika. Zákon o spotřebitelském úvěru, Hlava III

³⁶ Česká republika. Zákon o spotřebitelském úvěru, Hlava IV

³⁷ Česká republika. Zákon o spotřebitelském úvěru, Hlava V, oddíl 1

³⁸ Česká republika. Zákon o spotřebitelském úvěru, §10

- stanovený počáteční kapitál,
- obchodní plán podložený reálnými ekonomickými propočty,
- průhledný a nezávadný původ finančních zdrojů,
- splňuje požadavky na výkon činnosti,
- dodržuje pravidla jednání a
- údaje v žádosti umožňují identifikaci žadatele.

Jakmile jsou splněny podmínky pro zápis do registru, uvědomí do 4 měsíců ČNB žadatele. Oprávnění platí po dobu 5 let a po zaplacení správního poplatku se prodlužuje o stejný interval. Informace uvedené v registru jsou veřejně přístupné, spotřebitelé si mohou vyžádat výpis z registru, kde se mohou dozvědět pravdivost informací získaných ze strany poskytovatele i zprostředkovatele. Zároveň platí presumpce správnosti údajů, tzn., že daný subjekt může na základě uvedených údajů v registru jednat.³⁹

3.1.3 Požadavky k vykonávání činnosti poskytovatele spotřebitelského úvěru

Důležitým požadavkem pro vykonávání činnosti je získání **odborné způsobilosti a důvěryhodnosti**. Nebankovní poskytovatel musí splňovat všeobecné a odborné znalosti a dovednosti. Všeobecné znalosti se prokazují maturitním vysvědčením nebo dokladem o dosažení vyššího vzdělání. Odborné znalosti a dovednosti se potvrzují složením odborné zkoušky poskytované akreditovanou osobou. Akreditovanou osobou se může stát jedinec, která splňuje podmínky pro vykonávání činnosti stanovené zákonem. Odborná zkouška je prováděna formou otázek, které připravuje ČNB ve spolupráci s Ministerstvem financí. Tyto otázky se rozlišují do skupin odbornosti podle typu spotřebitelského úvěru definovaného v předchozí kapitole⁴⁰. Jejich cílem je ověřit dostatečnou znalost a dovednost poskytovat nebo zprostředkovávat spotřebitelský úvěr.

Důvěryhodnost FO a PO je uskutečněna plnou svéprávností a předpokladu řádného provozování činnosti. Taková podmínka padá, pokud byla FO nebo PO pravomocně odsouzena, byl-li na majetek během posledních 5 let a kdykoli poté vydáno rozhodnutí o úpadku aj. stanovené tímto zákonem.

³⁹ Zásada materiální publicity

⁴⁰ Na bydlení, vázaný a jiný než na bydlení

Další podmínkou k výkonu činnosti jsou **pravidla jednání**, kdy poskytovatel a zprostředkovatel musí jednat **s odbornou péčí**. Takové pravidlo znamená, že poskytovatel a zprostředkovatel jedná se spotřebitelem čestně, transparentně a dodržuje jeho práva a zájmy. Z jednání poskytovatele nebo zprostředkovatele musí být klientovi jasné, o koho se jedná nebo koho daný subjekt zastupuje a zároveň nesmí docházet k nepřesnostem v komunikaci se spotřebitelem. Taková situace může nastat, pokud jsou podávané informace nejasné, nepravdivé, zavádějící či klamavé. Dokumenty obsahující smlouvu a další listiny musí být uchovány po dobu 5 let po skončení právního vztahu. Písemnosti spojené se žádostí o úvěr, která byla zamítnuta, se musí zachovat 1 rok.

Poskytovatel a zprostředkovatel nesmí přijmout nebo nabídnout pobídku⁴¹, která by znamenala neoprávněné zvýhodnění jisté osoby.⁴² Samostatný zprostředkovatel také nesmí simultánně pobírat odměnu od spotřebitele i poskytovatele, jedná-li jménem a na účet spotřebitele. Opačnou situaci ale zákon nezakazuje. Samostatný zprostředkovatel, který jedná jménem a na účet poskytovatele může pobírat odměnu i od spotřebitele, pokud takovou odměnu oznámí poskytovateli pro účely výpočtu RPSN.⁴³ Výše odměny nesmí být vázána na získání dalších osob vykonávající tuto činnost a podílení se na poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru nesmí být podmíněno vstupní platbou, která by umožnila obdržení budoucí odměny z této činnosti.

Dalším požadavkem k výkonu činnosti je **počáteční kapitál** u nebankovních poskytovatelů spotřebitelského úvěru, který je stanoven na 20 mil Kč. Podmínkou pro udržení kapitálu je držet prostředky aspoň na hranici 5% objemu poskytnutých a dosud nesplacených úvěrů a současně neklesnout pod stanovený limit počátečního kapitálu. Poskytovatel proto musí každoročně k 31. březnu informovat orgán dohledu o svých účetních výkazech⁴⁴.

U nebankovních poskytovatelů spotřebitelského úvěru jsou stanoveny postupy a pravidla, které mají kontrolovat dodržování povinností, a které se liší v závislosti na povaze, rozsahu a složitosti činností. Příkladem mohou být pravidla pro odměňování

⁴¹ Platba, odměna nebo jiná peněžitá nebo nepeněžitá výhoda; neobvyklá úplata za poskytovanou službu; jakékoli poskytnutí neopodstatněné výhody finanční, materiální nebo nemateriální povahy

⁴² Česká republika. Zákon o spotřebitelském úvěru, §79

⁴³ Poradce. *Spotřebitelský úvěr: úplné znění zákona s komentářem*. Str. 49

⁴⁴ Rozvaha, výkaz zisků a ztrát, objem spotřebitelských úvěrů poskytnutých za kalendářní rok, objem pohledávek po splatnosti delších 3 měsíců z poskytnutých spotřebitelských úvěrů

svých pracovníků nebo pravidla pro vymáhání pohledávek. Přesný výčet je uveden v ZOS v §15.

Nedílnou součástí požadavků na poskytování spotřebitelského úvěru je **posouzení úvěruschopnosti spotřebitele** poskytovatelem. Ten musí před poskytnutím rady nebo posouzením úvěruschopnosti uvědomit spotřebitele o požadovaných informacích nebo dokladech, které mu musí předat. Takové informace musí být úplné a pravdivé. Pokud se vyskytnou nějaké nejasnosti, tak je musí spotřebitel vysvětlit nebo doplnit. Smyslem posouzení je zhodnotit schopnost spotřebitele splácet poskytnutý úvěr. V principu se porovnají příjmy s výdaji, zda bude mít spotřebitel dostatek prostředků pro splácení jednotlivých splátek. Jinou metodou je stanovení hodnoty majetku, jehož prodejem dojde ke splacení části nebo celku úvěru. V takovém případě musí být určitá míra jistoty, že k prodeji majetku vůbec dojde, za jakou částku a v jakém časovém horizontu. Posouzení úvěruschopnosti je podmínkou poskytnutí spotřebitelského úvěru, bez něj je závazek ze smlouvy neplatný a spotřebitel musí v přiměřené době poskytnutou jistinu vrátit.

Povinností poskytovatele je **sdělovat** příslušné **informace** spotřebiteli a to před uzavřením i během trvání smluvního vztahu. Používá-li poskytovatel pro propagaci spotřebitelského úvěru reklamu s číselnými údaji, pak jsou stanovené určité podmínky, které musí splňovat. Mezi takové patří jméno poskytovatele, požadavky na zajištění u úvěru na bydlení a také příklad, který názorně ukáže, kolik bude muset spotřebitel zaplatit v případě získání určité výše úvěru na určitou dobu. V reklamě musí být přesně uvedena celková výše úvěru, doba trvání, RPSN, zápůjční úroková sazba, výše jednotlivých splátek, výše celkové zaplacené částky klientem, a také podmíněné služby spjaté se získáním úvěru nebo v případě úvěru na cizí měnu i ovlivnitelnost splátek a celkově splacené částky volatilitou směnného kurzu. Obecné podmínky poskytování nebo vyřizování spotřebitelského úvěru a další relevantní informace musí mít poskytovatel zveřejněné tak, aby byly spotřebiteli nepřetržitě k dispozici. K předání takových informací se využívá formulář uvedený v příloze ZOS. Jednotný formulář by měl např. umožnit lepší porovnání hypotečních půjček ze strany spotřebitele. Problematikou je to, že banky budou schopny tyto formuláře předávat až po schválení úrokové sazby a výši částky hypotéky. Vše je individuální a záleží na kredibilitě, délce fixace, kvalitě nemovitosti, délce splacení aj. V reálném životě je pro běžného spotřebitele obtížné požádat o nabídku hypotéky u více poskytovatelů najednou, a to

díky administrativním a časovým možnostem, které jsou s žádostí spojeny. Mimo jiné je i rizikové tyto žádosti následně odmítat, protože banky pro posouzení úvěruschopnosti využívají úvěrové registry, kde se zaznamenávají také informace o jednotlivých žádostech o úvěr, u kterých nedošlo k uzavření smlouvy. Tím může dojít ke snížení důvěryhodnosti, která může mít za následek negativní vyhodnocení jiného požadavku o úvěr.⁴⁵

3.1.4 Smlouvy o poskytování a zprostředkování spotřebitelských úvěrů a postup věřitele při prodlení⁴⁶

ZOS vyžaduje, aby smlouva o poskytování spotřebitelských úvěrů byla v listinné podobě a obsahovala určité náležitosti, avšak jejich nedodržením vztah nezaniká a smlouva se nestává neplatnou. Mezi zmíněné požadavky patří, mimo obvyklých informací uvedených ve smlouvě, také sdělení o možnosti přečerpání, překročení a dohodě za účelem odvrácení řízení o nárocích poskytovatele. Spotřebiteli je stanovena 14 denní doba na rozmyšlenou, po kterou nesmí poskytovatel změnit ani odvolat návrh podmínek pro poskytnutí spotřebitelského úvěru na bydlení. Jedinou výjimkou je změna okolností, za kterých byl tento návrh vytvořen, tím je např. posouzení úvěruschopnosti spotřebitele, kdy by podle zákona zanikla možnost poskytnutí spotřebitelského úvěru. Během této lhůty musí poskytovatel na základě rozhodnutí spotřebitele bez zbytečného prodlení uzavřít smlouvu o poskytnutí spotřebitelského úvěru za podmínek jím předtím navržených.

Možnost splacení úvěru směnkou nebo šekem je vyloučena kromě situace, kdy je spotřebitelský úvěr na bydlení nedostatečně zajištěn zástavním právem⁴⁷. V takovém případě je dovoleno použití směnky nikoli na řád⁴⁸. Směnka se neprodleně vrací spotřebiteli po zajištění spotřebitelského úvěru zástavním právem. Pro sjednávání smlouvy pomocí telefonní komunikace nesmí být cena hovoru vyšší než běžná. Uzavření doplňkové služby s poskytovatelem nesmí být podmínkou pro sjednání úvěrové smlouvy. Spotřebitel má právo volby poskytovatele této doplňkové služby.

⁴⁵ Žádat o hypoteční nabídku u více bank je teď riziko, míní analytička. Dostupné z: https://finance.idnes.cz/novela-uveroveho-zakona-a-hlavni-novinky-f1i-pujcky.aspx?c=A161202_142913_pujcky_sov

⁴⁶ Česká republika. Zákon o spotřebitelském úvěru, Část sedmá a osmá

⁴⁷ V Zákon č. 43/2013 Sb. je zcela vyloučena možnost využití směnky nebo šeku

⁴⁸ Doložka "nikoli na řád" se používá tehdy, když se chce zamezit převodu směnky rubopisem

Omezení vázaného poskytování spotřebitelského úvěru se nepoužije na bezplatný platební nebo spořicí účet, který je sjednán za účelem ukládání prostředků k hrazení nebo obsluhu spotřebitelského úvěru, stavební spoření, nebo pojištění vozidla, které je spotřebitelským úvěrem financováno.

ZOS dovoluje předčasné splacení části nebo celého spotřebitelského úvěru kdykoli během trvání smlouvy. Věřitel může žádat na spotřebiteli náhradu za účelně vynaložené náklady, ty by v takovém případě neměly být větší, než kdyby k předčasnému splacení nedošlo. V zákoně je přesně stanoveno, že pokud rozmezí doby od předčasného a ve smlouvě uzavřeného splacení překročí 1 rok, pak by náklady neměly přesáhnout 1 % předčasně splacené částky. Pokud je tento interval kratší, pak je stanoveno 0,5 %. Na spotřebitelský úvěr na bydlení se tyto limity nevztahují, kromě úvěru spojeného se splacením částky prodejem nemovitosti, přičemž doba trvání smlouvy musí být delší než 24 měsíců a požadovaná náhrada nesmí překročit 1 % předčasně splacené částky s maximálním limitem 50 000 Kč. Existují i situace, kde k platbě nákladů nedojde, a to např. kdy došlo ke splacení z plnění z pojištění určeného k zajištění spotřebitelského úvěru, nebo u úvěru na bydlení ve lhůtě 3 měsíců, kdy byla spotřebiteli oznámena změna zápůjční úrokové sazby. Záměr o předčasném splacení může spotřebitel oznámit věřiteli, který mu musí poskytnout informace o důsledcích s tím souvisejících.

Odstoupení od smlouvy jiné než na bydlení je možné bez uvedení důvodů a bez sankcí ve lhůtě 14 dnů po uzavření smlouvy. Spotřebitel musí poslat odstoupení v listinné podobě nebo na jiném nosiči dat, kde je nejzazším termínem považován poslední den lhůty. Spotřebitel musí do 30 dnů zaplatit jistinu, úrok od čerpání do splacení jistiny vypovězeného úvěru a také poplatky, které zaplatil poskytovatel orgánům veřejné správy. Ke zrušení vázaného spotřebitelského úvěru dochází, pokud dojde k odstoupení od smlouvy o koupi zboží nebo poskytnutí služby. Spotřebitel může vypovědět smlouvu na dobu neurčitou kdykoli a výpovědní lhůta, byla-li sjednána, nesmí být delší než 1 měsíc. U poskytovatele se limit výpovědní lhůty prodlužuje o 1 měsíc, tedy na maximální 2 měsíce.

Ve smlouvě může být za situace prodlení dlužníka sjednáno právo na náhradu vynaložených nákladů, úroky z prodlení a smluvní pokuta. Úroky z prodlení nesmí přesáhnout zákonnou výši. Smluvní pokuta nesmí překročit 0,1 % denně částky v prodlení, s výjimkou toho, kdy byla suma pokut za kalendářní rok nižší než 3 000 Kč

a jednotlivá pokuta není vyšší než 500 Kč. Celkově nesmí smluvní pokuty překročit polovinu celkového sjednaného spotřebitelského úvěru, kde je stanovena hranice 200 000 Kč. Věřitel může využít zástavního práva po uplynutí 6 měsíců od oznámení dlužníkovi o započetí této lhůty, či zapsání do veřejného rejstříku nebo rejstříku zástav. Během této doby nemůže poskytovatel bránit spotřebiteli danou nemovitost prodat k úhradě dluhu.

Smlouva o zprostředkování spotřebitelského úvěru musí splňovat formální a informativní náležitosti. Mezi ně patří písemná podoba smlouvy, kde je jedna z kopií předána spotřebiteli, dále jsou uvedeny informace o jednotlivých stranách, výši a splatnosti odměny zprostředkovateli, a také o úvěru (podmínky čerpání, výši, doba trvání, celkové náklady se zápůjční úrokovou sazbou, RPSN, podmínky odstoupení a prodlení). Stejně jako ve smlouvě o spotřebitelském úvěru je vyjmuta možnost použití směnky nebo šeku, využití běžných telefonních tarifů a pravidla pro odstoupení od smlouvy. Při prodlení může zprostředkovatel sjednat s dlužníkem právo na náhradu účelně vynaložených nákladů, úroků z prodlení a smluvní pokuty. I v tomto případě je stanoven limit, kdy suma všech pokut nesmí překročit 0,1 % denně z částky v prodlení a provizi, kterou obdržel za zprostředkování spotřebitelského úvěru.

3.2 Zákon č. 145/2010 Sb. o spotřebitelském úvěru a novela zákona

Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, byl přijat k implementaci evropské směrnice (směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS).

K největším změnám přijetím nového zákona v roce 2016 došlo právě u spotřebitelských úvěrů na bydlení, kde se věřiteli omezilo právo na náhradu nákladů v případě předčasného splacení do 3 měsíců od oznámení změny zápůjční úrokové sazby, taktéž pokud splatí 25 % celkové výše spotřebitelského úvěru do měsíce před výročím uzavření smlouvy, a také za těžké životní situace úmrtí, dlouhodobé nemoci či invalidity partnera. Nově se kladou větší nároky na nebankovní poskytovatele spotřebitelských úvěrů, které omezují jejich vstup do odvětví na základě licence ČNB, a která zároveň provádí dohled nad celým trhem.

Zákon č. 257/2016 Sb. dále oproti zákonu č. 145/2010 Sb. vymezuje

- *Sankce za prodlení* se splácením, které se velmi omezily, a kde se do prodlení dostává pouze nesplacená část jistiny nikoli i budoucí náklady.
- *Lhůtu k úhradě nesplacené jistiny* v prodlení v podobě *1 měsíce*, kde věřitel musí dlužníka nejprve vyzvat k zaplacení dlužní splátky a umožnit mu její zaplacení po stanovenou dobu.
- *Lhůtu* v délce *14 dnů*, kdy věřitel musí *garantovat znění návrhu smlouvy* a nesmí ho měnit, zrušit ani odvolat.
- *Výkon zástavního práva*, který je vykonán až po uplynutí půl roční doby.
- Platby před poskytnutím spotřebitelského úvěru, kdy se *zakazuje platit odměnu před uzavřením smlouvy*, s výjimkou správních poplatků.
- *Odměnu pro zprostředkovatele*, který ji nesmí požadovat zároveň od spotřebitele i věřitele, jedná-li jménem a na účet spotřebitele.
- *Nutnost provést úvěruschopnost* žadatele o úvěr, jinak se stává smlouva o spotřebitelském úvěru neplatnou a dlužník nemusí platit úrok. Námitku lze podat v tříleté promlčecí době.
- *Oznámení o nové sazbě k hypotéce* minimálně tři měsíce dopředu.
- *Více informací pro spotřebitele*.

- *Omezení kurzového rizika* u úvěrů v cizí měně.
- *Nově regulaci „mikropůjček“* do 5 000 Kč.

Dnem 25. 2. 2013 byl ve Sbírce zákonů pod číslem 43/2013 Sb. vyhlášen zákon, kterým se mění zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů. Zákon připravený Ministerstvem financí nabyl platnosti a účinnosti dnem vyhlášení; **s účinností od 25. února 2013.**⁴⁹Důvodem přijetí novelizace byla povinnost transpozice Směrnice Komise 2011/90/EU, kterou se mění část II přílohy I směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES, do českého právního řádu. Mezi změnami, ke kterým došlo, nebyla pouze Komisí zmiňována aktualizace stanovení roční procentuální sazby nákladů, ale také doplnění a zpřesnění jednotlivých oblastí díky výskytu nekalých praktik na českém spotřebitelském trhu.

K novelizovaným oblastem patřily:

- *Důsledky porušení informační povinnosti*, kde jsou přesným výčtem vymezeny podmínky porušení informační povinnosti.
- *Posouzení schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr*, kdy je spotřebitelský úvěr poskytnut až po vyhodnocení, zda je dlužník schopný splácet daný úvěr.
- *Předčasné splacení spotřebitelského úvěru*, kde má spotřebitel právo na snížení celkových nákladů o úroky a další náklady, které by v opačném případě musel zaplatit.
- *Odměna za zprostředkovatelské služby*, kde výše odměny musí být uvedena ve smlouvě uzavřené mezi spotřebitelem a zprostředkovatelem, a zároveň zprostředkovatel získá odměnu až po vyrozumění spotřebitele o vyjádřeních jednotlivých věřitelů, které oslovil.
- *Odstoupení od smlouvy, ve které se sjednává zprostředkování spotřebitelského úvěru*, kdy spotřebitel získal právo na odstoupení od smlouvy bez udání jakéhokoli důvodu a bez sankcí.
- *Vyloučení použití směnky nebo šeku.*
- *Zajištění spotřebitelského úvěru*, kde zajištění nesmí být v nepoměru k hodnotě pohledávky.

⁴⁹ Ministerstvo financí. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2013/zakon-c-432013-sb--novela-zakona-o-spotr-10488>

- *Použití telefonního čísla s vyšší než běžnou cenou.*
- *Správní delikty*, kde došlo k daleko většímu výčtu dopuštění se deliktu ze strany věřitele a ke zvýšení částek pokut.

Jak již bylo zmíněno výše, změny, ke kterým došlo po přijetí nového zákona, jsou významné, a to jak pro spotřebitele, tak pro poskytovatele se zprostředkovatelem. Došlo k řešení problematiky regulace zprostředkovatelů definující a omezující jejich dohled, vstup do odvětví, povinnosti jednotlivých subjektů na trhu, pravidel jednání a chování, a v neposlední řadě také podobou smluv s věřitelem a zprostředkovatelem.

4 Faktory ovlivňující volbu spotřebitelského úvěru

Existuje několik druhů parametrů, které mohou působit při výběru spotřebitelského úvěru. Nejvíce diskutovaným faktorem je samozřejmě cena úvěru, která je pro spotřebitele důležitým kritériem v rozhodování. Avšak v dnešní době její význam klesá, neboť v segmentu bezpečného úvěrování se nabídka jednotlivých poskytovatelů významně neliší. Proto může být rozhodujícím faktorem i často opomíjená nabídka doplňkových služeb, které mohou jednotlivé produkty diferencovat.

Pro lepší pochopení problematiky je zvolen názorný příklad osmi nabídek na současném trhu s neúčelovými spotřebitelskými úvěry na 30 000 Kč se splatností 12 měsíců. V tabulce č. 2 jsou uvedené názvy produktů poskytovatelů, kteří mají ve své nabídce více než jeden druh úvěrového produktu.

Tabulka 2: Zvolené úvěrové produkty

Společnost	Název produktu	Druh spotřebitelského úvěru
Air bank	standardní půjčka	Bankovní
CentroFinance	standardní půjčka	Nebankovní
Česká spořitelna	standardní půjčka	Bankovní
ČSOB	ČSOB Půjčka na cokoliv	Bankovní
mBank	mPůjčka plus	Bankovní
Provident	půjčka Modrá na účet	Nebankovní
SIM PŮJČKA	půjčka SIM PLUS	Nebankovní
Zonky	standardní půjčka	Nebankovní

Zdroj: Zpracováno autorem

4.1 Cena úvěru

Pro porovnání ceny se spotřebitelé mohou rozhodovat na základě zveřejňovaných údajů k nabízeným produktům. Těmi hlavními jsou úroková míra, RPSN a koeficient navýšení. Spotřebitel by také neměl opomíjet výši poplatků, které se s daným úvěrovým produktem váže.

4.1.1 Úroková míra

Úrok představuje cenu za získané zdroje a zároveň i výnos v případě depozit uložených v bance. Úroková míra vyjadřuje relativní podíl úroku na jistině, která je zaznamenána v procentuální formě především na roční bázi (per annum neboli p.a.). V některých případech může být úroková sazba vyjádřena i na pololetní (per semestre neboli p.s.), měsíční (per mensem neboli p.m.), nebo jiné bázi. Sazba je sjednávána ve variabilní (pohyblivé) nebo fixní (pevné) podobě. Variabilní úroková míra může být odvozena od referenční úrokové sazby zvýšené o úrokovou marži úvěrujícího. Marže se může lišit s ohledem na bonitu klienta a riziko, které úvěrující podstupuje. Referenční úrokovou sazbou na českém trhu je neznámější PRIBOR (Prague Interbank Offered Rate), která představuje referenční hodnotu úrokových sazeb na trhu mezibankovních depozit, a která je stanovena pomocí kotací českých referenčních bank na základě pravidel ČNB⁵⁰.

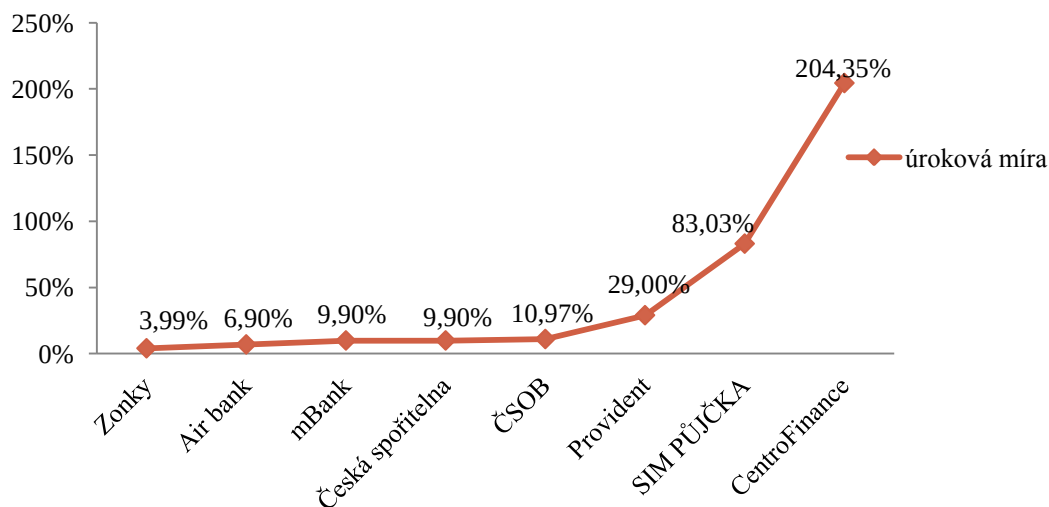
Pro věřitele je důležité rozlišit nominální a reálnou sazbu úroku. Nominální je zpravidla uváděná ve smlouvách o úvěr, která nezohledňuje vliv daní, inflace a jiných faktorů, které mohou být podstatné pro rozhodování. Naopak reálná úroková míra je míra očištěná od vlivu inflace a znázorňuje, jak se změní kupní síla vložených nebo půjčených peněžních prostředků. K porovnání výhodnosti nabídek produktů není úroková míra vhodným parametrem, podle kterého by se měli spotřebitelé rozhodovat, protože jak již bylo zmíněno, neobsahuje ostatní poplatky, které mohou významně ovlivnit cenu produktu. Pro přepočet úrokové míry z jiné báze na roční se využije následující vzorec (1), kde „ m “ představuje počet úrokovacích období během roku.

$$i_{roční} = (1 + i_m)^m - 1 \quad (1)$$

V níže uvedeném grafu č. 1 lze spatřit, jak se u jednotlivých nabídek společností liší. Nejnižší úrokovou míru má nabídka společnosti **Zonky** se sazbou 3,99 %, naopak nejvyšší úrok klient zaplatí u společnosti **CentroFinance** s hodnotou 204,35 %.

⁵⁰ Dvořák, P. Bankovníctví pro bankéře i klienty, str. 659

Graf 1: Úroková míra

Zdroj: Zpracováno autorem

4.1.2 RPSN

Roční procentuální sazba nákladů (RPSN) je číslo, které udává, jakou bude muset spotřebitel uhradit ročně částku spojenou s přijatým úvěrem. Pomůže mu lépe vyhodnotit, zda je pro něj daný úvěr výhodný, a zároveň tak může porovnat nabídky jednotlivých poskytovatelů úvěrů mezi sebou. RPSN se skládá nejenom z úroku za roční období, ale také z poplatků za správu a dalších výdajů spojených s čerpáním úvěru, ať už se jedná o jednorázové nebo pravidelně se opakující platby. Takovým poplatkem, který je součástí RPSN u spotřebitelského úvěru na bydlení, je ocenění nemovité věci, jestliže je takové ocenění pro poskytnutí úvěru nezbytné. Současně se do RPSN nezahrnují úroky z prodlení nebo jiné smluvní pokuty za nesplnění smluvních povinností.

Příkladem plateb, které jsou zahrnuty do výpočtu RPSN jsou:⁵¹

- poplatky za uzavření smlouvy či jiné administrativní poplatky,
- poplatky vážící se k posouzení žádosti o úvěr,
- poplatky za vedení a správu úvěrového účtu,
- poplatky za převody peněžních prostředků,

⁵¹ Česká obchodní inspekce. Dostupné z: <https://www.coi.cz/pro-spotrebitele/spotrebitejske-uvery/>

- poplatky za pojištění nebo záruku pro případ neschopnosti spotřebitele splácet úvěr z důvodu jeho pracovní neschopnosti, invalidity, smrti nebo nezaměstnanosti, pokud je podmínkou poskytnutí spotřebitelského úvěru,
- odkupní cena předmětu leasingu atd.

Roční procentní sazba nákladů se vypočte podle tohoto vzorce:⁵²

$$\sum_{k=1}^m C_k(1+X)^{-t_k} = \sum_{l=1}^{m'} D_l(1+X)^{-s_l} \quad (2)$$

kde:

X – je RPSN,

m – je číslo posledního čerpání,

k – je číslo čerpání, proto $1 \leq k \leq m$,

C_k – je částka čerpání k ,

t_k – je interval vyjádřený v letech a zlomcích roku mezi datem prvního čerpání a datem každého následného čerpání, proto $t_1 = 0$,

m' – je číslo poslední splátky jistiny nebo nákladů,

l – je číslo splátky jistiny nebo nákladů,

D_l – je výše splátky jistiny nebo nákladů,

s_l – je interval vyjádřený v letech a zlomcích roku mezi datem prvního čerpání a datem každé splátky jistiny nebo nákladů.

Dále zákon uvádí, že částky ani intervaly placení se pro obě strany smluvního vztahu mohou lišit. Časové intervaly se ve výpočtech vyjadřují v letech nebo ve zlomcích roku, kde rok má 365 dní (v případě přestupného roku 366), 52 týdnů nebo 12 stejně dlouhých měsíců. Výsledná částka je vyjádřena v procentech s přesností na nejméně jedno desetinné místo. Zákon také stanovuje dodatečné předpoklady pro výpočet RPSN, které umožňují kalkulaci nákladů i ve specifických situacích.⁵³ K výpočtu může spotřebitel využít nabízených programů nebo finančních kalkulaček, kde si může ověřit správnost jemu deklarované hodnoty RPSN – např. na stránkách kanceláře finančního arbitra.

⁵² Příloha č. 1 k zákonu č. 257/2016 Sb.

⁵³ Příloha č. 1 k zákonu č. 257/2016 Sb.

Rovnice může být přepsána pomocí jediné sumy toků (A_k), které budou kladné nebo záporné, neboli poskytnuté nebo přijaté v obdobích 1 až n , vyjádřených v letech, ve vzorci 2.

$$S = \sum_{k=1}^n A_k (1 + X)^{-t_k} \quad (3)$$

kde S je celková současná hodnota toků, přičemž X se stanoví tak, aby hodnota S byla nulová.

Výhodou RPSN na rozdíl od úrokové sazby je zohlednění jak platby jistiny a úroků, tak i některých dalších poplatků, které jsou nezbytné pro získání daného úvěru. Povinností věřitelů je uvést její hodnotu na roční bázi, naproti tomu úroková sazba může být uvedena v jiných intervalech (měsíční, týdenní, ...). Tím je pro spotřebitele jednodušší porovnat nabídky produktů mezi sebou. Celkově RPSN nabývá vyšších hodnot než je úroková sazba, protože představuje přepočítanou cenu úvěru. Naopak pokud by se rovnaly, tak by poskytnutý úvěr nebyl spjatý s žádnými dodatečnými poplatky.

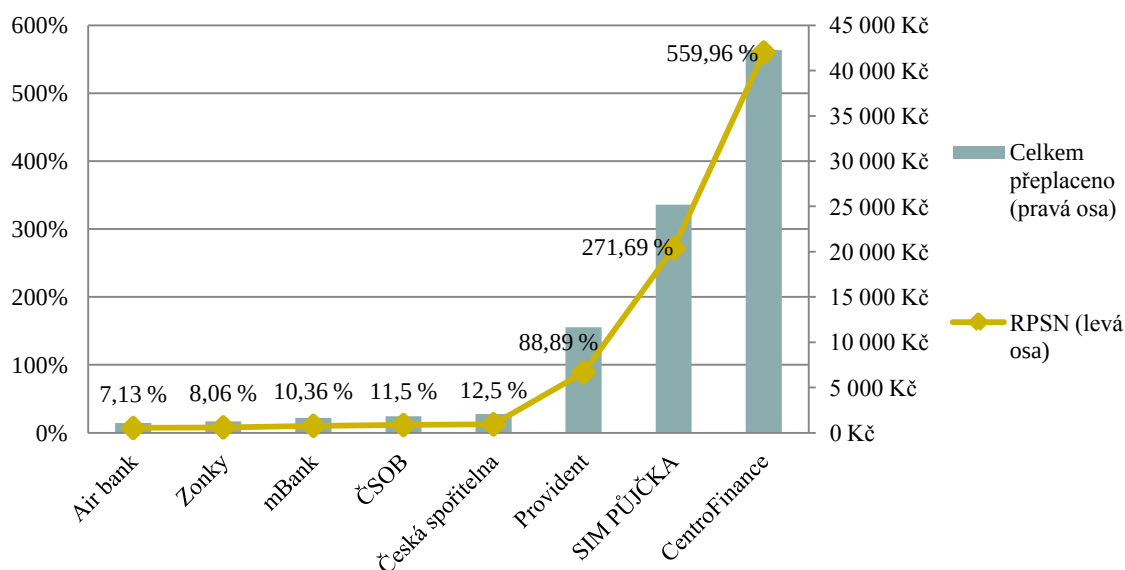
RPSN se může pohybovat v jednotkách až stovkách nebo tisících procent. Důvodem toho je, že právní úprava v současné době nestanovuje maximální hranici, kterou by sazba nákladů neměla překročit. Zákon pouze ukládá povinnost uvádět hodnotu RPSN ve smlouvě o úvěr, předmluvních informacích i reklamě, pokud v sobě obsahuje jakýkoli číselný údaj o nákladech. Výše úrokové míry a poplatků je ponechána volné ruce trhu. Tato hodnota musí odpovídat platebním podmínkám, které si sjednal úvěrující s úvěrovaným a je zcela na nich, v jaké podobě a výši budou.

V následujícím grafu č. 2 lze vidět, že bankovní poskytovatelé se pohybují v jednotkách až desítkách procent, kdežto u nebankovních věřitelů se RPSN vyšplhalo až do stovek procent. Výjimkou je společnost Zonky, která je nebankovním poskytovatelem platebních služeb fungující na principu platformy P2P (peer-to-peer, klient-klient), kde lidé půjčují lidem. Úroková míra z grafu kopíruje trend RPSN. Nejvýhodnějším poskytovatelem z grafu oproti předchozímu vychází společnost **Air bank** s RPSN ve výši 7,13 %, která byla z hlediska úrokové sazby na druhém místě s hodnotou 6,9 %. Klient při sjednání úvěru přeplatí pouze 1 088 Kč. Společnost také zvítězila ve studii prováděné *Navigátorem bezpečného úvěru* v kategorii úvěru na 50 tis. Kč se splatností 2 roky⁵⁴. Druhou nejlepší společností je Zonky, u které vychází RPSN na 8,06 % s přeplacením 1 259 Kč. Třetí nevýhodnější společností je mBank s RPSN 10,36 %

⁵⁴ Navigátor bezpečného úvěru. Dostupné z: <http://navigatoruveru.cz/navigator-bezpecneho-uveru/>

a s přeplacením úvěru o 1 633 Kč, následována ČSOB s RPSN 11,5 % a přeplacením o 1 812 Kč, dále Českou spořitelnou s RPSN 12,5 % a přeplacením 2 076 Kč, Providentem s RPSN 88,89 % s přeplacením 11 638 Kč a Sim Půjčkou s RPSN 271,69 % a přeplacením 25 185 Kč. Naopak nejhorší nabídku vykazuje společnost CentroFinance s RPSN ve výši 559,69 % s přeplacením 42,3 tis. Kč, které představuje skoro 1,5 násobku sjednaného úvěru.

Graf 2: RPSN a výše přeplacení úvěrů

Zdroj: Zpracováno autorem

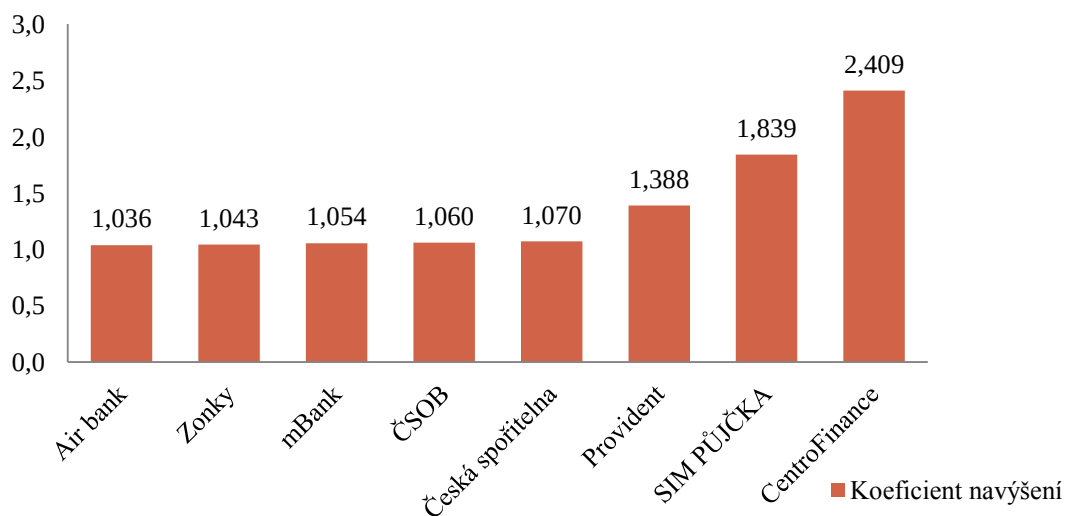
4.1.3 Koeficient navýšení

Koeficient navýšení představuje poměr mezi celkovými náklady na úvěr, kterými jsou jistina, úrok a ostatní poplatky spjaté s úvěrem, a výší úvěru (4).

$$\text{koeficient navýšení} = \frac{\text{celkové náklady na úvěr}}{\text{výše úvěru}} \quad (4)$$

Výhodou tohoto ukazatele je jeho jednoduchost a srozumitelnost. Negativem je, že koeficient nezohledňuje časovou hodnotu peněz. Proto pokud si např. půjčíme 1 000 Kč a splatíme 1200, tak je koeficient 1,2. Z toho důvodu je obtížné srovnat výhodnost jednotlivých nabídek, pokud se vzájemně časově liší. Podle grafu č. 3 vychází z pohledu koeficientu navýšení nejlépe **Air bank**, následována Zonky, mBank, ČSOB, Českou spořitelnou, Provident, Sim půjčkou a CentroFinance.

Graf 3: Koefficient navýšení

Zdroj: Zpracováno autorem

4.2 Jiné faktory odlišující věřitele

V případech, kdy jsou ceny nabízených úvěrových produktů vesměs stejné, mohou ulehčit rozhodování spotřebitele jiné doplňující determinanty. V rámci těchto faktorů můžeme zařadit doplňkové služby pojištění, právní poradenství, požadované zajištění. Dalšími doplňujícími faktory mohou být transparentnost věřitele při zveřejňování svých informací, následky v případě předčasného splacení nebo splátek v prodlení, a také rychlost získání požadovaných finančních prostředků.

4.2.1 Pojištění

Existuje několik rizik, které mohou dostat jedince do finanční tísně, a tím ovlivnit schopnost hradit splátky přijatého úvěru. Mezi takové patří rizika pracovní neschopnosti, ztráty zaměstnání, invalidity, nebo také úmrtí. Proti zmíněným rizikům se klient může pojistit prostřednictvím pojišťovny nebo při sjednávání úvěru u poskytovatele.

Pracovní neschopnost se rozumí stav, kdy je jedinec ze zdravotních důvodů dočasně uznán neschopným k výkonu pracovní činnosti. Příčinou může být nemoc nebo úraz, který dočasně znepríjemní ekonomickou situaci sníženým příjmem a ohrozí úhrady splátek úvěru. Pojištění pracovní neschopnosti zajistí příjem po dobu výpadku peněz

buď pravidelnou výplatou pojistného plnění⁵⁵ po dobu trvání pracovní neschopnosti, nebo jednorázově po skončení, záleží na klientovi a na pojistných podmínkách jednotlivé smlouvy. Pojistné smlouvy se mohou lišit podmínkami, za jakých dochází k uznání a následné výplatě pojistného plnění. V případě pojištění přímo u pojišťovny se jedinec může pojistit životním pojištěním, kde se pojistná částka⁵⁶ může měnit s klesajícím zůstatkem nesplaceného dluhu.

V případě **ztráty zaměstnání** je několik podmínek, které se k pojistné smlouvě váží. Těmi jsou skončení pracovního poměru sjednaného na dobu neurčitou nebo také určitou (např. minimálně na jeden rok). Výpověď pracovního poměru může být jak nedobrovolná, tak i po vzájemné dohodě zaměstnance se zaměstnavatelem v předem stanovených případech. Pojištěný musí být následně evidován na úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání.

Riziko **invalidity** lidé často podceňují a spoléhají se pouze na státem poskytovaný invalidní důchod. Zákonným kritériem pro uznání invalidity je stupněm ztráty schopnosti pracovat. **I. stupeň invalidity**, představuje ztrátu schopnosti pracovat minimálně o 35 % maximálně však o 49 %, kde procento schopnosti pracovat uděluje příslušný lékař. **II. stupeň invalidity** se ztráta schopnosti pracovat sníží minimálně o 50 % až 69 %. V případě **III. stupeň invalidity** se pokles pracovní schopnosti dostane k hranici 70% a více. Invalidní důchod se skládá ze základní výměry, která je pro všechny osoby stejná a z procentní výměry, která závisí na předchozích příjmech, a také na době, po kterou jedinec přispíval do důchodového pojištění. Veškeré příjmy se kvůli inflaci přepočítají příslušným koeficientem na současnou hodnotu, ale následně dochází k jejich redukci dle zákonem stanovených hranic.⁵⁷

V zásadě dochází ke snížení příjmů, v tabulce č. 3 lze vidět, že rozdíl je tím větší, čím větší je hrubý příjem jedince. Důsledkem mohou být problémy se splácením dluhů, ale i ohrožení ekonomické situace. Díky pojištění může spotřebitel získat dodatečné peněžní prostředky k úhradě poskytnutého úvěru a pravidelných výdajů. Při sjednávání pojištění je důležité si dát pozor na jím kryté pojistné nebezpečí, zda kryje nejenom nebezpečí úrazu ale i nemoci, protože právě onemocnění je nejčastější příčinou

⁵⁵ Pojistné plnění je částka, která je vyplacena pojištěnému v případě realizace pojistné události – nastání pojištěného rizika.

⁵⁶ Pojistná částka je nejvyšší částka, která bude vyplacena, pokud nastane pojistná událost.

⁵⁷ ČSSZ. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/invalidni-duchody.htm>

invalidity. Výplata pojistného plnění může probíhat ve formě pravidelného nebo jednorázového důchodu.

Tabulka 3: Výše invalidního důchodu

Hrubý měsíční příjem	I. stupeň invalidity	II. stupeň invalidity	III. stupeň invalidity
15 000	6 799 Kč	8 848 K	14 996 Kč
25 000	7 579 Kč	10 018 Kč	17 336 Kč
35 000	8 359 Kč	11 188 Kč	19 676 Kč

Zdroj: Zpracováno autorem

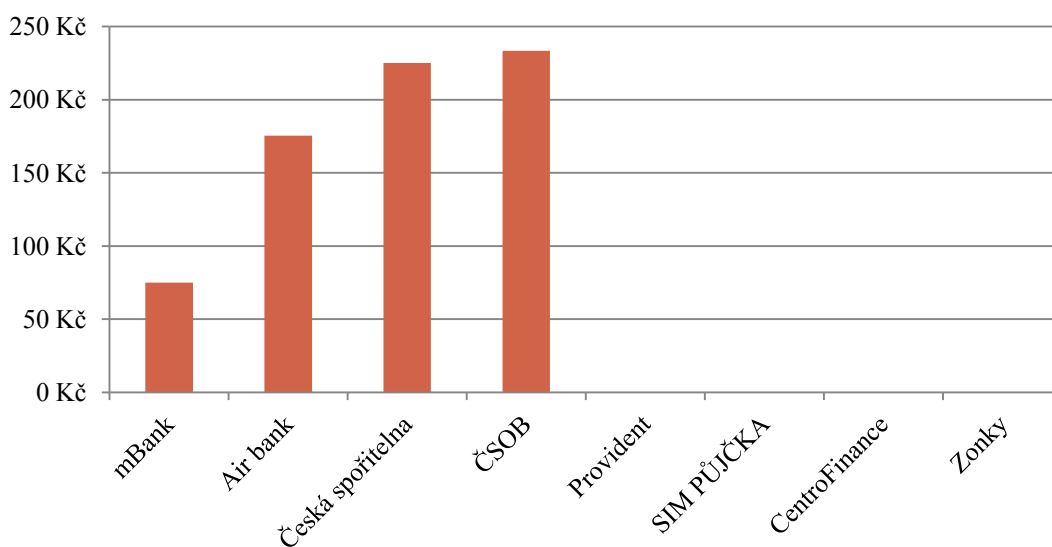
Největším rizikem ze sociálního pohledu je **smrt**. Úmrtím živitele rodiny, pokud nebylo sjednáno pojištění, se dostávají pozůstalí do svízelné finanční situace. Nejznámějším pojištěním kryjícím riziko smrti je životní pojištění, kdy bude obmyšleným osobám⁵⁸ v případě smrti vyplaceno pojistné plnění ve výši sjednané pojistné částky.

Ve většině případů figuruje v pojistných podmínkách tzv. *karenční doba*, po kterou se nevyplácí pojistné plnění. Může se jednat o počet dní, od kterých je v případě pojistné události placeno pojistné plnění, ale také i časový interval, kdy se pojistné plnění vůbec nevyplácí, ať už dojde nebo nedojde k pojistné události.

V níže uvedeném grafu č. 4 jsou znázorněny ceny pojištění u vybraného vzorku společností. U všech je zvoleno pojištění na všechny druhy zmíněných rizik, v případě invalidity na III. stupeň, a na stanovenou výši úvěru (30 000 Kč se splatností 12 měsíců). Z grafu vyplývá, že pouze polovina společností nabízí službu pojištění k poskytnutému úvěru. Nejvýhodnější společností poskytující doplňkovou službu pojištění je **mBank** s měsíčním pojistným 75 Kč, následovaná Air bankou, Českou spořitelnou a ČSOB. V případě zvolení pojištění u mBank navíc dochází ke snížení úrokové sazby z úvěru o 2 %.

⁵⁸ Obmyšlená osoba je osoba, která je v pojistné smlouvě stanovena jako příjemce pojistné částky v případě nastání pojistné události

Graf 4: Výše měsíčního pojistného

Zdroj: Zpracováno autorem

4.2.2 Právní poradenství

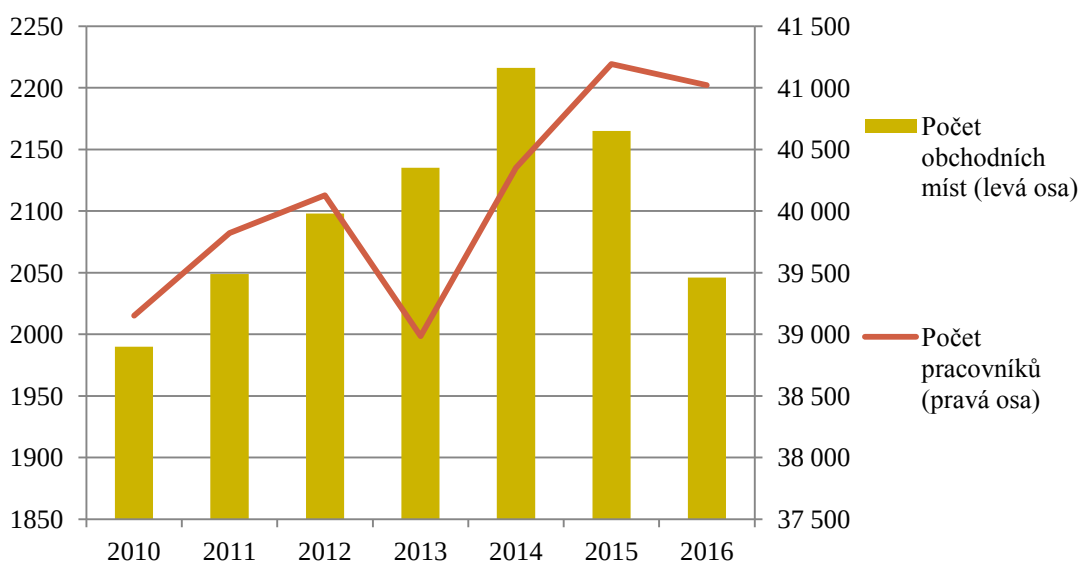
Službou, která může pomoci žadateli při rozhodování ohledně výhodnosti navrhovaných úvěrů, je nabídka právního poradenství. V komerčním bankovníctví je tato služba spíše výjimkou, kdežto v privátním bankovníctví je standardem. Hlavním důvodem je charakter klientely, která v případě privátního bankovníctví disponuje většími peněžními prostředky s vyššími požadavky na kvalitnější a co možná nejkomplexnější služby.

U vybraného vzorku úvěrů není nabídka právního poradenství poskytována ani jednou ze společností.

4.2.3 Komunikace se zákazníkem, dostupnost informací a loajalita

Způsob komunikace je dalším faktorem, který odlišuje nabídky jednotlivých poskytovatelů. V dnešní době je samozřejmostí, že téměř veškeré informace jsou zjistitelné z pohodlí domova. Kromě webových stránek může potenciální klientela navštívit pobočku poskytovatele. Na grafu č. 5 lze v posledních třech letech spatřit klesající trend v počtu obchodních míst bankovního sektoru. Na konci roku 2016 bylo evidováno 2 046 poboček, kde oproti předešlému roku došlo k poklesu o 5,5 % a o skoro 8 % k roku 2014.

Graf 5: Vývoj počtu obchodních míst a zaměstnanců bankovního sektoru

Zdroj: Zpracováno autorem podle údajů ČNB

Klesající tendence vývoje počtu obchodních míst je způsobena rozvojem IT a komunikačních technologií. Zvyšuje se využívání elektronického bankovníctví ke vzdálenému přístupu k bankovním službám. Současně dochází k racionalizaci a optimalizaci pobočkové sítě, která je spojená s klesajícím počtem pracovníků bankovního sektoru. Přesto, díky konservatismu české klientely, nadále zůstávají obchodní místa poboček bank hlavním distribučním kanálem bankovních služeb.⁵⁹

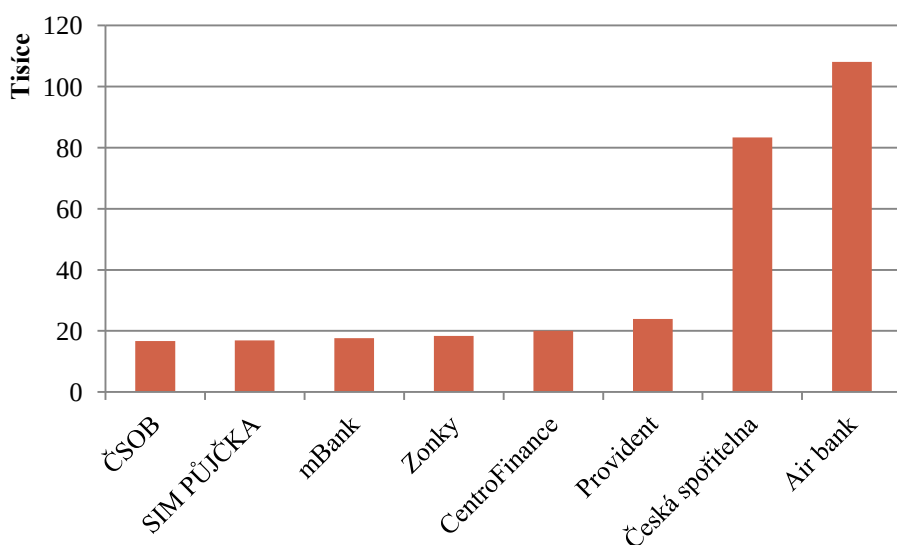
Právě z důvodu rostoucího významu využívání elektronických zdrojů informací je pro klienta důležité, jak rychle a složitě získá na webových stránkách poskytovatele informace spojené s možností získat spotřebitelský úvěr. K nejrychlejšímu posouzení úvěru slouží úvěrová kalkulačka, která pomáhá potenciálnímu klientovi spočítat při zvolené částce a časovém horizontu výši jednotlivých splátek a RPSN. U většiny z vybraného vzorku společností se úvěrové kalkulačky s výší RPSN vyskytovaly a nebyly shledány významné potíže, které by s jejich použitím spotřebitel mohl mít. Překvapivě jedinou společností, která u kalkulačky neměla uvedenou výši RPSN, byla společnost ČSOB.

Vzorová smlouva a obchodní podmínky jsou veřejně dostupné u všech vybraných společností. Jediný nedostatek, který může být považován za zmínění je složitá cesta

⁵⁹ ČNB. Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/index.html

k jejich nalezení. S tím souvisí i rozsah smluvní dokumentace, která se po přijetí spotřebitelského úvěru v prosinci roku 2016 výrazně zvětšila. Aktuální délky smluvní dokumentace u vybraných společností se pohybují v rozmezí 10-90 normostran. Společnost s nejnižším počtem znaků bez mezer je **ČSOB**, naopak **Air bank** disponuje jednoznačně nejdelší dokumentací. Jednotlivé společnosti s počtem znaků jejich obchodních podmínek je uveden v grafu č. 6.

Graf 6: Počet znaků (bez mezer) u obchodních podmínek

Zdroj: Zpracováno autorem

Společnost Cofidis provedla v září roku 2016 průzkum trhu, kterým zjistila, že 34 % lidí věnuje před uzavřením smlouvy o úvěr pouhých 5 minut své pozornosti obchodním podmínkám a druhá třetina lidí pouhou hodinu svého času. Obchodní podmínky vůbec nečte 5 % lidí. Věková skupina, která v hodnocení dopadla nejlépe, byla nejmladší generace do 26 let. V rámci této skupiny věnovala čtvrtina z dotazovaných 5 minut studiu podmínek a třetina více než hodinu. Naopak nejhorší skupinou byli lidé nad 60 let, kde největší část (37 %) četla podmínky pouhých 5 minut. V rámci dělení podle nejvyššího dosaženého vzdělání dopadli podle očekávání nejlépe vysokoškolsky vzdělaní lidé a nejhůře lidé se základním vzděláním.⁶⁰

Důležitým faktorem determinujícím volbu poskytovatele je i loajalita klienta dané instituci. Pokud je klient u dané banky spokojený, pak je daleko větší pravděpodobnost,

⁶⁰Cofidis. Češi se nepolepšili, pouze 5 minut studuje podmínky úvěru třetina lidí. Dostupné z: <https://www.cofidis.cz/o-spolecnosti/tiskove-centrum/archiv-tiskovych-zprav/cesi-se-nepolepsili-pouze-5-minut-studuje-podminky-uveru-tretina-lidi/>

že využije i její další produkty. Česká bankovní klientela byla považována za velmi věrnou. Postupem času s narůstající konkurencí došlo ke změně. Průzkum trhu provedený agenturou STEM/MARK zjistil, že v minulosti změnilo svou banku pouze 14 % klientů.⁶¹ Naopak podle studie provedené Unicredit bank vyzkoušelo novou banku za posledních pět let téměř 4 z 10 lidí. Největší skupinou uzavírající si nový účet u konkurenční banky byla generace v rozmezí 40 až 55 let. Ze studie vyšlo najevo, že skoro třetina dotazovaných Čechů měla otevřený více než jeden bankovní účet.⁶²

4.2.4 Zajištění úvěru

Zajištění úvěru představuje opatření prováděná bankou sloužící k vyloučení nebo aspoň minimalizaci rizika spojeného s poskytnutým úvěrem. Takové riziko znamená neschopnost či nevůle klienta řádně splácet úvěr.

Mezi základní druhy úvěrového zajištění podle Dvořáka⁶³ patří:

1. **Klasické bankovní úvěrové zajišťovací instrumenty**, které jsou nejčastěji používaným druhem zajištění. Banka získává v případě platební neschopnosti dlužníka nárok na plnění ze záruky na úhradu nesplaceného úvěru s úroky. Takové zajišťovací instrumenty se dále dělí:
 - a. Podle povahy instrumentu:
 - i. **Osobní** - do věřitelské pozice v případě insolvence klienta vstupuje třetí osoba.
 - ii. **Věcné** – banka do zajištění získává majetkové hodnoty příjemce úvěru.
 - b. Podle svázanosti instrumentu se zajišťovanou pohledávkou:
 - i. **Akcesorické** – instrumenty jsou vzájemně svázány zajišťovanou pohledávkou, tzn., že pokud zanikne pohledávka, zaniká i zajišťovací instrument. Mezi takové patří ručení, akcesorická záruka, zástavní právo, aj.
 - ii. **Abstraktní** – jsou opakem akcesorických instrumentů, tzn. nezávislé na zajišťované pohledávce. Po uspokojení

⁶¹ Němec, J. Češi už neváhají změnit banku. Loni s účtem ke konkurenci odešel každý devátý. Dostupné z: <https://ekonom.ihned.cz/c1-66079050-lide-meni-velke-banky-za-male>

⁶² Petříček, M. Češi už se nebojí měnit banku, třetina z nich má víc než jeden účet. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/cesi-unicredit-vyzkum-mlade-banky-drg-/ekonomika.aspx?c=A170107_2297127_ekonomika_aha

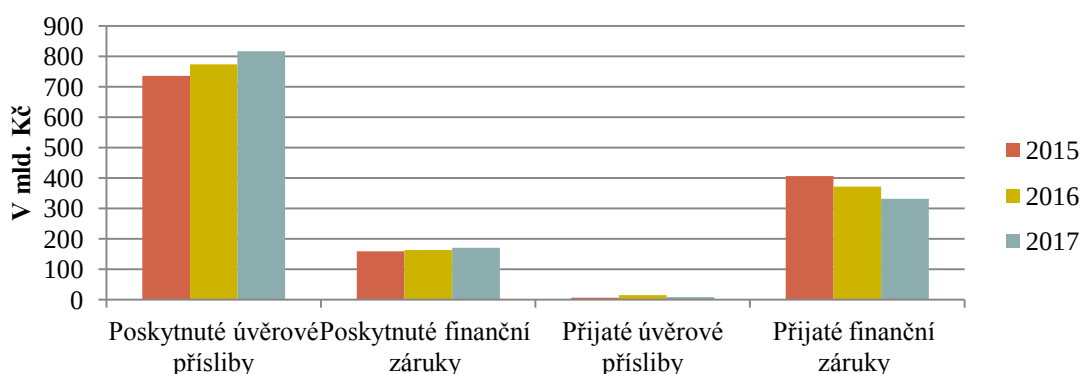
⁶³ Dvořák, P. Bankovnictví pro bankéře a klienty. Str. 461-462

pohledávky instrument nezaniká a poskytovatel má právo na jeho vrácení. Takové instrumenty jsou využívány pro opakované zajištění. Základními druhy jsou abstraktní záruky, depotní směnky, zajišťovací převod práva, aj.

2. **Dodatečná ochranná smluvní ujednání**, neboli kovenanty, představují nárok na vrácení poskytnutých úvěrů v případě nedodržení ve smlouvě stanovených podmínek.
3. **Úvěrové pojištění** znamená nárok na pojistné plnění v případě nesplnění smluvních podmínek klientem, které uhradí pohledávky banky.
4. **Úvěrové deriváty**, představují taktéž ochranu banky před rizikem nesplnění smluvních podmínek klientem. Banka pomocí derivátů přesouvá úvěrové riziko na jinou protistranu, kdy dochází k plnění až v případě defaultu klienta nebo k výměně splátek úvěru s úroky za jiné platby nezávislé na platební schopnosti dlužníka.

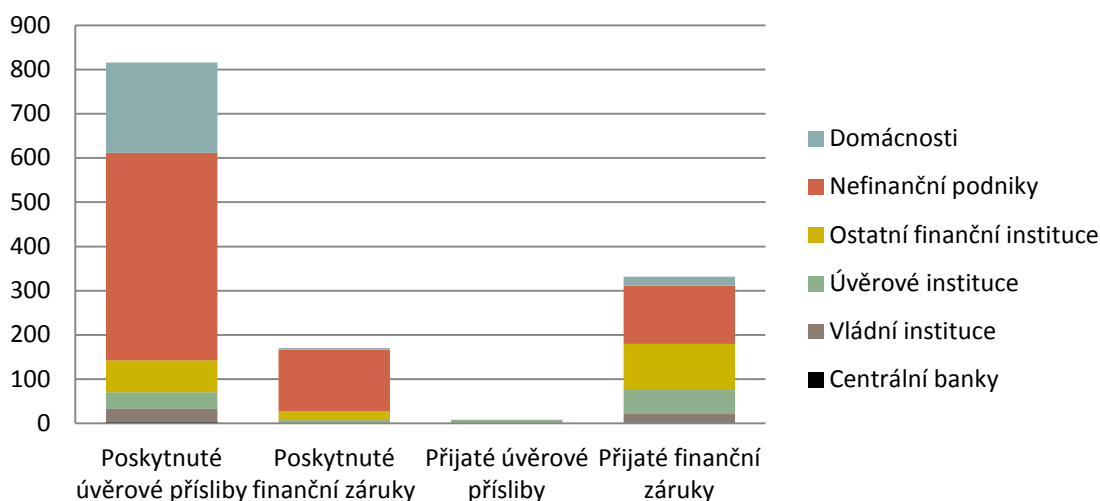
Přijaté nebo poskytnuté zajišťovací instrumenty banky vykazují v podrozvaze. Důvodem toho je, že jsou s nimi spojená jednostranná plnění. Není zde jistota, že dojde k jejich realizaci, ale v případě uskutečnění mohou mít na banku významný dopad. V grafu č. 7 jsou uvedeny podrozvahové účty poskytnutých a přijatých úvěrových příslibů s finančními zárukami. Z grafu vyplývá, že strana podrozvahových aktiv výrazně převyšuje pasivní podrozvahové účty a lze zpozorovat trend v narůstajícím rozpětí mezi těmito položkami. Banky spíše poskytují přísliby a záruky než je přijímají. Podíl jednotlivých sektorů na všech položkách je uveden v grafu č. 8. Domácnosti tvoří v případě poskytnutých úvěrových příslibů druhý nejvýznamnější sektor s 25% podílem, u poskytnutých finančních záruk je jejich podíl pouze 2 % a přijatých finančních záruk 6 % z celkových přijatých záruk.

Graf 7: Poskytnuté a přijaté přísliby a záruky

Zdroj: Zpracováno autorem podle údajů ČNB

Graf 8: Přísliby a záruky podle sektoru k 31. 12. 2017

Zdroj: Zpracováno autorem podle údajů ČNB

V případě analýzy vybraných společností nebylo požadováno pro získání modelového spotřebitelského úvěru žádný druh zajištění.

4.2.5 Náklady v případě předčasného splacení

V předchozí kapitole bylo zákonem přesně stanoveno, že pokud rozmezí doby od předčasného a ve smlouvě uzavřeného splacení překročí 1 rok, pak by náklady neměly přesáhnout 1 % z předčasně splacené částky. Pokud je tento interval kratší, pak je stanoveno 0,5 %. U vybraných poskytovatelů jsou zákonem dané podmínky splněny a u některých jsou tyto náklady dokonce nulové. K takovým společnostem patří **Air bank**, **ČSOB**, **Zonky** a překvapivě také **Sim půjčka**. V případě ČSOB jsou tyto náklady nulové u uzavřených smluv po 1. 4. 2016. Smlouvy sjednané před tímto dnem

mají zdarma pouze 3 mimořádné splátky, poté jsou náklady stanoveny dle podmínek uvedených v ZOS.

4.2.6 Následky v případě prodlení

U spotřebitelského úvěru může nastat situace, kdy má klient potíže se splácením dlužné částky, ale stále je, sice se zpožděním, schopen splácet. V takovém případě je z pohledu klienta důležité, v jakém pořadí jsou částky započítávány. Následující tabulka č. 4 představuje situace, v jakém pořadí splácí jednotlivé splátky části dluhu.

Tabulka 4: Pořadí započítání splátky⁶⁴

Pořadí splácení	Vhodnost
jistina - úrok – sankce	nejlepší varianta
jistina - sankce –úrok úrok - jistina – sankce	přívětivá varianta
úrok - sankce – jistina sankce - jistina – úrok sankce - úrok – jistina	nejméně vyhovující varianta

Zdroj: Zpracováno autorem podle Navigátoru bezpečného úvěru

V NOZ je uvedeno pořadí splácení dluhu, kdy jsou započteny nejprve na již určené náklady, úroky z prodlení, úrok a následně jistinu. Pokud si dlužník určí, že chce nejprve splácet jistinu, pak se úročí náklady i úrok. Zákonem stanovená podmínka platí pouze za předpokladu, že se ve smlouvě nebo v obchodních podmínkách nedohodl dlužník s věřitelem na jiném pořadí úhrady závazku. Uvedená dohoda má přednost před zákonem, i když ustanovení § 1932 NOZ má pouze dispozitivní povahu, od které se je možné odchýlit. Pokud se tedy ve smlouvě nebo v obchodních podmínkách dohodl dlužník s věřitelem na tom, že se nejprve hradí úroky, smluvní pokuty atd. před samotnou jistinou, nebude mít dlužníkova vůle hradit nejprve jistinu žádný vliv.

V následující tabulce č. 5 jsou zobrazeny aktuální pořadí splácení dlužné částky. Na rozdíl od předchozích zjištění se pořadí jednotlivých společností více promíchalo, kromě nejlepší a nejhorší varianty. **Air bank** společně se **Zonky** nabízí opětovně pro spotřebitele nejlepší variantu splácení dlužné částky. Naopak na posledním místě skončilo opětovně **CentroFinance** a překvapivě i **mBank**.

⁶⁴ Navigátor bezpečného úvěru. Dostupné z: <http://navigatoruveru.cz/navigador-bezpecneho-uveru/>

Tabulka 5: Pořadí splácení dlužné částky u vybraných společností

	Společnost	Pořadí splácení
1	Air Bank Zonky	1) jistina 2) úroky z úvěru 3) náklady na vymáhání, úroky z prodlení a další platby sankčního charakteru, pokud je budeme požadovat 4) poplatky a náhrada námi vynaložených nákladů.
2	SIM PŮJČKA	1) částka nesplacené jistiny úvěru 2) administrativní poplatek 3) úrok z úvěru 4) poplatky za upomínky 5) úrok z prodlení 6) smluvní pokuta.
3	Provident	1) náklady spojené s vymáháním pohledávek 2) splatné splátky celkové dlužné částky, a to v pořadí od splátky nejdříve splatné, přičemž se plnění započte v rámci dané splátky nejprve na poplatek (úrok, administrativní poplatek, poplatek za zpracování) 3) splatné sankční poplatky.
4	ČSOB	1) poplatky 2) smluvní pokuta 3) úroky 4) jistina 5) úroky z prodlení.
5	Česká spořitelna	1) náhrada nákladů nám vzniklých v souvislosti s případným vymáháním našich pohledávek 2) náhrada ostatních nákladů 3) ceny související s úvěrem a smluvní pokuty 4) úroky z úvěru 5) úroky z prodlení 6) jistina úvěru 7) smluvní pokuty 8) ostatní pohledávky z úvěru.
6	mBank CentroFinance	1) náklady na vymáhání pohledávek 2) poplatky za upomínky 3) poplatky stanovené Sazebníkem 4) úroky ze Zadlužení po splatnosti 5) řádné úroky 6) jistina po splatnosti.

Zdroj: Zpracováno autorem

Hlavním nedostatkem u výše zmíněných společností jsou nespecifikované poplatky, které se s prodlením splátek úvěru váží a které mohou ovlivnit celkově zaplacené náklady. Bankovní poplatky se především skládají z úroku z prodlení ve výši platného nařízení vlády. Tato výše se odvíjí od výše dvoutýdenní reposazby stanovené ČNB. Bankovní rada ČNB zasedla 1. 2. 2018 a zvýšila s účinností od následujícího dne svou dvoutýdenní reposazbu na 0,75 %. Toto zvýšení se promítne do úroků z prodlení

vzniklých v druhé polovině roku 2018, tedy do pololetí roku 2018 platí úroková sazba 8,5 %, poté se zvyšuje na 8,75 %.⁶⁵

Dále se poplatky skládají z účelně vynaložených nákladů na vymáhání pohledávky, u kterých mohou nebo nemusí být blíže specifikovány přesné částky, např. za upomínky nebo vymáhání. Dále smluvní pokuty v podobě fixní nebo procentuální částky v podobě úroků z nesplacené splátky úvěru. Většinou je v takovém případě zmíněná hranice 0,1 % denně z částky v prodlení, jak je stanoveno v ZOS.

4.2.7 Rychlost získání peněžních prostředků

Pro žadatele o úvěr může být významným faktorem doba trvání vyřízení a získání peněžní prostředky k financování svých potřeb. V tabulce č. 6 jsou uvedeni zkoumaní poskytovatelé spotřebitelských úvěrů a termíny, kdy bude mít žadatel o úvěr peněžní prostředky k dispozici.

Tabulka 6: Dispozice peněžních prostředků

<i>Společnost</i>	<i>Rychlost vyřízení a poskytnutí peněžních prostředků</i>
Česká spořitelna	<u>Na pobočce po doložení podkladů ihned</u> , v případě sjednání online přes telefon by záleželo na doručení podkladů (poštou nebo na pobočce). Poté taktéž okamžitě.
CentroFinance	<u>Na pobočce po doložení veškerých potřebných informací jsou hotovostní peníze získány okamžitě.</u>
ČSOB	V případě sjednávání online, kurýr pošle dokumenty a peníze mohou být na účtu do 4 dnů, pokud je to <u>na pobočce, tak do následujícího dne</u> . Záleží také na předschválených limitech (v případě klienta banky), kdy stačí dodat potvrzení o příjmech od zaměstnavatele a peníze mohou být tentýž den.
mBank	Na celý úvěrový proces mají 24-48h, v případě sjednání <u>na pobočce</u> je proces rychlejší. Pokud má zájemce doložené veškeré podklady, jsou peníze připsány na účet <u>do 24h</u> . Pokud je žádost vyřizována online, tak ji do 24h předschválí centrála, která zájemce následně požádá o doložení informací. Poté je klient stejně vyzván k podpisu smlouvy na pobočce.
Provident	Po vyplnění žádosti je zájemce navštíven obchodním zástupcem, kterému musí doložit požadované dokumenty. V případě schválení jsou peníze připsány <u>na účet do 3 pracovních dnů, pokud hotově, tak na místě.</u>
Air bank	Po dodání veškerých podkladů a podpisech – má banka <u>2 pracovní dny</u> k rozhodnutí. Následně je klient informován. V případě kladného vyřízení jsou okamžitě peněžní prostředky poslány na účet žadatele.
SIM PŮJČKA	Po zaslání veškerých požadovaných dokumentů elektronicky, je smluvní dokumentace poslána kurýrem. Peněžní prostředky jsou připsány na účet po podpisu, tedy následující den. Tudíž zájemce získá <u>peníze do 3 pracovních dní.</u>
Zonky	V případě splnění veškerých požadavků je poslána smlouva a elektronicky podepsána. Následně je úvěr vystaven na tržišti, kde se na něj skládají lidé

⁶⁵ Česká národní banka. Rozhodnutí bankovní rady ČNB. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/menova_politika/br_zapisky_z_jednani/index.html

	přibližně 2 dny. Tzn., že celý proces trvá <u>4-5 pracovních dní.</u>
--	---

Zdroj: Zpracováno autorem

4.3 Celkové hodnocení

Na základě vyšších analýz jsem porovnala jednotlivé nabídky úvěrů podle jednotlivých faktorů. V následující tabulce č. 7 jsou uvedeny souhrnné výsledky umístění společností. Jelikož se na prvním místě střídají různé společnosti a není jednoznačně známý nejlepší poskytovatel půjček, zvolila jsem tři nejdůležitější parametry z pohledu spotřebitelů na základě průzkumu trhu⁶⁶. Mezi nimi byly rychlost vyřízení a získání peněžních prostředků, RPSN a následky v případě předčasného splacení.

Tabulka 7: Souhrn výsledků z analýz jednotlivých faktorů

Pořadí	Faktory					
	Úroková míra	RPSN	Pojištění	Náklady v případě předčasného splacení	Náklady v případě prodlení *	Rychlost vyřízení a získání peněz
1. místo	Zonky	Air bank	mBank	Air bank, ČSOB, Sim půjčka, Zonky	mBank	Česká spořitelna, CentroFinance
2. místo	Air bank	Zonky	Air bank		Česká spořitelna	
3. místo	mBank	mBank	Česká spořitelna		ČSOB	ČSOB, mBank, Provident
4. místo	Česká spořitelna	ČSOB	ČSOB		Air bank	
5. místo	ČSOB	Česká spořitelna		mBank, Česká spořitelna, Provident, CentroFinance	Provident	Air bank
6. místo	Provident	Provident			Zonky	
7. místo	Sim půjčka	Sim půjčka			CentroFinance	
8. místo	CentroFinance	CentroFinance			Sim půjčka	

* Data z průzkumu *Člověk v tísni*

V případě rychlosti poskytnutí peněz se nejlépe umístily společnosti **Česká spořitelna** a **CentroFinance**, a to poskytnutím peněz v rámci jednoho dne. Následovaly je ČSOB, mBank a Provident, kterým celý proces trvá do druhého dne. V případě Providentu беру v potaz ten nejrychlejší způsob získání peněz na místě v hotovosti. Air bank trvá vyřízení žádosti a předání peněz 2 pracovní dny, Sim půjčka 3 pracovní dny a Zonky 4-5 pracovních dní.

U RPSN skončila na 1. místě společnost **Air bank**, následovaná Zonky, mBank, ČSOB, Českou spořitelnou, Providentem, Sim půjčkou a CentroFinancemi.

⁶⁶ Průzkum trhu mBank je blíže uveden na stránkách 57-58.

Air bank, ČSOB, Sim půjčka a Zonky deklarují ve svých podmínkách nulové náklady v případě předčasného splacení, kdežto s ostatními společnostmi jsou spojené náklady stanovené v zákoně o spotřebitelském úvěru.

Na závěr, po zhodnocení veškerých faktorů, se nejlépe umístila nabídka společnosti **Air bank**. Není překvapením, že bankovní poskytovatelé vykazali lepší hodnoty než ti nebankovní s výjimkou Zonky. Tato společnost porazila ostatní nebankovní poskytovatele a zařadila se na celkově druhé místo. Následujícími společnostmi byly mBank, ČSOB a Česká spořitelna, poté Provident, Sim půjčka a CentroFinance.

4.4 Průzkumy spotřebitelského trhu

Pro lepší pochopení celkové situace na trhu se spotřebitelskými úvěry a chování spotřebitelů jsem zvolila průzkumy trhu, které jsou provedeny na větším počtu respondentů, a tudíž mají lepší vypovídací schopnost. Tyto průzkumy jsou prováděny kvalitními subjekty na trhu, mezi které patří Česká bankovní asociace, Člověk v tísni nebo bankovní instituce.

Česká bankovní asociace⁶⁷

Česká bankovní asociace si nechala v únoru roku 2018 prostřednictvím společnosti NMS provést výzkum trhu na téma „*Spotřebitelské zadlužování*“, který sledoval především míru a charakter využívání spotřebitelských půjček mezi obyvateli České republiky. Průzkum byl proveden na reprezentativním vzorku 1 030 dospělých osob. Vzorek obsahoval skoro třetinu (27 %) jedinců, kteří měli aktuálně sjednaný úvěr, v rámci toho splácelo 36 % lidí dvě nebo více půjček najednou, a dalších 37 % získalo úvěr v minulosti.

Z průzkumu vyšlo najevo, že jsou Češi spíše impulzivnější při půjčování na nákupy. Nejvíce si Češi půjčovali na spotřební elektroniku (30 %) či bílé zboží (24 %), bytové zařízení (15 %) nebo auto (22 %). Respondenti uvedli jako důvod půjčení peněžních prostředků výhodnost splátkové akce (41 %), neochotu šetřit (37 %) a nedostatek finančních prostředků (35 %). Průměrná výše půjčených částek se pohybovala kolem 45 000 Kč, avšak s velkým rozptylem. Třetina z dotazovaných si půjčila částku nad

⁶⁷ Česká bankovní asociace. Spotřebitelské zadlužování: Češi se zadlužují především nákupem zboží na splátky. Dostupné z: <https://www.czech-ba.cz/cs/spotrebitelske-zadluzovani-cesi-se-zadluzuji-predevsim-nakupem-zbozi-na-splatky>

100 000 Kč a čtvrtina zase do 10 000 Kč. Přitom převážná část úvěrů do 10 000 Kč připadala na dluhy v exekuci.

V průzkumu také hodnotili spotřebitele z hlediska výskytu rizikových faktorů pomocí rizikového skóre půjčování.

Výpočet skóre rizikového půjčování:

- Spotřebitel je ochotný krýt splátky další půjčkou – 2 body
- Neschopnost splácet chce spotřebitel řešit další půjčkou – 2 body
- Aktuálně spotřebitel splácí 3 a více půjček – 1 bod
- Spotřebitel si půjčil při dlouhodobém nedostatku financí – 1 bod
- V minulosti měl spotřebitel alespoň 4 půjčky – 1 bod
- Půjčil-li si spotřebitel na běžnou spotřebu nebo zábavu – 1 bod
- Spotřebitel si půjčil u nebankovní instituce nebo fyzické osoby – 1 bod

Rizikově byl ohodnocen spotřebitel, který získal skóre 4 a více bodů, přitom výzkum ukázal, že třetina Čechů byla riziková. Navíc u 76 % respondentů, kteří byli ohodnoceni jako riziková, mají nebo měli půjčku od nebankovní společnosti nebo od prodejce samotného. V případě rozdělení respondentů podle pohlaví vyšli jako více riziková muži než ženy, a dle věkové kategorizace byli většinou rizikově zadlužováni jedinci v rozmezí 35-54 let. Rizikovost také klesala s rostoucím vzděláním a vyššími úsporami domácnosti.

Při platební neschopnosti vybrali respondenti jako vhodné řešení konsolidaci půjček (25 %), úpravu výše splátek (31 %) a půjčku od příbuzných (25 %).

Hlavními výsledky průzkumu bylo zjištění, že se Češi převážně zadlužují u nebankovních institucí nebo přímo u prodejců (66 %) a menšinou u bankovních institucí (44 %). Důvodem zadlužování spotřebitelů byla většinou neochota šetřit (37 %) nebo slevové akce (41 %). 28 % ze zadlužených spotřebitelů bylo zařazeno mezi rizikové, z nichž 76 % si půjčuje nebo půjčilo u nebankovních institucí nebo prodejců.

Člověk v tísní⁶⁸

Společnost **Člověk v tísní** provedla v prosinci 2017 průzkum českého trhu a zveřejnila srovnání 42 společností poskytujících středně velké spotřebitelské úvěry bez zajištění. K analýze byly vybrány společnosti dle seznamu žadatelů o licenci udělovanou ČNB s výjimkou bank, které neposkytují spotřebitelský úvěr, leasingových společností, stavebních spořitelů, inkasních agentur a společností, které jsou neaktivní. Pro spotřebitele byla důležitá mimo ceny i transparentnost informací uváděných společnostmi na svých webových stránkách. Z toho důvodu se průzkum trhu mimo jiné zaměřil na poskytování úvěrové kalkulačky s RPSN, náklady a sankce v případě prodlení, možnosti získání vzorové smlouvy s uvedením obchodních podmínek.

Z daného průzkumu na obrázku č. 1 vyšlo najevo, že třetina společností neposkytuje úvěrovou kalkulačku, která slouží ke kalkulaci úroků, splátek a RPSN u vzorového úvěru. Přitom 12 % společností neměla v kalkulačce splátek zmíněnou výši RPSN. Náklady a sankce byly bez výhrad uvedeny u menší třetiny společností a u stejného podílu byly zmíněny s určitou výhradou. Mezi takové výhrady patřily např. neuvedení přesných nákladů v případě vymáhání nebo za zaslání upomínky. Zbylá třetina neměla tyto informace vůbec zveřejněné. Vzorové smlouvy byly uvedeny u necelé poloviny společností a obchodní podmínky byly dostupné skoro u 90 %.

Obrázek 1: Dostupnost informací na webových stránkách

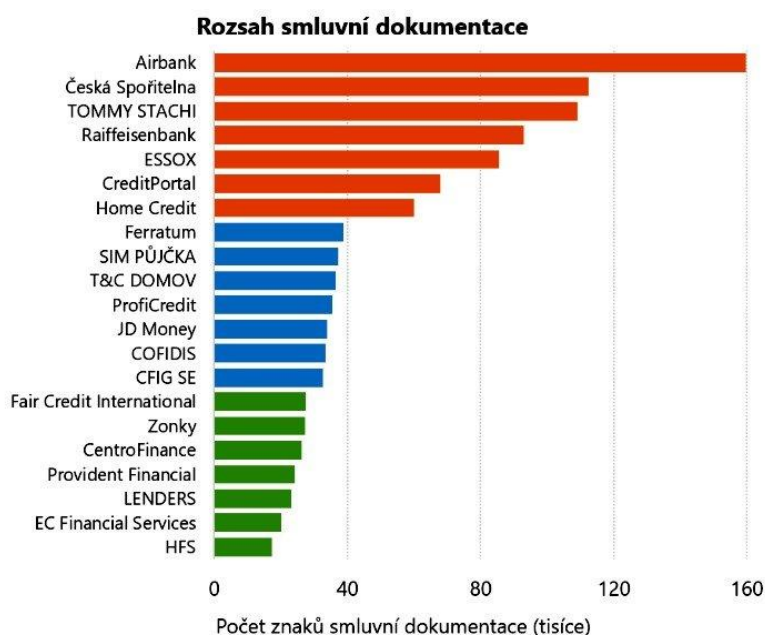

Zdroj: Člověk v tísní

V následujícím obrázku č. 2 jsou uvedeny rozsahy smluvní dokumentace, které jsou nuceni klienti daných společností pročitat. Společnost Air bank vykázala největší rozsah stran a naproti tomu společnost HFS nejmenší.

⁶⁸ Člověk v tísní. Člověk v tísní zveřejnil velké srovnání poskytovatelů půjček: Rozdíl v sankcích může činit až pětinasobek. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/co-delame/socialni-prace-v-cr/clovek-v-tisni-zveřejnil-velke-srovnani-poskytovatelu-pujcek-rozdil-v-sankcich-muze-cinit-az-petinasobek-4766gp>

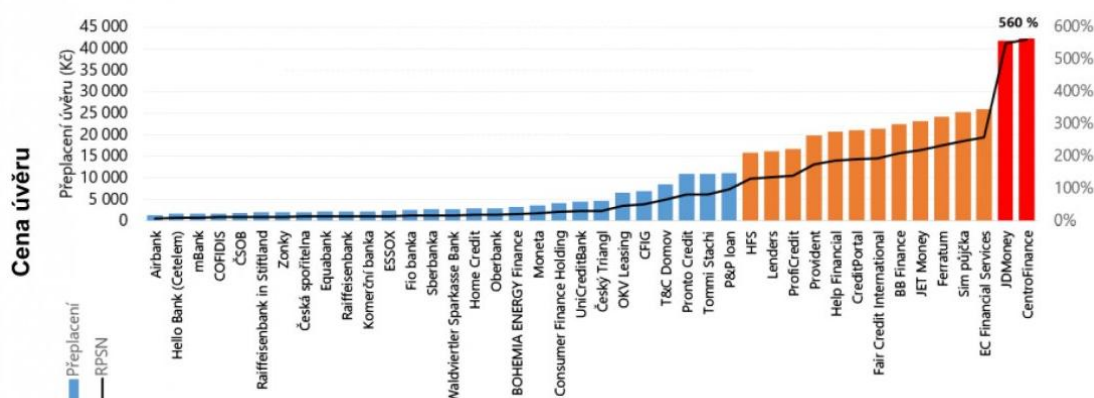
Obrázek 2: Rozsah smluvní dokumentace

Zdroj: Člověk v tísni

Společností byl zvolen modelový příklad, kdy měl dlužník sjednaný nezajištěný a bezúčelný úvěr na 30 000 Kč se splatností 1 rok. Průzkum se dále zaměřil na cenu úvěru a výši RPSN u jednotlivých společností. Na obrázku č. 3 jsou uvedeny částky, které dlužník přeplatil za získaný úvěr. U 52 % společností přeplatil dlužník úvěr do 5 000 Kč s RPSN do 30 %. V případě ostatních věřitelů se tyto částky pohybovaly v několika násobně výši, přesahující dokonce částku sjednaného úvěru s RPSN ve stovkách procent.

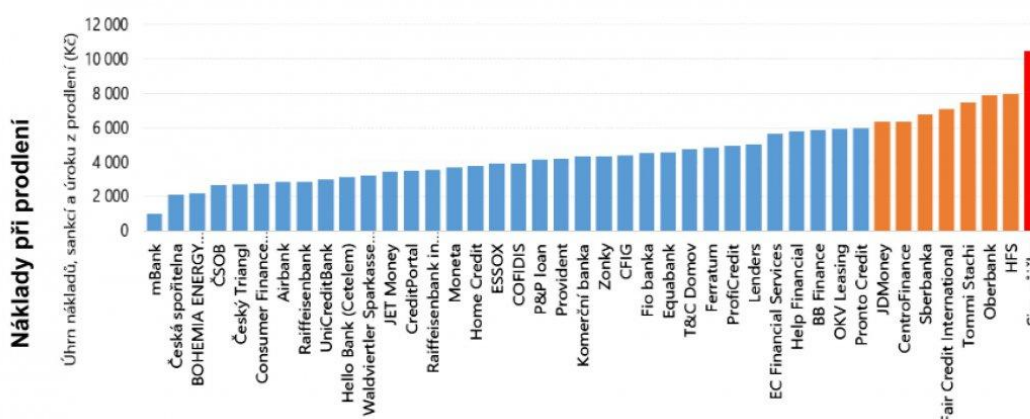
Obrázek 3: Cena úvěru a RPSN

Zdroj: Člověk v tísni

Průzkum také analyzoval na modelovém příkladu, jaké by měl dlužník náklady, pokud by po 6 měsících přestal splácet svůj dluh. Analytici využili pouze deklarované ceny a nepočítali s využitím žádných zvýhodnění či bonusů, které mohl dlužník v některých případech využít. Na níže uvedeném obrázku č. 4 jsou znázorněny náklady, které musel dlužník v prodlení zaplatit. V nákladech byly započítány sankce, náklady na vymáhání a úroky z prodlení. Dlužník zaplatil podle analýzy nejméně s úvěrem sjednaným u společnosti mBank, kde byla při prodlení zaplacená navíc částka do 2 000 Kč. U 81 % zkoumaných společností se náklady stále pohybovaly v přijatelné výši, bohužel u zbylých se sankce vyšplhaly až do částek pohybujících se kolem 8 000 -10 000 Kč.

Obrázek 4: Náklady při prodlení

Zdroj: Člověk v tísni

V průzkumu bylo také sledováno chování společností při prodlení klienta. Podle obrázku č. 5 bylo upozorováno, že u majoritní části společností byly primárně při opoždění plateb placeny nejprve sankce. U čtvrtiny společností existoval notářský zápis s přímou vykonatelností, který nepředstavuje klasický zajišťovací instrument, ale je přímo exekučním prostředkem. Věřitel tak nemusí podávat žalobu na splnění závazku, avšak může podat přímo návrh na výkon rozhodnutí, tj. exekuci. Tento instrument snižuje náklady věřitele, a také časový interval navrácení peněžních prostředků od dlužníka. Za situace, kdy bylo nutné vymáhat pohledávky, věřitelé volili raději snesitelnější formu v podobě exekuce než složitější dohodu o srážkách ze mzdy. Naopak dvě třetiny společností tvrdily, že u promlčených pohledávek netrvají na vymáhání a v případě exekuce slučuje větší polovina dlužníkovy pohledávky dohromady, aby mu tím nezvyšovala náklady.

Obrázek 5: Jak se společnosti chovají při prodlení klienta

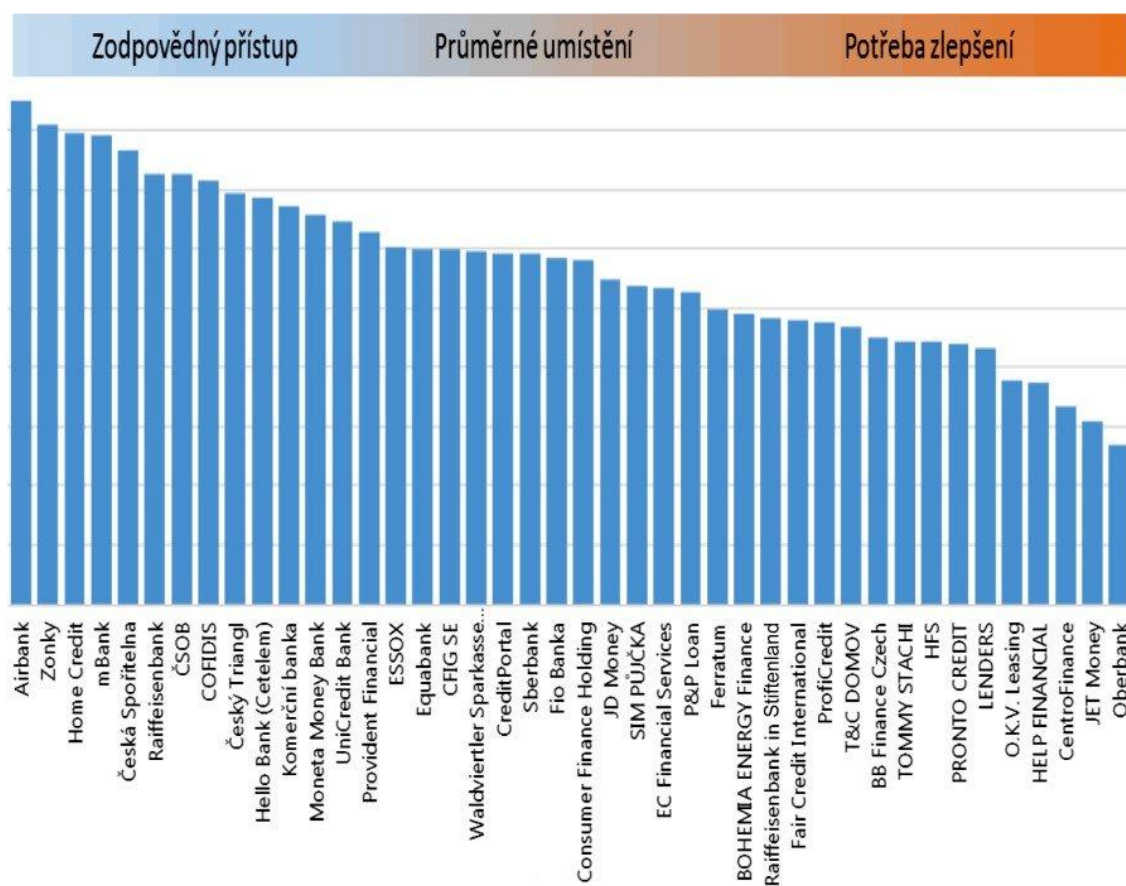

Zdroj: Člověk v tísni

Z celkové analýzy vyplynulo, že třetina společností nenabízí online úvěrovou kalkulačku s možností si spočítat výši splátek a RPSN. Neuvádí přesné informace týkající se výše celkových nákladů, které bude muset klient v případě nesplacení zaplatit. Skoro u poloviny společností se potenciální klient nedostane ke vzorové smlouvě o spotřebitelský úvěr. V posledních letech také došlo k nárůstu obsahu smluvní dokumentace, ke které se váže sjednání spotřebitelského úvěru. Přeplicení úvěru s výší RPSN je mezi jednotlivými společnostmi značně rozdílné. Za situace, kdy dlužník splácí řádně, cena úvěru se u větší poloviny pohybuje poměrně nízko. Problematické je pořadí splacení sankcí a poplatků, které způsobuje pomalejší umořování dluhu. V případě některých společností jsou využívány notářské zápisy s přímou vykonatelností místo zakázaných směnek. U 17 % společností jsou vymáhány i promlčené pohledávky a skoro třetina věřitelů neslučuje dluhy za jedním dlužníkem dohromady v případě exekuce.

K jednotlivým sledovaným kritériím byly přiřazeny hodnoty podle jejich významu a důležitosti. Z toho byl vytvořen index odpovědného úvěrování uvedený na obrázku č. 6. Společnosti byly rozděleny do škály od zodpovědného přístupu přes průměrné umístění po potřebu zlepšení. Nejlépe skončila společnost *Air bank*, následována společnostmi *Zonky* a *Home Credit*. Společnost, která se v žebříčku umístila na posledním místě, je *Oberbank*.

Obrázek 6: Index odpovědného úvěrování

Zdroj: Člověk v tísni

mBank⁶⁹

Společnost **mBank** si prostřednictvím společností NMS Market research nechala na začátku roku 2017 vypracovat průzkum trhu ohledně přístupu českých a slovenských obyvatel ke spotřebitelským úvěrům. Výzkum byl hlavně zaměřen na způsob, jakým si klienti volí banku k uzavření spotřebitelského úvěru. Společností byla oslovena tisícovka respondentů ve věkovém rozmezí 18-65 let. Výsledně byla cena důležitá při výběru úvěru u 61 % dotazovaných Čechů, přitom 17 % ji zvolilo jako nejméně zásadní. Na otázku „Co bylo kromě ceny při výběru poskytovatele půjčky důležité?“ (obrázek č. 7) odpovídali lidé, kteří měli sjednaný minimálně jeden úvěr. Průzkum ukázal, že nejpodstatnějším determinantem při výběru poskytovatele kromě jeho ceny byla rychlost vyřízení. Pro tuto možnost hlasovalo 49 % respondentů, 40 % respondentů si volilo úvěr u banky, jejímž je klientem. Pro čtvrtinu zájemců byl podstatný přístup pracovníků pobočky a předchozí zkušenosti s půjčkou. Méně zásadní

⁶⁹ Finparáda. Co ukázal průzkum mBank o našem přístupu k půjčkám?. Dostupné z: <http://www.finparada.cz/4240-Co-ukazal-pruzkum-mBank-o-nasem-pristupu-k-pujckam.aspx>

už byla pověst instituce, doporučení, velikost finanční instituce nebo její marketing. Mimo rychlosti bylo zároveň důležité také pohodlí, kde největší část povinností k vyřízení půjčky chtělo 65 % lidí provést z domova prostřednictvím internetu.

Obrázek 7: Odpovědi respondentů

Zdroj: Finparáda-finance na dlani

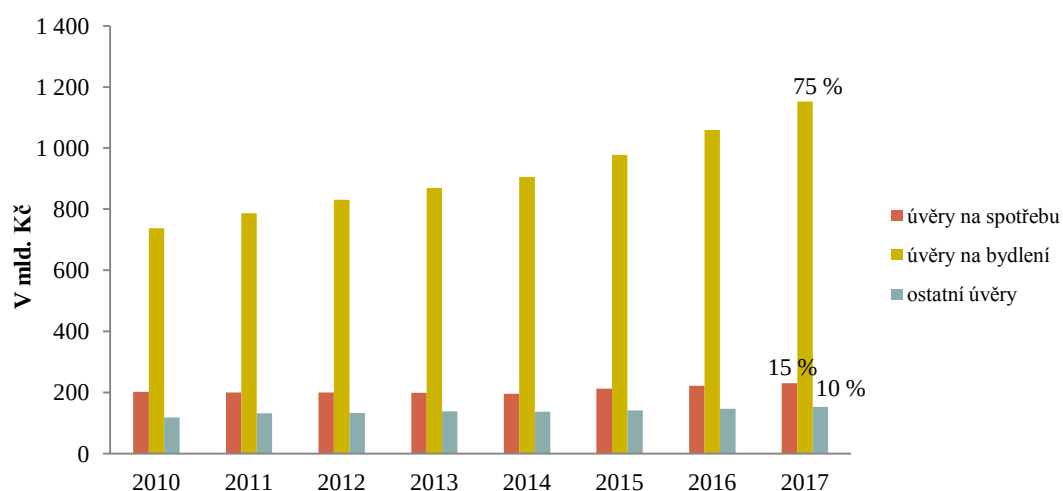
Zajímavé zjištění průzkum přinesl v oblasti porovnávání nabídek konkurence. Přesně polovina Čechů, která měla sjednaný úvěr, volila hned první nabídku, kterou dostala. Čtvrtina si volila aspoň mezi dvěma konkurenčními návrhy a obdobná část se rozhodovala mezi třemi a více nabídkami. Nelichotivé bylo, že menší polovina dotazovaných nevěděla, jakou aktuální úrokovou sazbu měla jejich půjčka.

Průzkum se také dotazoval na faktory ovlivňující výběr úvěru. Mezi nejdůležitější determinanty patřily rychlost vyřízení (61 %), dále RPSN (57 %) a možnost předčasného splacení (49 %). Mimo uspokojivého úročení byla pro respondenty také důležitá výše měsíčních splátek. Z dotazníku vyšla jako nepřijatelnější výše hranice 7 500 Kč, kterou byli zájemci ochotni a schopni splácet. Pouhých 14 % z nich mělo splátky vyšší. Třetina z dotazovaných, která měla spotřebitelský úvěr, měla měsíční splátky mezi 2 500-5 000 Kč a čtvrtina 1 000-2 500 Kč.

5 Analýza spotřebitelského trhu

Problematika spotřebitelských úvěrů již byla nastíněna v předešlých kapitolách, proto bych se zaměřila na celkové zhodnocení spotřebitelského trhu v České republice a také k jeho porovnání se světovým trhem. Pro hodnocení využiji různých ukazatelů získaných ze zdrojů ČNB, České leasingové a finanční asociace a jiných. Nejprve zhodnotím dynamiku vývoje bankovních a nebankovních spotřebitelských úvěrů a jejich zastoupení v poskytnutých úvěrech. Následně se podívám na změny, ke kterým došlo přijetím ZOS s vlivem na počet nebankovních poskytovatelů a zprostředkovatelů, kteří jsou nově dohlíženi ČNB. Nakonec se zaměřím na zadluženost českých domácností a jejich schopnost splácet závazky vůči bance s vlivem na různé makroekonomické ukazatele.

V grafu č. 9 je uveden kumulativní objem poskytnutých úvěrů k jednotlivým rokům. Celkový objem spotřebitelských půjček v České republice dosáhl k poslednímu dni roku 2017 hodnoty 270,3 mld. Kč, který znamená meziroční nárůst o 3,3 %. Hlavní příčinou rostoucího trendu na trhu úvěrů je ekonomický růst, který začal již na konci roku 2013 a projevil se v růstu poskytovaných úvěrů, jejichž největším tahounem byla zahraniční poptávka a spotřeba domácností. V grafu lze spatřit nepatrně rostoucí význam spotřebitelských úvěrů, avšak k celkovému poměru poskytnutých úvěrů představuje v posledním roce, tj. 2017, pouze 15% podíl. Nejvýznamnějším druhem úvěru se stále navyšujícím objemem jsou úvěry na bydlení, které se v posledním roce zastavily na 1 152 mld. Kč s meziročním nárůstem 8,7 %, představující 75% podíl na celkových úvěrech. 90 % tvoří hypoteční úvěry a zbylou část představují standardní a překlenovací úvěry ze stavebního spoření (7 %) a ostatní úvěry na nemovitosti (3 %). Za minoritní druh úvěrů jsou považovány ostatní úvěry s objemem 152 mld. Kč, kde se jejich objem každoročně pohybuje mírně rostoucím tempem cca kolem 3 %. Pod ostatní úvěry spadají např. investiční úvěry, ať již na importní dovozy, nákup cenných papírů nebo na jiné finanční účely.

Graf 9: Vývoj úvěrů v období 2010-2017

Zdroj: Zpracováno autorem podle dat ČNB - systém časových řad ARAD (údaje k poslednímu dni daného období).

Státy v eurozóně poskytly v roce 2017 spotřebitelský úvěr v poměru k celkovým půjčkám průměrně kolem 12 % (tabulka č. 8). I mezi jednotlivými státy vznikly značné rozdíly. Skoro polovina zaznamenala nižší průměr, než byl v eurozóně, např. rozdíl mezi Nizozemskem a Slovinskem představuje 21 %. Česko s 15 % se tedy spíše řadí k zemím s vyšším podílem spotřebitelských úvěrů.

Tabulka 8: Bankovní úvěry v eurozóně

Stát	Bankovní úvěry (v mld. EUR)	Spotřebitelské úvěry (v mld. EUR)	Podíl (%)
Nizozemsko	516,1	17,1	3,3 %
Belgie	175,2	9,0	5,1 %
Litva	8,9	0,6	6,7 %
Lucembursko	45,9	3,1	6,8 %
Malta	5,5	0,4	7,3 %
Lotyšsko	5,3	0,5	9,4 %
Estonsko	8,2	0,8	9,8 %
Španělsko	699,6	79,3	11,3 %
Německo	1 625,4	191,9	11,8 %
Rakousko	160,5	19,1	11,9 %
Finsko	128,1	15,3	11,9 %
Portugalsko	115,7	13,9	12,0 %
Kypr	19,9	2,5	12,6 %
Francie	1 230,5	162,9	13,2 %
Irsko	90,5	13,2	14,6 %
Itálie	629,8	94,9	15,1 %
Slovensko	32,8	6,1	18,6 %
Řecko	94,9	22,2	23,4 %

Slovinsko	9,8	2,4	24,5 %
Eurozóna	5 602,6	655,2	11,7 %

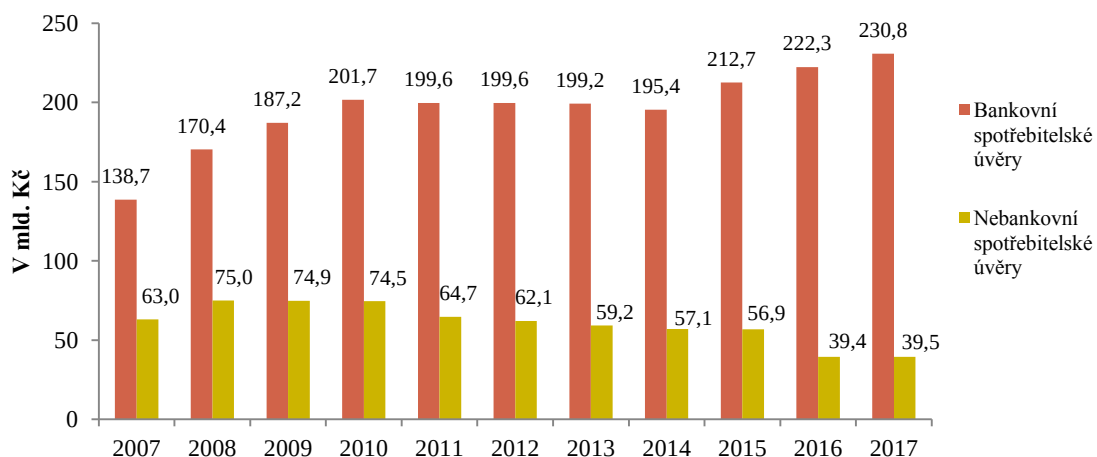
Zdroj: Zpracováno autorem podle zprávy Evropské centrální banky ke konci roku 2017

Celkový objem spotřebitelských úvěrů včetně debetních zůstatků na běžném účtu, kontokorentů a kreditních karet (graf č. 10) meziročně vzrostl o 3,8 % na 230,8 mld. Kč. Největší nárůst (graf č. 11) byl v roce 2015, kdy došlo k fúzi největší nebankovní instituce v České republice CETELEM ČR, a.s. s pobočkou zahraniční banky BNP Paribas Personal Finance SA. Touto fúzí došlo ke zvýšení bilanční sumy bank o 20 mld. Kč, kdy se spotřebitelské úvěry obyvatelstvu včetně debetních zůstatků na běžných účtech navýšily o 18 mld. Kč.⁷⁰ U nebankovních spotřebitelských úvěrů došlo k největšímu poklesu až v roce 2016, protože do výsledků roku 2015 byly zahrnuty výsledky společnosti Provident Financial s.r.o. za rok 2014.⁷¹ Zároveň lze upozorovat i trend v rozevírajících se nůžkách mezi poskytnutými úvěry bankovních a nebankovních institucí. Již od roku 2008 celková hodnota poskytnutých nebankovních spotřebitelských úvěrů klesá a v posledních dvou letech spíše stagnuje. Celkový objem pohledávek z aktivních spotřebitelských úvěrů se zastavil na hodnotě 39,5 mld. Kč a představuje tak 15% podíl na celkových spotřebitelských úvěrech. Seznam nebankovních společností nabízejících spotřebitelské úvěry je uveden v příloze č. 1, jejich jednotlivé podíly jsou znázorněny v příloze č. 2.

⁷⁰ Údaje jsou uvedeny na stránkách ČNB ve veřejně dostupné databázi časových řad ARAD, v příslušné metodice vybrané sekce s klientskými úvěry domácnostem.

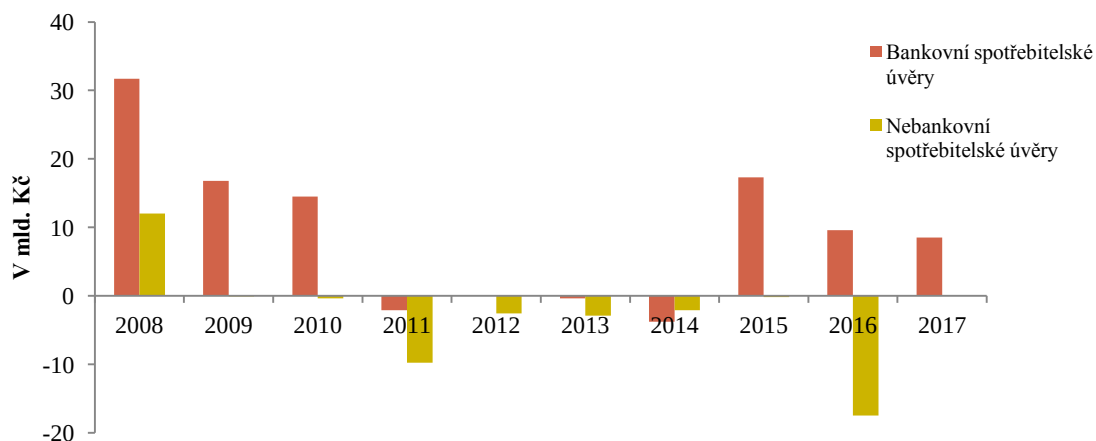
⁷¹ Zpráva o stavu a vývoji nebankovního leasingového, úvěrového a factoringového trhu v ČR v roce 2015 vydaná Českou leasingovou a finanční asociací.

Graf 10: Vývoj spotřebitelských úvěrů v ČR (vč. deb. zůst. na BÚ) – stavy v období 2007-2017

Zdroj: Zpracováno autorem podle dat z ČNB - systém časových řad ARAD a podle dat ČLFA (údaje k poslednímu dni daného období).

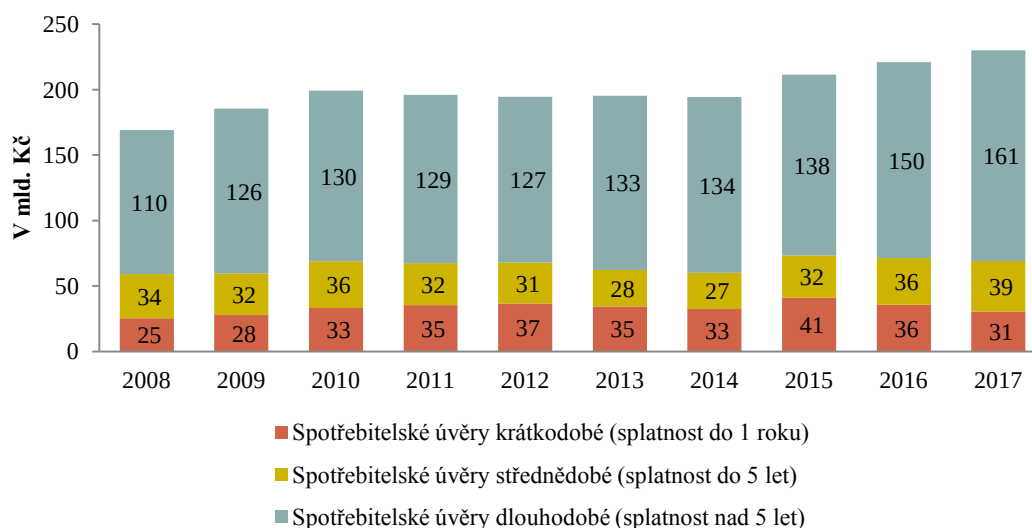
Graf 11: Změny stavu spotřebitelských úvěrů v ČR v období 2008-2017

Zdroj: Zpracováno autorem podle dat z ČNB - systém časových řad ARAD a podle dat ČLFA (údaje k poslednímu dni daného období).

Bankovní spotřebitelské úvěry uvedené na grafu č. 12 jsou rozděleny podle doby splatnosti na krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé. Z grafu vyplývá, že jak střednědobé, tak i krátkodobé úvěry se v čase příliš nemění, oscilují v rozmezí hodnot 30-40 mld. Kč. Rostoucí trend je naopak vidět u úvěrů dlouhodobých. Jejich hodnoty meziročně vzrostly o 7,4 % na 161 mld. Kč, a tím představují 70% podíl na celkových spotřebitelských úvěrech. Mezi nejvýznamnější poskytovatele bankovních úvěrů k 31. 12. 2016 patřily Česká spořitelna (28 %), Moneta (20 %), ČSOB včetně ERA-Poštovní spořitelny (10,5 %) a Komerční banka (10 %).

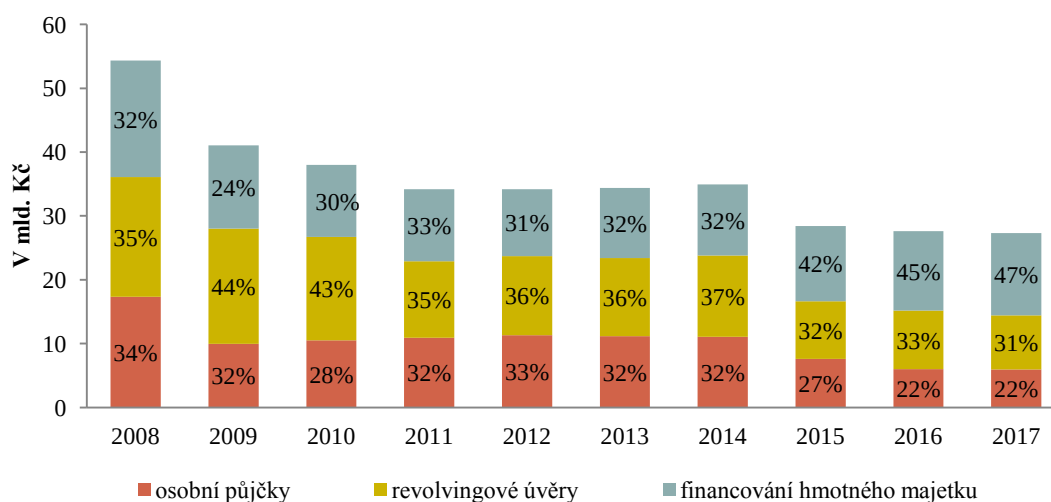
Graf 12: Objem bankovních spotřebitelských úvěrů podle doby splatnosti v období 2008-2017

Zdroj: Zpracováno autorem podle dat ČNB - systém časových řad ARAD (údaje k poslednímu dni daného období).

V roce 2017 bylo v rámci nebankovních spotřebitelských úvěrů poskytnuto 27,33 mld. Kč s meziročním snížením o 1 % (graf č. 13). Osobní půjčky byly v objemu za 5,93 mld. Kč s 21,7% podílem, revolvingové půjčky za 8,48 mld. Kč s 31% podílem a s největším podílem 47,3 % financování hmotného majetku za 12,92 mld. Kč. Celkem bylo uzavřeno 512 981 spotřebitelských smluv, které oproti předchozímu roku poklesly o 15,6 %. Nebankovní společnosti spravují celkem 826 113 aktivních smluv za 39,49 mld. Kč.

Graf 13: Objemy a podíly produktů nebankovních spotřebitelských úvěrů v období 2008-2017 (nové obchody)

Zdroj: Zpracováno autorem podle dat ČLFA (údaje k poslednímu dni daného období).

Všechny společnosti, které chtěly poskytovat nebo zprostředkovávat úvěry nebo pořádat odborné zkoušky, musely podle nového zákona o spotřebitelském úvěru získat licenci

ČNB. Pro podání žádosti měly společnosti stanovené období od 1. 12. 2016 do 1. 3. 2017. ČNB má následně 15 měsíců na rozhodnutí s posledním dnem 1. 6. 2018. Všichni poskytovatelé a zprostředkovatelé, kteří o licenci zažádali, podnikají v tzv. provizorním režimu – v přechodném období. ČNB vydala do konce roku 2017 prvních 5 licencí pro nebankovní poskytovatele spotřebitelského úvěru. Dostaly ji společnosti ČSOB Leasing, EC Financial Services, Home Credit, ŠkoFIN a TGI Money. K 5. květnu roku 2018 už dostalo licenci na 40 poskytovatelů, přes 25 tisíc zprostředkovatelů a 21 společností k pořádání odborných zkoušek (tabulka č. 9). Před účinností nového zákona bylo zprostředkovatelů odhadem ještě asi 55 tisíc⁷², došlo tedy k jejich úbytku.

Tabulka 9: Poskytovatelé a zprostředkovatelé spotřebitelského úvěru k 5/2018

Skupina	Stavy k			
	01.12.2016	31.12.2016	31.12.2017	05.05.2018
Poskytovatelé spotřebitelského úvěru v přechodném období	5	8	98	60
Zprostředkovatelé spotřebitelského úvěru v přechodném období	8	23	85	68
Nebankovní poskytovatelé spotřebitelského úvěru	0		5	40
Samostatní zprostředkovatelé spotřebitelského úvěru	0		254	277
Vázaní zástupci dle zákona o spotřebitelském úvěru	0	3 505	24 049	23 581
Zprostředkovatelé vázaného spotřebitelského úvěru	0		1 861	1 893
Zahraniční zprostředkovatelé spotřebitelského úvěru na bydlení	0		2	3
Akreditované osoby dle zákona o spotřebitelském úvěru	0		19	21

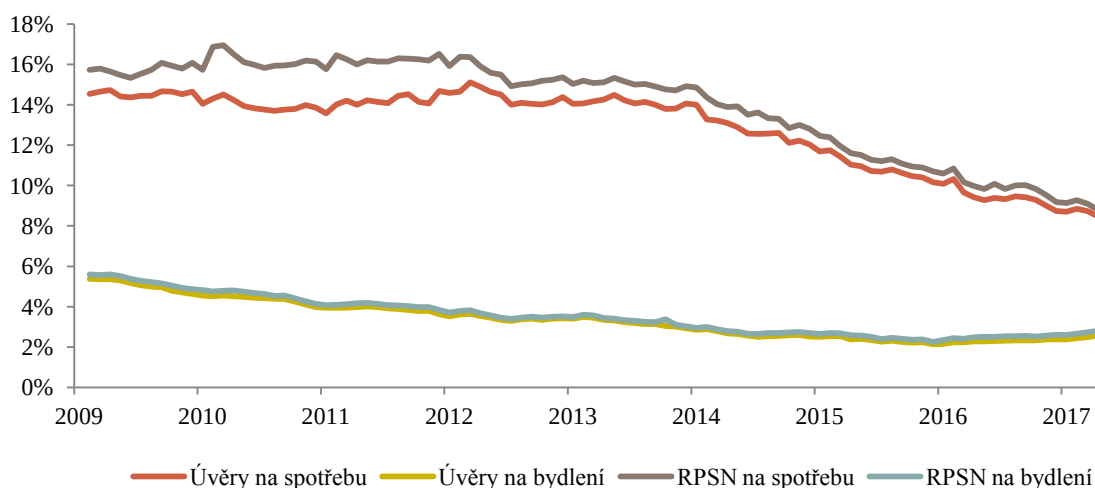
Zdroj: Zpracováno autorem podle dat ČNB

Dalším důležitým ukazatelem je vývoj úrokových sazeb a RPSN pro nově sjednané úvěry, který je znázorněný v grafu č. 14. V grafu lze pozorovat jejich kopírující se trend, kde se vzájemně odlišují svoji vzdáleností v jednotlivých obdobích. Rozdíl vzdáleností je dán započítáním poplatků, marží aj. v rámci stanovení RPSN. Největší rozdíl 2,57 % byl zaznamenán u spotřebitelských úvěrů v lednu 2011, naopak nejmenší byl v březnu 2018 s diferencí 0,31 %. V případě úvěrů poskytovaných na bydlení jsou vzdálenosti daleko menší, např. na konci prvního kvartálu 2018 byl rozdíl pouze 0,2 %. Od roku 2013 pokračuje trend snižování úrokových sazeb u nově sjednaných úvěrů a

⁷² ČNB vydala první licence pro poskytování spotřebitelských úvěrů podle nového zákona. Aktuálně.cz. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/cnb-vydala-prvni-licence-pro-poskytovani-spotrebitelskych-uv/r~7cd8a51cd67e11e7b6a9ac1f6b220ee8/>

ani rok 2017 toho nebyl výjimkou. Průměrná úroková sazba u nově poskytnutých bankovních spotřebitelských úvěrů byla na konci roku 2017 8,7 % (meziroční pokles o 1,34 p. b.), a ke konci března roku 2018 8,49 % (pokles 0,21 p. b.). U úvěrů na bydlení se hodnota od začátku sledovaného období snížila z 5,3 % na 2,6 % (pokles o 2,8 p. b.).

Graf 14: Vývoj úrokových sazeb a RPSN u nově sjednaných úvěrů v období 2010-1Q2018

Zdroj: Zpracováno autorem podle dat ČNB - systém časových řad ARAD (údaje k poslednímu dni daného období).

Hlavním důvodem poklesu průměrných úrokových sazeb byla nízká míra inflace, na kterou musela v roce 2012 ČNB reagovat snížením své základní sazby na historické minimum, tj. na 0,05 %. Protože ani v následujícím roce nedošlo ke zvýšení míry inflace na inflační cíl, musela ČNB využít kurzový kanál a v listopadu 2013 přistoupila k devizovým intervencím, kterými bránila posilování kurzu koruny pod hodnotu 27 CZK/EUR. Od roku 2014 již úrokové sazby spotřebitelských úvěrů a RPSN klesají razantněji. Nezanedbatelnou roli v celkovém klesajícím trendu přispíval jak konkurenční boj o klientelu, tak i kurzový závazek ČNB. Tím, že centrální banka stále udržovala deklarovaný kurzový závazek, došlo k ovlivnění očekávání finančního trhu ohledně vývoje měnověpolitických úrokových sazeb. U těch se po dobu trvání závazku nepředpokládalo zvýšení. V rámci meziměsíčního porovnání bylo možno v letech 2010-2013 spatřit určitou sezónnost, která se projevovala v poklesu úročení na konci jednoho roku a naopak růstem v prvním měsíci roku následujícího. Vysvětlením může být, že se lidé v období vánočního adventu více zadlužují a nejčastěji realizují nákupy na úvěr. Proto se je jednotlivé instituce snaží nalákat snížením svých úrokových sazeb a RPSN.

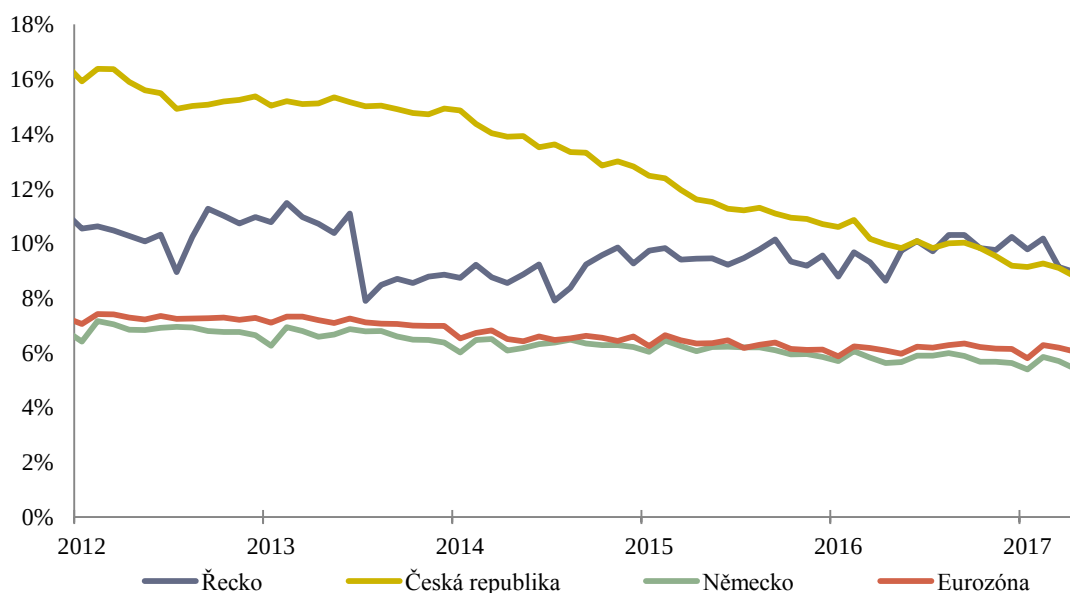
Tento jev se od roku 2014 nepotvrdil, mezi listopadem a prosincem docházelo pouze k mírnému poklesu a v lednu následujícího roku ke slabému růstu úročení.⁷³

Centrální banka v srpnu 2017 zvýšila svou dvoutýdenní repo sazbu na 0,25 % a v listopadu na 0,5 % a to z důvodu zmírnění rychle rostoucí ekonomiky a s tím související inflaci. Avšak jak z grafu vyplývá, úrokové sazby i RPSN stále klesaly, a to díky vysoké konkurenci na trhu se spotřebitelskými úvěry. Od roku 2012 ke konci března roku 2018 došlo ke snížení úrokové sazby z 14,69 % na 8,49 % (o 6,2 p. b.) a RPSN kleslo z 16,52 % na 8,8 % (o 7,72 p. b.). K růstu sazeb u spotřebitelských úvěrů může v budoucnu dojít, a to pokud se úrokové sazby ČNB zvýší významněji. Na rozdíl od spotřebitelských úvěrů se zvýšení sazeb projevilo u úvěrů na bydlení, kde se jejich hodnoty mírně zvyšují již od konce roku 2016. Celkem došlo od minima v listopadu roku 2016 do března roku 2018 k nárůstu o 0,44 %.

Graf č. 15 znázorňuje roční procentuální sazbu nákladů bank v České republice v porovnání s průměrem v eurozóně, a také k vybraným zemím (Německo, Řecko). RPSN České republiky se pohybuje od začátku sledovaného období daleko nad hodnotami Německa ale překvapivě i Řecka, nicméně se v současné době vzájemně přibližují. Příčinou sblížování je rychlejší růst české ekonomiky (graf č. 18), a také oproti minulosti vyšší konkurence na trhu se spotřebitelskými úvěry. Až v dubnu roku 2017 česká RPSN dohnala řeckou a od listopadu téhož roku ještě klesla pod její hranici. Celková difference mezi RPSN v České republice a eurozónou se snížila z 9 % na 3 %.

⁷³ Ministerstvo financí ČR. Zpráva o vývoji finančního trhu v letech 2012-2016. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/financni-stabilita-a-dohled/vyvoj-financniho-trhu>

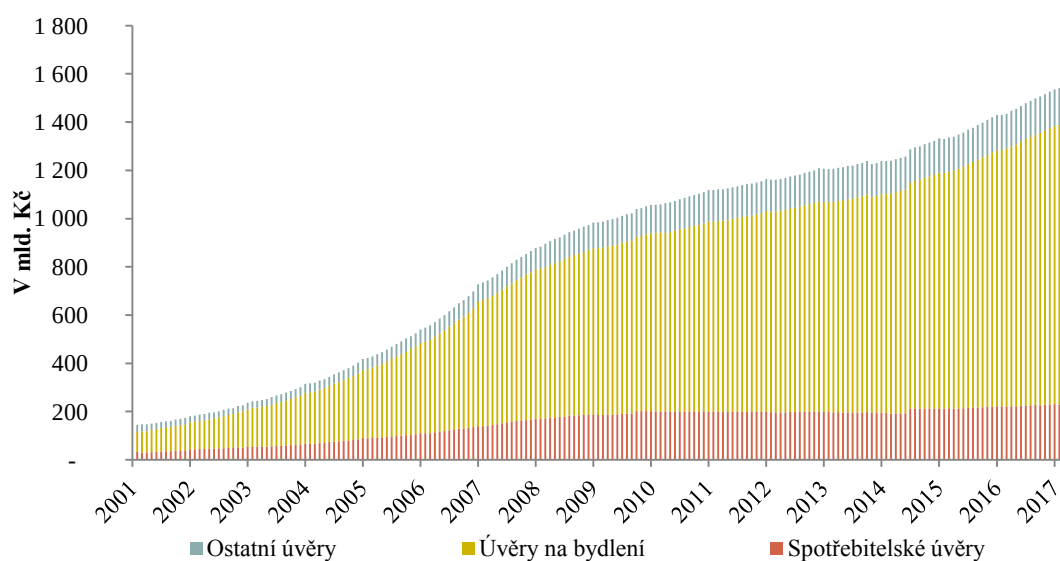
Graf 15: Vývoj RPSN u nově sjednaných spotřebitelských úvěrů v období 2012-1Q2018

Zdroj: Zpracováno autorem podle dat MFI Interest Rate Statistics (údaje k poslednímu dni daného období).

V grafu č. 16 je zobrazen vývoj objemu zadlužování českých domácností dle jednotlivých druhů úvěrů mezi lety 2002 až prvním kvartálem 2018. Zadlužování domácností v České republice je převážně způsobeno nárůstem úvěrů na bydlení, ale také spotřebitelských a ostatních úvěrů. Sumárně dosahuje zadluženost ke konci prvního kvartálu roku 2018 objemu 1 556 mld. Kč. Dynamika růstu byla nejrazantnější v předkrizovém období, kde docházelo ke každoročnímu navyšování o cca 30 %. V následujícím období už meziročně rostly pouze v jednotkách procent. Mezi lety 2016 a 2017 došlo k nárůstu z 1 428 mld. Kč na 1 535 mld. Kč, tj. o 7,48 %.

Graf 16: Vývoj zadluženosti českých domácností v období 2002-1Q2018

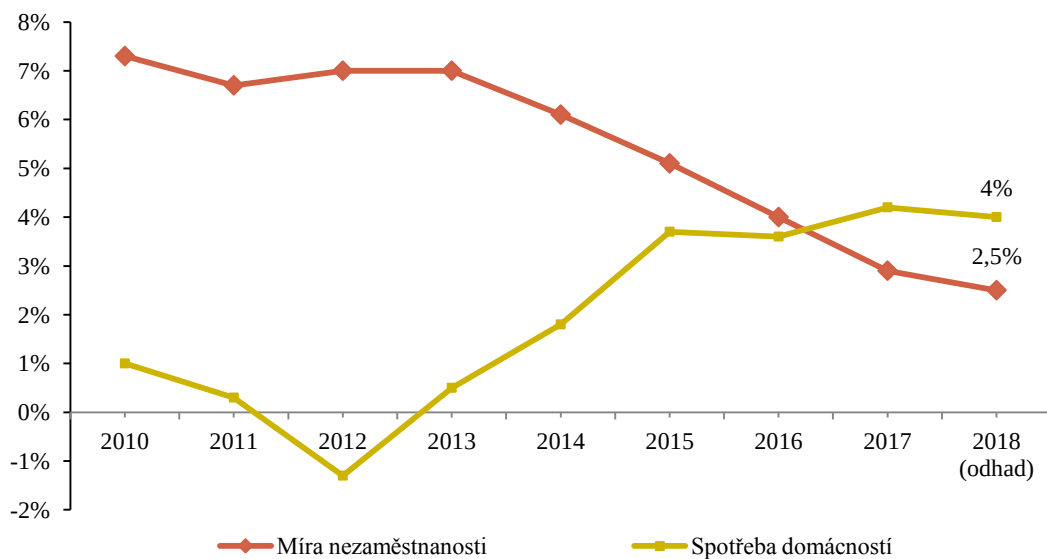

Zdroj: Zpracováno autorem podle dat ČNB - systém časových řad ARAD (údaje k poslednímu dni daného období).

Zadlužování českých domácností je podpořeno rostoucím trendem ve spotřebě, který naznačuje vyšší důvěru domácností v budoucí vývoj ekonomiky doprovázenou klesající mírou nezaměstnanosti (graf č. 17). V roce 2018 je i nadále očekáván rostoucí trend ve spotřebě a mírnému poklesu nezaměstnanosti, který je již na svém dlouhodobém minimu.⁷⁴

⁷⁴ Ministerstvo financí ČR. 45. Kolokvium - šetření prognóz makroekonomického vývoje ČR (2018–2021). Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/makroekonomicka-predikce/2018/45-kolokvium-setreni-prognoz-makroekono-31610>

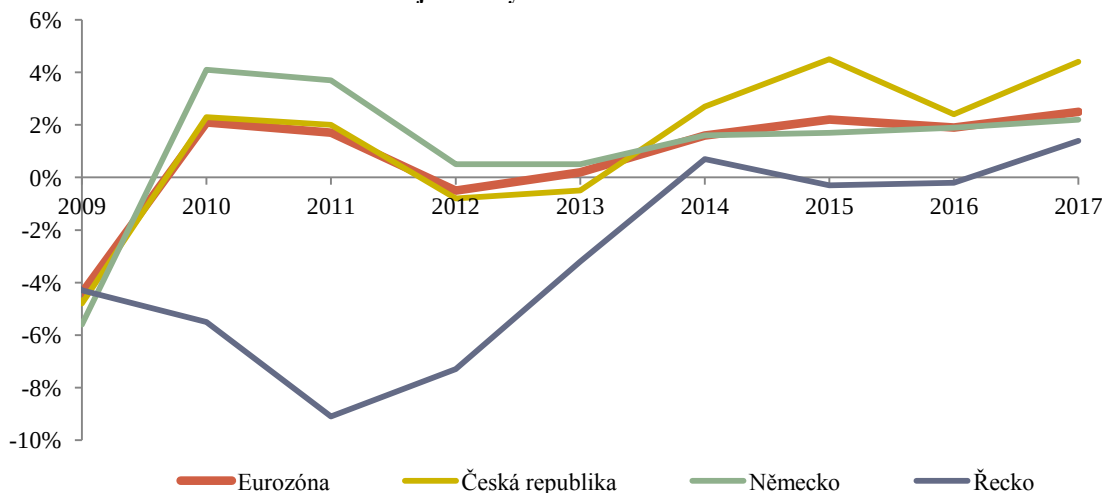
Graf 17: Míry nezaměstnanosti a meziroční změny spotřeby domácností v ČR 2010-2017

Zdroj: Zpracováno autorem podle dat MFČR (údaje k poslednímu dni daného období).

České HDP (graf č. 18) do roku 2013 silně kopírovalo vývoj HDP eurozóny, následně rostlo rychleji s maximem ve výši 4,5 % v roce 2015. V roce 2016 se tempo růstu zpomalilo na 2,4 %, ale v dalším roce opět zrychlilo na 4,4 %. Výkonnost české ekonomiky převyšovala průměr EU s 2,5 %, Německa s 2,2 % a Řecka se 1,4 %. Růstovým determinantem ekonomiky, jak již bylo zmíněno, byla vyšší spotřeba domácností podpořena nižší mírou nezaměstnaností, nízkou inflací a růstem mezd. Z odvětvového hlediska se ekonomice dařilo také na trhu nemovitostí, zpracovatelském průmyslu a peněžnictví s pojišťovnictvím. Naopak došlo k poklesu ve výrobě a rozvodu elektřiny, plynu, tepla, vzduchu, vody a odpadních vod.

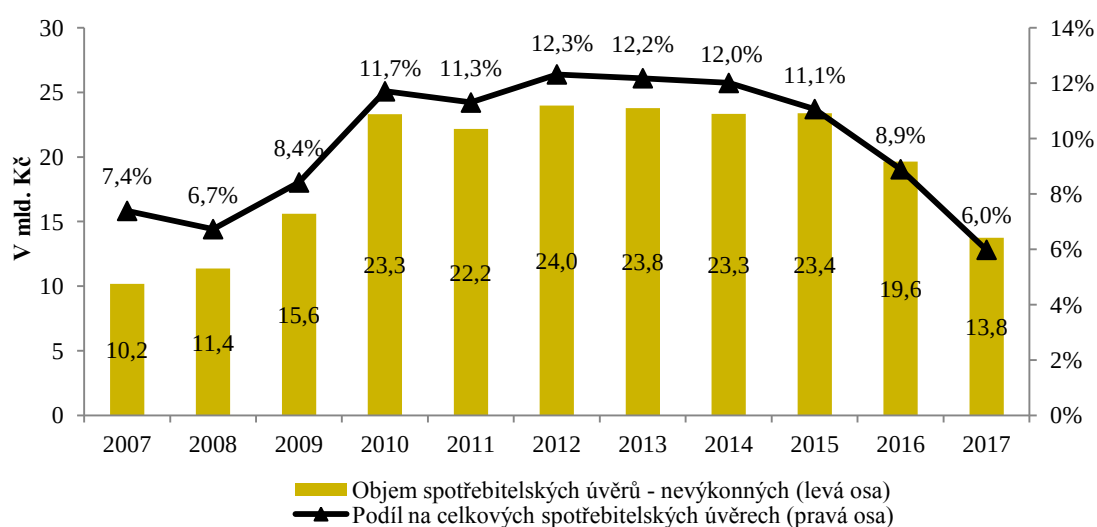
Graf 18: Meziroční změna reálného HDP jednotlivých zemí v období 2010-2017

Zdroj: Zpracováno autorem podle dat countryeconomy.com (údaje k poslednímu dni daného období).

Se všeobecným zadlužováním domácností je také spojen podíl spotřebitelských úvěrů v selhání (graf č. 19). Následkem krize došlo k velkému nárůstu nevýkonných spotřebitelských úvěrů, které vyvrcholilo v roce 2010 na úrovni 23,3 mld. Kč s podílem na 11,7 %. Mezi lety 2011-2015 hodnoty víceméně stagnovaly, díky celkové hospodářské prosperitě v roce 2016 spadly na 19,6 mld. Kč a na 13,8 mld. Kč v roce 2017, představující meziroční pokles o 5,9 mld. Kč (o 30 p. b.). S tím souvisel i klesající podíl nevýkonných spotřebitelských úvěrů na celkových spotřebitelských úvěrech, který v roce 2017 poklesl o 3 p. b. na 6 %.

Graf 19: Bankovní spotřebitelské úvěry v selhání v období 2007-2017

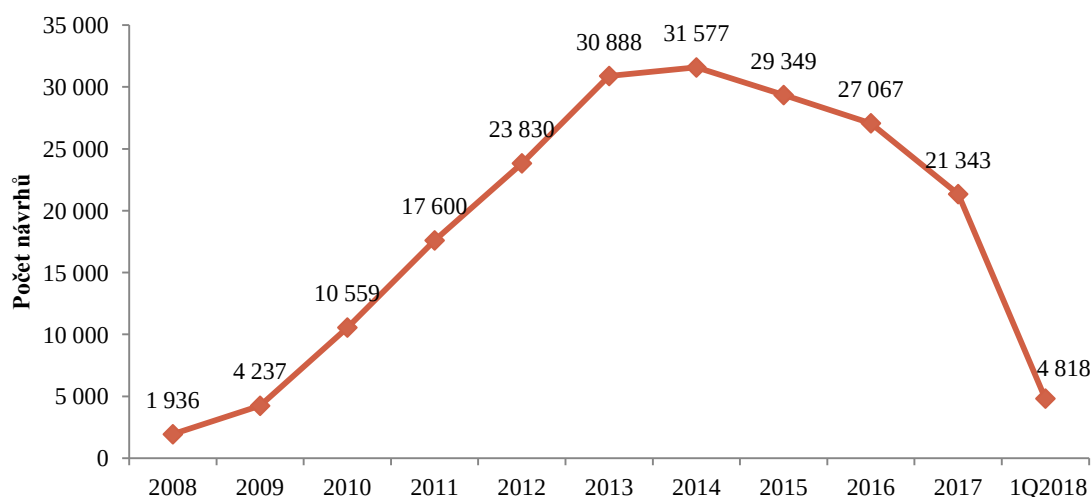

Zdroj: Zpracováno autorem podle dat ČNB - systém časových řad ARAD (údaje k poslednímu dni daného období).

S problematikou úvěrů v selhání je rovněž vázán vývoj insolvenčních návrhů (graf č. 20). S klesající tendencí v objemu nevýkonných úvěrů klesaly taktéž počty insolvenčních návrhů. Díky krizi a nadměrnému zadlužování subjektů se insolvenční návrhy v roce 2014 dostaly na svoje maximum s 31 577 počty. Následný pozitivní vývoj byl ovlivněn příznivým hospodářským růstem a trhem práce. Nejvýraznější pokles v návrzích byl z roku 2016 na 2017, kde se meziročně snížil o 21,6 %. Celkový pokles v roce 2017 byl mimo jiné ovlivněn novelou insolvenčního zákona, která vstoupila v platnost 1. 7. 2017. Změna zákona ukládá povinnost právníkům osobám dokládat svoji pohledávku, kdy bude uznán dlužník s ověřeným podpisem nebo vykonatelným rozhodnutím či notářským zápisem se svolením k vykonatelnosti

eventuálně potvrzením auditora. U fyzických osob může podat návrh na oddlužení pouze akreditovaná nebo odborně způsobilá osoba.⁷⁵

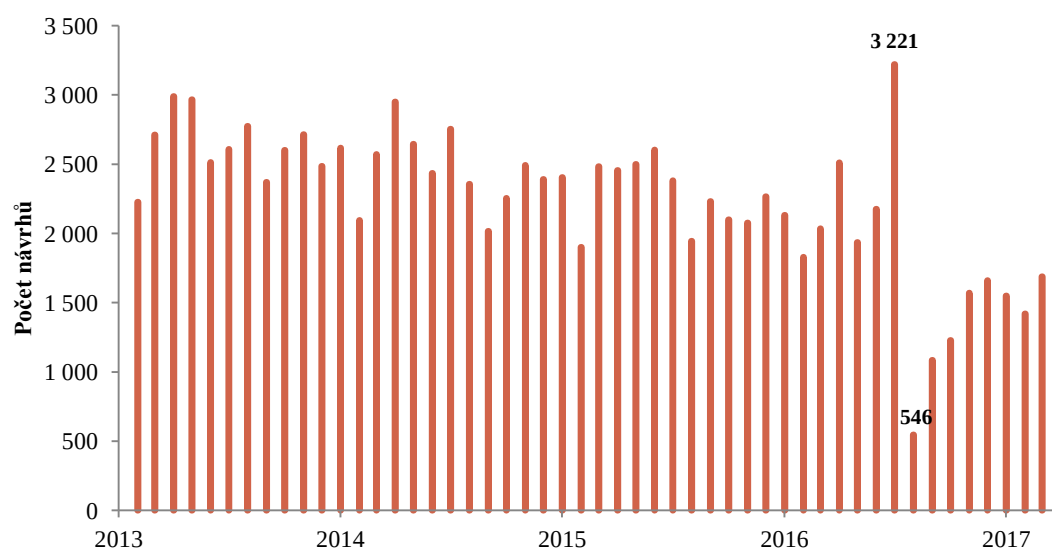
Graf 20: Roční vývoj insolvenčních návrhů na fyzické osoby - spotřebitele

Zdroj: Zpracováno autorem podle tiskových zpráv Creditreform (údaje k poslednímu dni daného období).

V meziměsíčním srovnání podání návrhů na insolventci v grafu č. 21 lze tento akt vidět razantním skokem z 06/2017 na 07/2017, kde se počet snížil z 3 221 na 546.

Graf 21 Měsíční vývoj počtu insolvenčních návrhů na fyzické osoby – spotřebitele v období 2014-1Q2018

Zdroj: Zpracováno autorem podle tiskových zpráv Creditreform (údaje k poslednímu dni daného období).

⁷⁵ Creditreform. Tisková zpráva – vývoj insolvencí v ČR v roce 2017. Dostupné z: https://www.creditreform.cz/fileadmin/user_upload/CR-International/local_documents/cz/Presseartikel/Tiskova_zprava_vyvoj_insolvenci_v_CR_v_roce_2017.pdf

Prognózy ohledně budoucnosti české ekonomiky jsou velmi pozitivní, proto lze očekávat i následující snižování počtu insolvenčních návrhů. Dopomoci tomu může také další změna insolvenčního zákona, kterou poslanecká sněmovna schválila v lednu tohoto roku. Novela by měla mimo jiné upravovat podmínky oddlužení, které by rozšířilo počet osob přistupujících k oddlužení a zároveň jim zvýšila motivaci k řešení jejich životní situace. Zrušila by se také hranice vstupní podmínky, kdy dlužník musel po dobu pěti let splatit aspoň 30 % dluhů. S Touto novelou zákona nesouhlasí Česká asociace věřitelů, která se obává lehkovážnosti dlužníků a jejich nárůst zadluženosti. Vliv na snížení problémových úvěrů může mít mimo jiné opatření ČNB na omezení dostupnosti hypoték a samozřejmě nová pravidla pro poskytovatele spotřebitelských úvěrů. Tím by se mohla snížit poptávka po úvěrech na bydlení a naopak by poptávka mohla vzrůst po spotřebitelských úvěrech. Celkově se v následujícím období předpokládá pokračující trend z minulých let.

Závěr

Spotřebitelský úvěr byl, je a bude důležitým produktem na peněžním úvěrovém trhu. Hlavním důvodem čerpání úvěru bývá úhrada koupě zboží dlouhodobé spotřeby, splacení dluhu nebo i získání finančních prostředků na poskytnutí služby. Cílem práce bylo zlepšit povědomí, na základě čeho se spotřebitelé rozhodují ohledně poskytovatele úvěru, a současně přispět k orientaci na spotřebitelském trhu.

V prvních dvou kapitolách jsem využila poznatky získané převážně z odborných a internetových zdrojů ohledně problematiky spotřebitelského úvěru a zařadila je do úvěrových produktů. Získané informace o úvěrovém procesu nastínily, jak je důležité mít dobré záznamy v úvěrových registrech.

U následující kapitoly jsem použila převážně legislativní zdroje sledující změny, ke kterým došlo po přijetí zákona o spotřebitelském úvěru v roce 2016. Ty jsou významné jak pro spotřebitele, tak pro poskytovatele se zprostředkovatelem. Mezi nejvýraznější opatření patří dohled nad nebankovními poskytovateli spotřebitelského úvěru nově prováděný ČNB. Jejich povinností je získat povolení k provozu činnosti, společně se samostatnými zprostředkovateli nebo akreditovanými osobami, potvrzující zápisem do registru ČNB rovněž s ostatními zprostředkovateli. Nový zákon taktéž omezuje sankce a poplatky, které musí spotřebitel uhradit, jak v případě prodlení, tak předčasným splacením. Při prodlení má věřitel právo na náhradu vynaložených nákladů, úroků z prodlení stanovených právním předpisem a smluvních pokut s limitem 0,1 % denně částky v prodlení. Pokud rozmezí mezi smluvně stanoveným a předčasným splacením překročí 1 rok, pak by náklady neměly přesáhnout 1 % předčasně splacené částky. Pokud je tento interval kratší, pak je stanoveno 0,5 %. Dalšími předpoklady, které musí poskytovatelé úvěru splňovat, jsou odborná způsobilost a důvěryhodnost, pravidla jednání, posouzení úvěruschopnosti nebo také poskytování informací před i po uzavření smlouvy ohledně RPSN, zápůjční úrokové sazby, výši jednotlivých splátek a dalších. Mimo jiné se do regulace dostaly také zápůjčky do 5 000 Kč. K začátku května roku 2018 bylo zaregistrováno přes 25 tisíc zprostředkovatelů, 40 poskytovatelů dostalo licenci a 21 akreditaci k pořádání odborných zkoušek.

V další kapitole jsem řešila hlavní téma faktorů ovlivňující volbu spotřebitelského úvěru. Hodnocení jsem rozdělila do několika okruhů, a to ceny v podobě úrokové míry, RPSN a koeficientu navýšení, dále doplňkových služby - pojištění, právní poradenství, požadované zajištění. Dalšími doplňujícími faktory byly transparentnost věřitele při zveřejňování svých informací, následky v případě předčasného splacení nebo splátek v prodlení, a také rychlost získání požadovaných finančních prostředků. Při analýze jsem zvolila aktuální nabídky osmi poskytovatelů s neúčelovými úvěry v částce 30 000 Kč se splatností jednoho roku. Jelikož se na prvním místě střídaly různé společnosti a nebyl jednoznačně známý nejlepší poskytovatel půjček, zvolila jsem tři nejdůležitější parametry z pohledu spotřebitelů, na základě průzkumu trhu provedeného pro společnost mBank. Mezi nimi byly rychlost vyřízení a získání peněžních prostředků (61 %), dále RPSN (57 %) a možnost předčasného splacení (49 %). Nakonec se nejlépe umístila nabídka společnosti Air bank následovaná Zonky, mBank, ČSOB, České spořitelny, a poté s větším rozestupem Providentu, Sim půjčky a CentroFinance. Ke skoro stejnému vyhodnocení přišel i průzkum provedený společností Člověk v tísni, který zkoumal podmínky na trhu u 42 poskytovatelů spotřebitelských úvěrů.

V poslední kapitole jsem zhodnotila trh se spotřebitelskými úvěry s využitím dat a různých ukazatelů. Největším tahounem ekonomiky byla zahraniční poptávka, spotřeba domácností a trh práce, kde se zvýšila zaměstnanost i reálná mzda. Díky tomu došlo meziročně k celkovému nárůstu bankovních úvěrů, ať už se jednalo o spotřebitelské úvěry, úvěry na bydlení nebo ostatní úvěry. Nejvýznamnější růst zaznamenaly úvěry na bydlení s objemem 1 152 mld. Kč. Spotřebitelské úvěry se zastavily na 230,8 mld. Kč a ostatní úvěry na 152 mld. Kč. V posledních letech bylo zároveň možné pozorovat trend v rozevírajících se nůžkách mezi poskytnutými úvěry bankovních a nebankovních institucí. Objem pohledávek z aktivních nebankovních spotřebitelských úvěrů vykázal ke konci roku 2017 hodnotu 39,5 mld. Kč. Od roku 2013 pokračoval trend snižování úrokových sazeb u nově sjednaných úvěrů. Průměrná úroková sazba u nově poskytnutých bankovních spotřebitelských úvěrů ke konci března roku 2018 byla 8,49 % a u úvěrů na bydlení 2,6 %. Hospodářský růst měl příznivý dopad na celou ekonomiku, s tím souviselo snížení úvěrů v selhání a pokles insolvenčních návrhů, k čemuž přispěla mimo jiné také novela insolvenčního zákona. Prognózy ohledně budoucnosti české ekonomiky jsou velmi pozitivní, proto lze očekávat pokračování trendů z minulosti.

Seznam literatury a použitých zdrojů

Citovaná literatura

DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Linde, 2005. 681 s. Vysokoškolské učebnice / Linde. ISBN 80-7201-515-X.

KALABIS, Zbyněk. *Bankovní služby v praxi*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2005. viii, 148 s. Finance. ISBN 80-251-0882-1.

KALABIS, Zbyněk. *Základy bankovníctví: bankovní obchody, služby, operace a rizika*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2012. 168 s. ISBN 978-80-265-0001-8.

KANTNEROVÁ, Liběna. *Základy bankovníctví: teorie a praxe*. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2016. xv, 213 stran. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-595-4.

LIŠKA, Václav a České vysoké učení technické v Praze. Stavební fakulta. *Finanční teorie 14: Bankovníctví. Úvěry a vklady*. 1. vyd. Praha: ČVUT, 1999. ISBN 9788001020487.

ŠENKÝŘOVÁ, Bohuslava. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. 253 s. ISBN 978-80-7408-029-6.

TEPLÝ, Petr a kol. *Navigátor bezpečného úvěru*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2013. 194 s. ISBN 978-80-246-2287-3.

Zákony a vyhlášky

257/2016 Sb. Zákon o spotřebitelském úvěru. *Zákony pro lidi* [online] [cit. 06.11.2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-257/zneni-20170701?porov=0>

145/2010 Sb. Zákon o spotřebitelském úvěru. *Zákony pro lidi* [online] [cit. 06.11.2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-145/zneni-0?porov=20140101>

Spotřebitelský úvěr: úplné znění zákona s komentářem. Český Těšín: Poradce, 2017. 272 stran.

ČESKO. Česká národní banka. Vyhláška č. 164 ze dne 10. dubna 2002 o podmínkách přístupu k informacím v informační databázi České národní banky – Centrální registr úvěrů. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2002, částka 67, s. 3430-3431. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=164&r=2002>

ČESKO. Česká národní banka. Vyhláška č. 292 ze dne 27. října 2010, kterou se mění vyhláška č. 164/2002 Sb., o podmínkách přístupu k informacím v informační databázi České národní banky – Centrální registr úvěrů. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2010, částka 109, s. 4195. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=292&r=2010>

SMĚRNICE KOMISE 2011/90/EU ze dne 14. listopadu 2011, kterou se mění část II přílohy I směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES, kterou se stanoví dodatečné předpoklady pro výpočet roční procentní sazby nákladů In: *Úřední věstník*

Evropské unie, L 296/35. 2011. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Smernice_c-2011-090-EU_2011-11-14_kterou-se-meni-cast-II-prilohy-I-smernice-Evropskeho-parlamentu-a-Rady-200848ES.pdf

Zákon č. 43/2013 Sb. - Novela zákona o spotřebitelském úvěru (zákon č. 145/2010 Sb.). *Ministerstvo financí ČR*. [online]. [cit. 06.11.2017]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2013/zakon-c-432013-sb--novela-zakona-o-spotr-10488>

Elektronické zdroje

45. Kolokvium – šetření prognóz makroekonomického vývoje ČR (2018–2021). 2018. Ministerstvo financí ČR. *Ministerstvo financí ČR* [online]. Copyright © 2005 [cit. 08.05.2018]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/makroekonomicka-predikce/2018/45-kolokvium-setreni-prognoz-makroekono-31610>

ARAD – systém časových řad. *Česká národní banka* [online] 2018. [cit. 30.04.2018]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.STROM_DRILL?p_strid=A&p_lang=CS

BBH, ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ, S.R.O, leden 2016. *Nový zákon o spotřebitelském úvěru* [online]. [cit. 20.11.2017]. Dostupné z: <http://www.bbh.cz/files/publikace/bulletin-bbh-zakon-o-spotrebitelskem-uveru.pdf>

CBCB :: O nás. *CBCB :: O nás* [online]. [cit. 07.03.2018]. Dostupné z: <http://www.cbcb.cz>

Centrální registr úvěrů - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 07.03.2018]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/centralni_registr_uveru/

CNCB :: O společnosti. *CNCB :: Czech Non-Banking Credit Bureau* [online]. [cit. 07.03.2018]. Dostupné z: <http://www.cncb.cz/cz/o-spolecnosti-1404041456.html>

CNCB :: Otázky a odpovědi. *CNCB :: Czech Non-Banking Credit Bureau* [online]. [cit. 07.03.2018]. Dostupné z: <http://www.cncb.cz/cz/otazky-a-odpovedi-1404041403.html>

Co ukázal průzkum mBank o našem přístupu k půjčkám? - Finparáda. *Finparáda* [online]. [cit. 10.05.2018]. Dostupné z: <http://www.finparada.cz/4240-Co-ukazal-pruzkum-mBank-o-nasem-pristupu-k-pujckam.aspx>

Česká leasingová a finanční asociace. Informace o trhu [online]. [cit. 10.03.2018]. Dostupné z: <https://www.clfa.cz/index.php?textID=64>

Češi se nepolepšili, pouze 5 minut studuje podmínky úvěru třetina lidí | Cofidis. *COFIDIS - Nebankovní půjčky a spotřebitelské úvěry* [online]. Copyright © [cit. 30.04.2018]. Dostupné z: <https://www.cofidis.cz/o-spolecnosti/tiskove-centrum/archiv-tiskovych-zprav/cesi-se-nepolepsili-pouze-5-minut-studuje-podminky-uveru-tretina-lidi/>

Člověk v tísní zveřejnil velké srovnání poskytovatelů půjček: Rozdíl v sankcích může činit až pětinasobek - Člověk v tísní. *Pomáhejte s námi - Člověk v tísní* [online].

Copyright © [cit. 02.05.2018]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/socialni-prace-v-cr/clovek-v-tisni-zverejnil-velke-srovnani-poskytovatelupujcek-rozdil-v-sankcich-muze-cinit-az-petinasobek-4766gp>

ČNB vydala první licence pro poskytování spotřebitelských úvěrů podle nového zákona - Aktuálně.cz. *Zprávy - Aktuálně.cz* [online]. Copyright © Economia, a.s. [cit. 22.04.2018]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/cnb-vydala-prvni-licence-pro-poskytovani-spotrebitelskych-uv/r~7cd8a51cd67e11e7b6a9ac1f6b220ee8/>

EURLEX, Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) č. 1125/2014 ze dne 19. září 2014, kterým se doplňuje směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU, pokud jde o regulační technické normy týkající se minimální peněžní částky pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu povolání nebo srovnatelné záruky pro zprostředkovatele úvěru Text s významem pro EHP. *EURLEX* [online]. [cit. 25.03.2018]. Dostupné z: <http://www.eurlex.cz/dokument.aspx?celex=32014R1125>

GDP - Gross Domestic Product 2018. *countryeconomy.com*. [online]. [cit. 08.05.2018]. Dostupné z: <https://countryeconomy.com/gdp>

Invalidní důchody - Česká správa sociálního zabezpečení. [online]. [cit. 23.03.2018]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/invalidni-duchody.htm>

Monetary statistics. *ECB Statistical Data Warehouse*. [online]. [cit. 02.05.2018]. Dostupné z: <http://sdw.ecb.europa.eu/home.do>

mPůjčka – nejvýhodnější půjčka bez nesmyslných poplatků. *mBank.cz*. [online]. Copyright ©2015 mBank S.A. [cit. 23.03.2018]. Dostupné z: <https://www.mbank.cz/osobni/uvery/mpujcka/>

NĚMEC, Jan. Češi už neváhají změnit banku. Loni s účtem ke konkurenci odešel každý devátý. *Ekonom* [online]. [cit. 04.04.2018]. Dostupné z: <https://ekonom.ihned.cz/c1-66079050-lide-meni-velke-banky-za-male>

Online půjčka s úrokem 4,9 % a bez poplatků • Air Bank. *I banku můžete mít rádi • Air Bank* [online]. [cit. 23.03.2018]. Dostupné z: <https://www.airbank.cz/produkty/pujcka/>

PETŘÍČEK, Martin. Češi už se nebojí měnit banku, třetina z nich má víc než jeden účet. *IDnes.cz/Ekonomika* [online]. [cit. 04.04.2018]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/cesi-unicredit-vyzkum-mlade-banky-drg-/ekonomika.aspx?c=A170107_2297127_ekonomika_aha

Půjčky. ČSOB. [online]. Copyright © 2018 ČSOB [cit. 23.03.2018]. Dostupné z: <https://www.csob.cz/portal/lide/produkty/pujcky#ic1=HP-CSOB~Pujcky~Menu>

Půjčka ihned na účet, nebo v hotovosti na ruku. Provident. *Rychlá půjčka v hotovosti nebo na účet. Půjčka. Provident* [online]. Copyright © 2017 Provident Financial [cit. 23.03.2018]. Dostupné z: <https://www.provident.cz/pujcka>

Půjčky Praha. *Zapujcky.eu. Půjčky Praha. Zapujcky.eu* [online]. Copyright © [cit. 23.03.2018]. Dostupné z: <http://www.zapujcky.eu/>

Půjčka, u které splátky změníte zdarma. Česká spořitelna. [online]. Copyright © 2018 Česká spořitelna, a. s. [cit. 23.03.2018]. Dostupné z: <https://www.csas.cz/cs/osobni-finance/pujcky/pujcka>

Rozhodnutí bankovní rady ČNB - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 16.04.2018]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/menova_politika/br_zapisy_z_jednani/index.html

SIM PŮJČKA - O nás. *SIM PŮJČKA - Požádat o úvěr* [online]. Copyright © SIM PŮJČKA s.r.o. [cit. 23.03.2018]. Dostupné z: <https://www.simpujcka.cz/informace-pro-spotřebitele>

SOLUS - zájmové sdružení právnických osob - registry klientských informací. *SOLUS - zájmové sdružení právnických osob - registry klientských informací* [online]. Copyright © 2018 SOLUS. [cit. 21.02.2018]. Dostupné z: <https://www.solus.cz/>

Spotřebitelské zadlužování: Češi se zadlužují především nákupem zboží na splátky | Czech-ba. *Czech-ba* [online]. Copyright © ČBA 2018. [cit. 30.04.2018]. Dostupné z: <https://www.czech-ba.cz/cs/spotřebitelske-zadluzovani-cesi-se-zadluzuji-predevsim-nakupem-zbozi-na-splatky>

Spotřebitelské úvěry – COI. *COI – Česká obchodní inspekce kontroluje a dozoruje právnické a fyzické osoby prodávající nebo dodávající výrobky a zboží na vnitřní trh, poskytující služby nebo vyvíjející jinou podobnou činnost na vnitřním trhu, poskytující spotřebitelský úvěr nebo provozující tržiště (tržnice) pokud podle zvláštních právních předpisů nevykonává dozor jiný správní úřad.* [online]. Copyright © Česká obchodní inspekce. [cit. 22.03.2018]. Dostupné z: <https://www.coi.cz/pro-spotřebitele/spotřebitelske-uvery/>

Studie Navigátor bezpečného úvěru 2017. *Navigátor bezpečného úvěru* [online]. [cit. 23.03.2018]. Dostupné z: <http://navigatoruveru.cz/navigator-bezpecneho-uveru/>

Úvěrové registry: cesta tam a zpět - edu.fi. *edu.fi* [online]. Copyright © 2017 edu.fi.cz [cit. 20.02.2018]. Dostupné z: <https://edu.fi.cz/clanky/uverove-registry-cesta-zpet/>

VOJÍKOVÁ, MARTINA. 2016. Zákon o spotřebitelském úvěru. *Zprávy alfa 9* [online]. [cit. 22.03.2018]. Dostupné z: <http://zpravy.alfa9.cz/absolutenm/templates/zprava.aspx?a=43188>

Vývoj finančního trhu. Finanční stabilita a dohled. Ministerstvo financí ČR. *Ministerstvo financí ČR* [online]. Copyright © 2005 [cit. 07.05.2018]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/financni-stabilita-a-dohled/vyvoj-financniho-trhu>

Vývoj insolvencí v ČR. Creditreform. [online]. Copyright © 2018 Federation of Creditreform Associations [cit. 04.05.2018]. Dostupné z: <https://www.creditreform.cz/novinky-downloads/vyvoj-insolvenci-v-cr.html>

Základní informace. *Ministerstvo financí ČR* [online]. [cit. 20.12.2017]. Dostupné z: <https://www.psfv.cz/cs/uvery/zakladni-informace>

Zonky - Lidé půjčují lidem. *Zonky - Lidé půjčují lidem* [online]. Copyright © 2017 MyFonts Inc [cit. 23.03.2018]. Dostupné z: <https://zonky.cz>

Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 29.03.2018]. Dostupné

z: https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/index.html

Žádat o hypoteční nabídku u více bank je teď riziko, míní analytička. *IDNES.cz/Finance* [online]. 2016 [cit. 30.10.2017]. Dostupné z: https://finance.idnes.cz/novela-uveroveho-zakona-a-hlavni-novinky-fli-pujcky.aspx?c=A161202_142913_pujcky_sov

Seznam grafů, obrázků, tabulek a příloh

GRAFY

Graf 1: Úroková míra.....	36
Graf 2: RPSN a výše přeplacení úvěrů	39
Graf 3: Koeficient navýšení	40
Graf 4: Výše měsíčního pojistného.....	43
Graf 5: Vývoj počtu obchodních míst a zaměstnanců bankovního sektoru.....	44
Graf 6: Počet znaků (bez mezer) u obchodních podmínek	45
Graf 7: Poskytnuté a přijaté přísliby a záruky	48
Graf 8: Písliby a záruky podle sektoru k 31. 12. 2017	48
Graf 9: Vývoj úvěrů v období 2010-2017	62
Graf 10: Vývoj spotřebitelských úvěrů v ČR (vč. deb. zůst. na BÚ) – stavy v období 2007-2017	64
Graf 11: Změny stavu spotřebitelských úvěrů v ČR v období 2008-2017	64
Graf 12: Objem bankovních spotřebitelských úvěrů podle doby splatnosti v období 2008-2017	65
Graf 13: Objemy a podíly produktů nebankovních spotřebitelských úvěrů v období 2008-2017 (nové obchody).....	65
Graf 14: Vývoj úrokových sazeb a RPSN u nově sjednaných úvěrů v období 2010-1Q2018.....	67
Graf 15: Vývoj RPSN u nově sjednaných spotřebitelských úvěrů v období 2012-1Q2018.....	69
Graf 16: Vývoj zadluženosti českých domácností v období 2002-1Q2018	70
Graf 17: Míry nezaměstnanosti a meziroční změny spotřeby domácností v ČR 2010-2017	71
Graf 18: Meziroční změna reálného HDP jednotlivých zemí v období 2010-2017	71
Graf 19: Bankovní spotřebitelské úvěry v selhání v období 2007-2017	72
Graf 20: Roční vývoj insolvenčních návrhů na fyzické osoby - spotřebitele.....	73
Graf 21 Měsíční vývoj počtu insolvenčních návrhů na fyzické osoby – spotřebitele v období 2014-1Q2018	73

OBRÁZKY

Obrázek 1: Dostupnost informací na webových stránkách	55
Obrázek 2: Rozsah smluvní dokumentace.....	56
Obrázek 3: Cena úvěru a RPSN.....	56
Obrázek 4: Náklady při prodlení	57
Obrázek 5: Jak se společnosti chovají při prodlení klienta.....	58
Obrázek 6: Index odpovědného úvěrování	59
Obrázek 7: Odpovědi respondentů	60

TABULKY

Tabulka 1: Provozní charakteristiky Centrálního registru úvěrů.....	18
Tabulka 2: Zvolené úvěrové produkty.....	34
Tabulka 3: Výše invalidního důchodu	42
Tabulka 4: Pořadí započítání splátky.....	49
Tabulka 5: Pořadí splácení dlužné částky u vybraných společností	50
Tabulka 6: Dispozice peněžních prostředků	51
Tabulka 7: Souhrn výsledků z analýz jednotlivých faktorů	52
Tabulka 8: Bankovní úvěry v eurozóně.....	62
Tabulka 9: Poskytovatelé a zprostředkovatelé spotřebitelského úvěru k 5/2018	66

PŘÍLOHY

Příloha 1: Seznam nebankovních společností nabízejících spotřebitelské úvěry	85
Příloha 2: Největší poskytovatelé nebankovních spotřebitelských úvěrů v roce 2017... 85	

Seznam použitých zkratek

BRKI	Bankovní registr clientských informací
CBCB	Czech Banking Credit Bureau
CCB	Czech Credit Bureau
CNCB	Czech Non-Banking Credit Bureau
CRÚ	Centrální registr úvěrů
ČNB	Česká národní banka
ČOI	Česká obchodní inspekce
ČLFA	České leasingové a finanční asociace
EU	Evropská unie
FO	Fyzická osoba
HDP	Hrubý domácí produkt
IT	Informační technologie
NOZ	Nový občanský zákoník, zákon č. 89/2012 Sb.
NRKI	Nebankovní registr clientských informací
PO	Právnícká osoba
P2P	Peer-to-peer, klient-klient
RPSN	Roční procentuální sazba nákladů
SOLUS	Sdružení na ochranu leasingu a úvěrů spotřebitelům
ZOS	Zákon č. 256/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru

Příloha

Příloha 1: Seznam nebankovních společností nabízejících spotřebitelské úvěry

	Společnost
01.	COFIDIS s.r.o.
02.	ČSOB Leasing, a.s.
03.	ESSOX, s.r.o.
04.	FCE Credit, s.r.o.
05.	Home Credit, a.s.
06.	LEASETREND s.r.o.
07.	Mercedes Benz Financial Services Česká republika s.r.o.
08.	MONETA Auto, s.r.o.
09.	MONETA Leasing, s.r.o.
10.	Provident Financial s.r.o.
11.	PSA FINANCE ČESKÁ REPUBLIKA
12.	Raiffeisen-Leasing, s.r.o.
13.	s Autoleasing, a.s.
14.	ŠkoFIN s.r.o.
15.	Toyota Financial Services Czech s.r.o.
16.	UniCredit Leasing CZ, a.s. */
17.	UNILEASING, a.s.
18.	VLTAVÍN leas, a.s

Zdroj: Zpracováno autorem podle údajů zveřejněných ČLFA

Příloha 2: Největší poskytovatelé nebankovních spotřebitelských úvěrů v roce 2017

Pořadí	Společnost	Vstupní dluh (mil. Kč.)	Podíl (%)
01.	Home Credit, a.s.	10 849	39,69 %
02.	ESSOX, s.r.o.	4 682	17,13 %
03.	Provident Financial s.r.o.	2 687	9,83 %
04.	UniCredit Leasing CZ, a.s. */	2 212	8,10 %
05.	ŠkoFIN s.r.o.	1 768	6,47 %
06.	MONETA Auto, s.r.o.	1 597	5,84 %
07.	s Autoleasing, a.s.	1 546	5,65 %
08.	COFIDIS s.r.o.	1 003	3,67 %
09.	ČSOB Leasing, a.s.	517	1,89 %
10.	Toyota Financial Services Czech s.r.o.	222	0,81 %
11.	FCE Credit, s.r.o.	135	0,50 %
12.	Mercedes Benz Financial Services Česká republika s.r.o.	57	0,21 %
13.	Raiffeisen-Leasing, s.r.o.	43	0,16 %
14.	UNILEASING, a.s.	12	0,04 %
15.	LEASETREND s.r.o.	2	0,01 %
	Celkem	27 331	100,00 %

*VLTAVÍN leas, a.s. nesouhlasila s uveřejněním jejích výsledků, ačkoliv by byla zařazena do tohoto pořadí.

**Včetně výsledků RCI Financial Services, s.r.o. a UniCredit Fleet Management s.r.o. - leasingy realizované pracovníky UniCredit Leasing CZ, a.s.

Zdroj: Zpracováno autorem podle údajů zveřejněných ČLFA